

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Nataša Mršnik

**Uokvirjanje 9. člena japonske ustave v japonskih nacionalnih
dnevnikih na primeru uredniških komentarjev v časopisih *Asahi*,
Yomiuri in *Sankei***

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Nataša Mršnik

Mentor: red. prof. dr. Andrej Bekeš

Mentor: red. prof. dr. Slavko Splichal

**Uokvirjanje 9. člena japonske ustave v japonskih nacionalnih
dnevnikih na primeru uredniških komentarjev v časopisih *Asahi*,
Yomiuri in *Sankei***

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Diplomsko delo z naslovom
Uokvirjanje 9. člena japonske ustave v
japonskih nacionalnih dnevnikih na primeru
uredniških komentarjev v časopisih *Asahi*,
Yomiuri in *Sankei*, je izdelano s soglasjem
obeh fakultet in urejeno po pravilniku
matične fakultete.

Uokvirjanje 9. člena japonske ustave v japonskih nacionalnih dnevnikih na primeru uredniških komentarjev v časopisih *Asahi*, *Yomiuri* in *Sankei*

Japonska se je v 9. členu ustave, sprejete leta 1947 po 2. svetovni vojni, zavezala pacifizmu. V tem členu se odpoveduje vojni in uporabi sile kot sredstva za razreševanje mednarodnih sporov ter ohranjanju oboroženih sil in drugih vojnih sredstev. Od sprejetja ustave dalje so bila v japonski družbi prisotna različna stališča do tega člena, pojavljale so se pa tudi mnoge zahteve po njegovi spremembi. Kako so problem pacifističnega člena obravnavali japonski mediji? Raziskovalno vprašanje te naloge je, kako so trije japonski nacionalni dnevnik *Asahi shimbun* (v nadaljevanju *Asahi*), *Yomiuri shimbun* (v nadaljevanju *Yomiuri*) in *Sankei shimbun* (v nadaljevanju *Sankei*), ki predstavljajo ene izmed najbolj vplivnih medijev na Japonskem, uokvirjali temo 9. člena v svojih uredniških komentarjih. Rezultati analize so pokazali, da so dnevniki sicer večinoma uporabljali enake okvirje, vendar jih *Sankei* in *Yomiuri* večinoma uporabljata kot argument za spremembo ustave, *Asahi* pa z vidika nepotrebnosti spremembe ustave. Na uokvirjanje 9. člena je vplivala tudi politična usmeritev japonskih dnevnikov.

Ključne besede: Japonska, časopisi, uokvirjanje, 9. člen japonske ustave, pacifizem.

Framing of Article 9 of the Japanese Constitution in Japanese national dailies in editorials of *Asahi*, *Yomiuri* and *Sankei*

Japan has committed to pacifism in its Article 9 of the Constitution, which went into effect after Second World War. This article renounces war and bans the use of force for settlement of international disputes as well as maintaining armed forces and other war potential. Since then different stances toward this Article have developed in the Japanese society and a lot of demands on constitutional change aroused. How did the Japanese media represent the problem of this pacifist article? The research question of this diploma thesis is, how the three Japanese national dailies, which are amongst the most influential media in Japan, *Asahi Shimbun* (further *Asahi*), *Yomiuri Shimbun* (further *Yomiuri*) in *Sankei Shimbun* (further *Sankei*), framed the problem of Article 9 in their editorials. The findings of the analysis show that the dailies mostly used the same frames, but *Yomiuri* and *Sankei* primarily as an argument in favour of revision, whereas *Asahi* as arguments for the needlessness of change. Political orientation of the Japanese dailies influenced their use of frames.

Key-words: Japan, newspapers, framing, article 9 of the Japanese constitution, pacifism.

KAZALO

1	UVOD	7
2	MOČ SODOBNE ČASOPISNE INDUSTRIJE NA JAPONSKEM	10
2.1	JAPONSKI ČASOPISNI TRG	10
2.2	DRUŽBENI KONTEKST IN KULTURNI DEJAVNIKI VPLIVANJA NA TISK ..	13
3	VPETOST TISKA V MEDIJSKO INDUSTRIJO	20
3.1	KISHA KLUBI (<i>kisha kurabu</i> – 記者クラブ).....	20
3.2	MEDIJSKO GRUPIRANJE (<i>media keiretsu</i> メディア系列).....	23
3.3	INFORMACIJSKI KARTELI (<i>jôhō karuteru</i> 情報カルテル).....	24
3.3.1	POSLEDICE INFORMACIJSKIH KARTELOV.....	25
4	POLITIČNA VLOGA JAPONSKEGA TISKA	32
4.1	JAPONSKI TISK KOT PES ČUVAJ ALI ČETRТА VEJA OBLASTI	34
4.2	FUNKCIJE JAPONSKEGA TISKA PRI OBLIKOVANJU JAVNEGA MNENJA..	36
4.2.1	SPOROČANJSKA FUNKCIJA.....	37
4.2.2	KOMENTATORSKA FUNKCIJA.....	38
5	POLITIČNA USMERITEV JAPONSKIH DNEVNIKOV	41
5.1	Domneva homogenosti.....	42
5.2	Domneva polarizacije.....	42
5.3	Domneva raznovrstnosti.....	43
6	UOKVIRJANJE 9. ČLENA V VODILNIH JAPONSKIH DNEVNIKIH	46
6.1	RAZISKOVALNI PROBLEM: PACIFISTIČNI 9. ČLEN JAPONSKE USTAVE (<i>kenpō no daikyūjō</i> 憲法の第九条).....	47
6.1.1	NASTANEK 9. ČLENA IN NJEGOV PRVOTNI NAMEN	48
6.1.2	PROBLEM INTERPRETACIJE USTAVNIH DOLOČIL.....	49
6.1.3	ZA ALI PROTI SPREMEMBI 9. ČLENA JAPONSKE USTAVE	53
6.2	METODOLOŠKI OKVIR	61
6.2.1	Cilj.....	61
6.2.2	Vzorec	62
6.2.3	Hipoteza	62
6.2.4	Metodologija: Analiza uokvirjanja.....	63
6.3	OKVIRJI V UREDNIŠKIH KOMENTARJIH NA TEMO 9. ČLENA JAPONSKE USTAVE.....	64
6.3.1	OKVIR »SPREMEMBE ČASA IN OKOLIŠČIN«.....	65
6.3.2	OKVIR »MIROLJUBNA USTAVA«	74
6.3.3	OKVIR »NACIONALNI INTERESI«	77

6.3.4	OKVIR »VARNOST JAPONSKE«	78
6.3.5	OKVIR »VLOGA JAPONSKE V MEDNARODNI SKUPNOSTI«	83
6.3.6	OKVIR »JAPONSKO-AMERIŠKO ZAVEZNIŠTVO«	89
6.3.7	OKVIR »VLOGA SAMOOBRAMBNIH SIL«	93
6.3.8	OKVIR »PRAVICA DO KOLEKTIVNE SAMOOBRAMBE«	99
6.4	PRIMERJAVA OKVIRJEV	105
7	SKLEP	108
8	LITERATURA	111
9	PRILOGE	121
	Priloga A: Vtisi in ocene posameznega medija (各メディアの印象・評価)	121
	Priloga B: Povezovanje japonskih medijev: Medijski konglomerati določajo glavne teme razprave	123
	Priloga C	124
	Tabela 9. 1: Aktivnosti mednarodnega sodelovanja za mir japonskih samoobrambnih sil	124
	Tabela 9. 2: Operacije nudenja mednarodne in druge pomoči japonskih samoobrambnih sil	125
	Priloga D: 卒業論文の要旨 (Japonski povzetek diplomske naloge)	126

1 UVOD

Watanabe (2002, 13) o japonskih časopisih pravi:

日刊紙、特に全国紙は、発行部数が巨大になれば、その政治的、社会的影響力も巨大だ。

Dnevniki, predvsem nacionalni časopisi, ki imajo tako ogromno naklado, imajo tudi ogromen politični in družbeni vpliv.

Japonska s svojimi visokimi časopisnimi nakladami sega v sam vrh svetovne časopisne industrije. Več deset milijonov bralcev na Japonskem se vsakodnevno zanaša na časopisne informacije, interpretacije in mnenja. Za japonske časopise, predvsem nacionalne dnevnike, je značilno, da uživajo močno zaupanje bralcev in imajo velik vpliv v japonski družbi. Časopisi se, gledano skozi japonske oči, zdijo kot 'imperiji', ki so prežeti z japonsko družbo (Feldman 1993, 13). Splošna javnost se zanaša predvsem na časopise za bistvene informacije (Winfield in drugi 2000, 342). Interpretacije, ki jih le-ti predstavijo v zvezi z objavljenimi dejstvi, bodo zelo verjetno postale splošno sprejete interpretacije (Feldman 1993, 22).

Na naše videnje sveta v veliki meri vplivajo ravno množični mediji. Mediji so tisti, ki določajo, o čem se bo poročalo, katere novice, informacije se bodo znašle na časopisnih straneh, v televizijskih in radijskih novicah, katere teme bodo komentirali, interpretirali, ovrednotili določeni dan. Pomemben je tudi način, na katerega mediji javnosti predstavljajo zadeve; eden izmed teh je tudi uokvirjanje, kar Entman (1993) definira kot izbor določenih vidikov realnosti in njihov poudarek v medijskem tekstu. Na uokvirjanje posameznega medija pa vpliva tudi njegova splošna, še posebej pa politična usmeritev.

V povezavi z japonskim tiskom so se sicer pojavljale kritike o njegovi politični homogenosti, ki se kaže tako v uniformnosti novic kot tudi mnenj. Kritike temeljijo predvsem na specifičnih značilnostih organiziranosti japonskih časopisov v celotno medijsko strukturo na Japonskem. Ali so japonski dnevniki resnično homogeni oziroma zavzemajo enaka politična stališča? Na to vprašanje bom skušala najti odgovor s pomočjo analize uokvirjanja.

Namen mojega dela je na primeru vsebinske analize prikazati, kako različno so nacionalni dnevniki oziroma obravnavani trije: *Asahi*, *Yomiuri* in *Sankei* v svojih uredniških komentarjih uokvirjali temo 9. člena ustave in preko primerjave okvirjev ugotoviti, ali se v njih kaže tudi različna politična usmeritev teh časopisov. Predmet mojega preučevanja bodo uredniški komentarji v treh nacionalnih časopisih na temo 9. člena japonske ustave. S tem členom se je Japonska po 2. svetovni vojni zavezala pacifizmu in se v njem odpoveduje vojni in uporabi vojnih sredstev. Pacifistični člen in njegove določbe so že od samega sprejetja ustave leta 1947 pereč problem v japonskem prostoru in skozi čas so se razvijale skupine, ki so zagovarjale različna stališča do tega člena. Poleg tega je bilo v tem času kar precej zahtev po njegovi spremembi. Sklepam, da se bodo tudi v analiziranih dnevnikih pokazali različni okvirji, ki bodo odražali različna stališča časopisov do spremembe 9. člena.

Naloga je razdeljena na teoretski del, ki obsega prva štiri poglavja, in empirični del v zadnjem, petem poglavju. V prvem poglavju predstavim moč in vpliv japonskih nacionalnih dnevnikov, ki se kažeta predvsem v njihovih visokih nakladah in izraženem zaupanju bralcev. Uspeh in delovanje časopisov pa sta pogojena tudi z določenimi kulturnimi, družbenimi, zgodovinskimi značilnostmi družbe, v kateri delujejo, v našem primeru japonske družbe.

Poglavje *Vpetost tiska v celotno medijsko industrijo* obravnava problem informacijskih kartelov, ki ga je opisala Laurie Ann Freeman v svojem delu *Closing the Shop: Information Cartels and Japan's Mass Media* (2000). Tako najprej opišem delovanje spornih *kisha* klubov oziroma novinarskih klubov, ki vseobsežno vplivajo na širjenje informacij na Japonskem, vendar pa tudi na njihovo omejevanje. Nadalje se moč časopisov na Japonskem kaže preko povezovanja z drugimi mediji in preostalimi podjetji, ko se oblikujejo medijske skupine, ki dominirajo nad celotnim japonskim medijskim trgom. Svoj doprinos ima tudi Japonsko združenje izdajateljev časopisov in urednikov (NSK). Freemanova nadalje izpostavlja pet posledic delovanja teh, t. i. informacijskih kartelov na Japonskem, in sicer uradno potrjevanje dejstev, slabljenje politično-nadzorne funkcije, omejevanje procesa prednostnega tematiziranja, marginaliziranje alternativnih medijev ter homogenizacijo novic in mnenj.

V tretjem poglavju se osredotočam na politične funkcije medijev in vprašanje, kako uspešno je izvajanje le-teh med japonskimi mediji. Za moje diplomsko delo je predvsem

pomembna komentatorska funkcija, ki se udejanja tudi v uredniškem komentarju kot žanru te funkcije, v katerem časopisi lahko izražajo tudi svoja politična stališča. O tem pa sledi več v naslednjem poglavju.

Politična usmeritev japonskih dnevnikov je poglavje, v katerem se naslanjam na tri vzajemno protislovne domneve, ki jih je razvil Keizô Nanri v svojem članku *The Conundrum of Japanese Editorials: Polarized, Diversified and Homogeneous* (2005); to so domneve homogenosti, polarizacije in raznovrstnosti mnenj japonskih časopisov.

Zadnje poglavje namenjam analizi uokvirjanja teme 9. člena japonske ustave v uredniških komentarjih treh vodilnih japonskih dnevnikov. Najprej predstavljam ozadje ustavnega pacifizma, ki ga določa ta člen, in z njim povezane zadeve, sledijo pa ugotovitve analize in nazadnje primerjava okvirjev, s pomočjo katere bom potrdila oziroma ovrgla postavljene hipoteze svoje diplomske naloge glede pojava različnih okvirjev v obravnavanih časnikih.

Kot opombo naj navedem še to, da glede na to, da je to skupna diplomska naloga na dveh različnih področjih, novinarstvu in japonologiji, sem v tekstu navedla tudi latinični zapis določenih japonskih izrazov, ki se pojavljajo v tekstu in so navedeni v japonskem jeziku. Pri tem sem se poslužila t. i. Hepburnovega zapisovanja.

2 MOČ SODOBNE ČASOPISNE INDUSTRIJE NA JAPONSKEM

Prisotnost tiskanih medijev, predvsem nacionalnih dnevnikov, je močno občutna v vseh segmentih japonske družbe in časopisi zavzemajo vpliven status med japonskim prebivalstvom. To potrjuje tudi raziskava Japonskega združenja izdajateljev časopisov in urednikov (*Nihon shinbun kyōkai* – 日本新聞協会, v nadaljevanju NSK, 2007).¹ Časopisi so po mnenju 60,7 odstotka anketiranih tisti, ki imajo moč vplivanja na družbo (*shakai ni taisuru eikyōryoku ga aru* - 社会に対する影響力がある) in 53,8 odstotka anketiranih je časopise označilo za nujno potreben vir informacij (*jōhōgen toshite kakasenai* - 情報源として欠かせない). Japonci namreč cenijo tiskano besedo in preživijo velik delež časa ob branju časopisov ter sprejemajo vsebino kot točno in vredno zaupanja (Feldman 1993, 22). Kar 72,7 odstotka japonskega prebivalstva vsak dan bere časopis. Da so informacije v časopisih točne (*jōhō ga seikaku de aru* - 情報が正確である), verjame 38,6 odstotka ljudi ter 36,8 odstotka, da jim lahko zaupajo (*jōhō ga shinrai dekiru* - 情報が信頼できる). S časopisi se procentualno lahko kosa le NHK – japonski javni televizijski servis, medtem ko so drugi medijski kanali daleč za njima (Priloga A).

Kako je tisku na Japonskem uspelo doseči tolikšno veljavo in zaupanje med ljudmi?

2.1 JAPONSKI ČASOPISNI TRG

Japonci verjamejo, da je v informaciji moč in si jo zato nameravajo zagotoviti, kolikor je mogoče (Beauchamp 1998, 78), kar potrjuje tudi dejstvo, da je naklada japonskih časopisov po podatkih NSK oktobra 2009 dosegla slabih 65,1 milijona prodanih izvodov.² Japonci tudi ostajajo eni največjih kupcev časopisov v svetu z dnevno prodajo 512 izvodov na tisoč odraslih.³ Poleg tega imajo v lasti tudi časopis z najvišjo naklado na svetu, in sicer *Yomiuri shimbun* z nekaj več kot 10 milijoni prodanih izvodov le

---

¹NSK, 「2007年全国メディア接触・評価調査」(Nacionalna raziskava o vlogi in vplivu medijev na prebivalstvo 2007).

² Če štejemo jutranjo in večerno izdajo časopisa kot dva izvoda.

³NSK, 「発行部数と普及度」(Naklada in stopnja razširjenosti).

jutranje izdaje. S tem se Japonska uvršča v sam vrh časopisne industrije v svetovnih merilih.

Tabela 2. 1: Naklada nacionalnih dnevnikov aprila leta 2008

	Naklada jutranjih izvodov	Naklada večernih izvodov	Skupna naklada
Yomiuri shimbun	10,020,392	3,816,707	13,837,099
Asahi shimbun	8,048,703	3,496,963	11,545,666
Mainichi shimbun	3,900,544	1,330,613	5,231,157
Nikkei shimbun	3,052,000	1,618,821	4,670,821
Sankei shimbun	2,220,762	622,951	2,843,713
			<u>38,128,456</u>

Vir: NSK⁴

Leta 2008 je po podatkih NSK na Japonskem delovalo 121 časopisov, ki se delijo na splošne in športne časopise.⁵ Znotraj kategorije splošno branih časopisov ima Japonska pet nacionalnih časopisov – *Yomiuri shimbun* 読売新聞, *Asahi shimbun* 朝日新聞, *Mainichi shimbun* 毎日新聞, *Nihon keizai shimbun* 日本経済新聞 in *Sankei shimbun* 産経新聞 ter lokalne časopise (eden ali dva v vsaki od 47-ih japonskih prefektur). Večji med lokalnimi časopisi (*Hokkaido shimbun* 北海道新聞, *Chunichi shimbun* 中日新聞 in *Nishi-nippon shimbun* 西日本新聞) segajo preko svojih prefekturnih meja in veljajo za regionalne časopise. Glavni igralci v časopisni industriji na Japonskem so nacionalni dnevnik (Freeman 2000, 157), in Feldman (1993, 11) meni, da se večina ljudi nanaša na le-te, ko se govori o japonskem novinarstvu.

Večja je naklada, bolj je časopis vreden zaupanja in večja je kvaliteta novic – to ponavadi verjamejo ljudje. Po Hayashijevem mnenju (1998, 53) pa je kvaliteto tiskovnega novinarstva na Japonskem med časopisi vzdrževala predvsem intenzivna konkurenca. Tako glavni časopisi predstavljajo hibride – so usmerjeni h kvaliteti – nasprotno od senzacionalističnih in množični – glede na njihovo številčnost bralcev. Ta

⁴ NSK, *Member news organizations*

⁵ Športni časopisi so postali japonski popularni tisk (Cooper-Chen, 1997: 55).

kombinacija ima po mnenju Freemanove (2000, 19) pomembne prednosti v smislu proizvodnje resnih, vendar široko branih novic.

Kako jim uspeva ohranjati tako visoko naklado in hkrati kvaliteto? V odgovor na to vprašanje so na voljo različne razlage. Yoshio Murakami (1998), generalni direktor mednarodnega oddelka pri *Asahi*-ju, je na petem svetovnem forumu urednikov pojasnil, da se japonski časopisi poslužujejo različnih strategij. Ena izmed teh je jačanje lokalne moči, tako v smislu pokrivanja novic kot tudi distribucije. *Asahi* ima na primer 300 poročevalskih uradov znotraj države in včasih izvejo informacijo še pred policijo, dodaja Murakami. Drugi vidik te lokalne moči je, da vsi večji časopisi izdajajo tudi regionalne izdaje glede na območja, nekateri tudi do sto regionalnih izdaj dnevno.⁶ Ključ do tega lokalnega preboja pa je neposreden distribucijski sistem do naročnikov. Poleg tega Murakami poudarja tudi napredek tehnologije kot velik doprinos k bolj uspešnim časopisom, saj s tem dosegajo nove standarde. Japonski časopisi sodelujejo tudi v različnih izobraževalnih programih ter izdajajo spletne izdaje.

Konkurenca na časopisnem trgu je močna in v boju za tržni delež se japonski časopisi poslužujejo različnih dolgoročnih ukrepov, pri čemer je predvsem pomembno pridobiti čim večje število naročnikov. Pomemben dejavnik tako visoke naklade kvalitetnih časopisov na Japonskem je dostava časopisov na dom, ki je v letu 2009 predstavljala kar 94,7 odstotka prodanih časopisov.⁷ Kyogoku (1993, 196–197) pa vidi razloge za preživetje tega sistema in posledično ohranjanje stalnega kroga bralcev v tem, da veliko družin bere le en časopis in da je zainteresiranost bralcev za en časopis dokaj izrazito. Večina abonentov se naroči na set jutranje in večerne izdaje⁸, kar je posebnost večjih časopisov.

Boj za naklado pa je posledično do določene mere vplival tudi na pogosto poudarjano in kritizirano značilnost japonskih časopisov, in sicer uniformnost v njihovem izgledu ter vsebini. Glede na široko raven bralcev, ki izhajajo iz različnih družbenih okolij, morajo biti časopisi, da bi obdržali visoko naklado, pozorni, da zadovoljijo različne interese

---

⁶ Nacionalni dnevnik objavljajo različne izdaje po državi, ki vsebujejo enake novice s političnega, ekonomskega in kulturnega področja, vendar se razlikujejo v lokalnih novicah in oglaševanju.

⁷NSK, 「新聞の戸別配達率」 (Delež dostave časopisov na dom).

⁸ Po podatkih NSK iz leta 2009 40 dnevnikov izdaja set jutranjega in večernega izvoda, 67 časopisov izdaja le jutranjo izdajo in 14 večerno izdajo.

bralcev ter da ne užalijo katere skupine naročnikov. Zato so japonski časopisi usmerjeni k bolj objektivnemu in točnemu poročanju, prevzemajo nevtralna stališča pri pokrivanju zgodb in se raje izogibajo agresivnemu izražanju mnenj (Kyogoku 1993; Krauss 2000; Sugiyama 2000). Tudi Chuma (2003, 163) se strinja, da je izražanje načela objektivnega in nevtralnega poročanja pripomoglo k ohranjanju naklade.

Kakršenkoli družbeni ali politični senzacionalizem oziroma močno mnenjski poročevalski stil bi bil kontraproduktiven zahtevi rasti. Rezultat je zelo nevtralen, fakturni in neinterpretacijski poročevalski stil ter podobnost med časopisi. Celo časopisna oblika – noben članek se ne nadaljuje na notranji strani – jača težnjo h kratkim, jedrnatim novičarskim člankom s čisto fakturnim stilom.

(Krauss in Lambert 2002, 73)

Časopisni založniki so tudi zelo pozorni na razvoj svoje konkurence in pazljivi, da objavljajo enake novice in teme kot drugi časopisi. Zgodí se, da nimajo podobne vsebine, temveč tudi podobne načrte za širjenje in razvoj v druga medijska področja (Sugiyama 2000, 193). O tej temi pa sledi več v nadaljevanju, saj so ob tem prisotni še drugi vplivi.

Da bi globlje razumeli značilnosti tiska na Japonskem, bom predstavila krajši vpogled v določene kulturne in družbene dejavnike, ki vplivajo na njegovo delovanje.

2.2 DRUŽBENI KONTEKST IN KULTURNI DEJAVNIKI VPLIVANJA NA TISK

Japonska kultura ima kot vsaka druga kultura svoj značaj in svoje posebnosti. S svojimi družbenimi, kulturnimi in političnimi značilnostmi doprinaša svoj delež tudi k delovanju demokratičnega tiska na Japonskem. Narava tiska je namreč vedno povezana tudi s kulturo, v kateri deluje ter v kateri se je tisk postopoma razvijal in oblikoval. Ob tem moramo upoštevati dejstvo, da ima Japonska več svojstvenih zgodovinskih in filozofskih tradicij, ki se sicer prepletajo z zahodnimi idejami, a vseeno ohranjajo svojo

prvobitnost. Tako sledi kratek pregled japonske kulture in njenih tradicij v povezavi s tiskom ter njenih vplivov na oblikovanje in ohranitev moči časopisov na Japonskem.

Začetki sodobnega demokratičnega tiska na Japonskem segajo v povojni čas, s sprejetjem demokratične ustave pod zaščito Zavezniške okupacije (1945–1952) leta 1947, ki zagotavlja svobodo tiska v 21. členu japonske ustave:

集会、結社および言論、出版その他一切の表現の自由は、これを保障する。

検閲は、これをしてはならない。通信の秘密は、これを侵してはならない。

Zagotovljena je svoboda zborovanja in združevanja kot tudi govora, tiska in drugih oblik izražanja.

Cenzura je prepovedana in tajnost kateregakoli sredstva komunikacije ne sme biti kršena.

(日本国憲法第 21 条 – 21. člen japonske ustave)

Da bi podkrepil svobodo tiska in se čim bolj približal veljavnim demokratičnim idealom, je leta 1946 pod vodstvom NSK nastal tudi novinarski kodeks, ki je poudarjal vlogo časopisov v preoblikovanju Japonske kot demokratičnega in mir ljubečega naroda, zato je za vsak časopis naroda nujno, da je vdan visokim etičnim standardom, dvigne ugled svoje profesije in bogato izvršuje svoje funkcije.

Leta 2000 je NSK sprejela nov novinarski kodeks. V tem času so vse bolj naraščale kritike javnosti, ki je videla problem predvsem v zavesti medijev o človekovih pravicah. Stari novinarski kodeks je bil namreč sprejet nemudoma za porazom leta 1946 in je bil produkt obdobja, v katerem so imeli časopisi monopol nad sporočanjem; takrat je namreč veljalo, da javnost izve resnico o dogodkih in problemih izključno iz časopisov. Vendar pa ta kodeks ni vseboval nobenih določil glede varovanja človekovih pravic. Tako so se v NSK-ju odločili za spremembe, saj so se bali, da bi to vodilo k razhodu bralcev s časopisi, če bi ostalo tako, in so leta 2000 ne le predelali, temveč so pripravili popolnoma nov osnutek kodeksa, ki med drugim pravi:

国民の「知る権利」は民主主義社会をささえる普遍の原理である。この権利は、言論・表現の自由のもと、高い倫理意識を備え、あらゆる権力から独立したメディアが存在して初めて保証される。新聞はそれにもっともふさわしい担い手であり続けたい。

Pravica javnosti vedeti je obče načelo, ki podpira demokratično družbo. Ta pravica je zagotovljena najprej z obstojem medijev, ki delujejo z zagotovilom svobode govora in izražanja, skrbijo za visoke moralne standarde in so neodvisni od vseh oblasti. Časopisi naj bodo še nadalje najbolj primerni za to vlogo.

おびただしい量の情報が飛びかう社会では、なにが真実か、どれを選ぶべきか、的確で迅速な判断が強く求められている。新聞の責務は、正確で公正な記事と責任ある論評によってこうした要望にこたえ、公共的、文化的使命を果たすことである。

V družbi, poplavljeni z ogromno količino informacij, se zahteva primerne, točne in nagle odločitve glede tega, kaj je res in katere informacije izbrati. Odgovornost časopisov je, da odgovarjajo na te potrebe in izpolnjujejo svojo javno in kulturno poslanstvo preko točnega in pravičnega poročanja ter odgovornih komentarjev.

Poleg tega kodeks določa pet postavk:

- 自由と責任 – svoboda in odgovornost

表現の自由は人間の基本的権利であり、新聞は報道・論評の完全な自由を有する。それだけに行使にあたっては重い責任を自覚し、公共の利益を害することのないよう、十分に配慮しなければならない。

Svoboda izražanja je temeljna človekova pravica in časopisi imajo popolno svobodo pri pokrivanju novic in komentarju. Zato se morajo pri izvajanju te svobode zavedati svoje velike odgovornosti in resnično skrbeti, da ne bi škodili interesom javnosti⁹.

- 正確と公正 – točnost in poštenost
- 独立と寛容 – neodvisnost in strpnost
- 人権の尊重 – spoštovanje človekovih pravic
- 品格と節度 – spodobnost in zmernost

Tako so v nov kodeks dodali na primer odpravo vmešavanja vseh zunanjih oblasti in določili neodvisnost časopisov, še bolj kot v starem kodeksu poudarili svobodo izražanja, vključili pravico vedeti ter jasno razglasili spoštovanje človekovih pravic, da bi časopisi izkazovali najvišje spoštovanje do človekovega dostojanstva. Po drugi strani pa druga rubrika tega kodeksa časopisom in časopisnim novinarjem postavlja strog red glede odgovornosti pri izvajanju svobode izražanja in točnosti ter pravičnosti, kvaliteti in zmernosti najbolj iskanih novic.

Ta kodeks velja za prvi korak, ki ustreza spremembam in preoblikovanju okolja japonskih časopisov. Vendar se ob tem Chuma (2003, 88–90) sprašuje: v kakšni situaciji je kodeks zdaj? Ali ni med delovanjem današnjih časopisov in besedami kodeksa določeno neskladje?

Japonski časopisi so poleg tega zavezani politiki nepristranosti ter politični nevtralnosti in poštenosti. S stališča japonskih novinarjev so to področja samoomejevanja in odgovornosti, od katerih je odvisna svoboda tiska. Svoboda tiska, njegova ekonomska neodvisnost od vsake javne ali politične organizacije in uredniška zaobljuba politiki politične nevtralnosti in poštenosti namreč zagotavljajo javnosti, da tisk ne more biti pod vplivom katerekoli politične skupine. Feldman (1993, 17–19) meni, da to predstavlja ključni faktor v ohranjanju demokratičnih dosežkov povojnega obdobja.

---

⁹ NSK, 「新聞倫理綱領」 (Novinarski kodeks).

Povojni tisk pa je uspešno vključil tudi ameriške ideje, na katerih je bil osnovan. V svoj sistem je namreč vključil zahodne ideale tiska, kot so točnost, objektivnost, raznolikost in ravnotežje ter druge značilnosti zahodnega demokratičnega tiska. Vendar uvedba nove ustave in nove novinarske etike nista popolnoma izločili vrojene kulturne, družbene in etične edinstvenosti Japonske. Še vedno lahko zasledimo različne filozofske in kulturne niti, ki so prisotne v mnogih značilnostih japonskega tiska.

Japonska kultura se namreč v marsikaterem pojmu delovanja oziroma miselnosti razlikuje od zahoda, kar je ostalo vraščeno tudi v delovanju tiska. Primer tega so zahodni koncepti v zvezi s tiskom, ki so osnovani na ideji svobode, pomembnosti posameznika nasproti skupine, prizadevanju za resnico in koncepti omejene vlade ter kapitalizma. Nasprotno so azijski pojmi pomembnosti skupine in določene resnice v neskladju s temi zahodnimi idejami, ki poudarjajo individualizem in iskanje resnice (Winfield in drugi 2000, 323–325).

Japonski duh kolektivismu izhaja predvsem iz konfucianizma. Po Konfuciju namreč posameznik ni pripravljen, da bi igral aktivno vlogo v družbi; posameznik mora slediti in sprejemati avtoriteto. Kolektivistični duh v manjšem obsegu izvira tudi iz budizma. Družbe, ki se osredotočajo na skupnost, imajo korenine v avtoriteti, ta avtoriteta pa določa resnico in realnost na način, ki je večinoma prost od individualne misli. Ta miselnost vpliva tudi na delovanje japonskega tiskovnega sistema (Winfield in drugi 2000, 329–331).

Kot primer kolektivne miselnosti japonskih medijev Uesugi (2008, 37–38) podaja sodelovanje novinarjev, ki se pri pokrivanju novic v državnem zboru združijo in družno sodelujejo pri zapisovanju komentiranega – »primerjanje zapiskov« (*memo awase* 「メモ合わせ」). Pogosto se tudi zgodi, da novinar ne ujame vseh besed in običajna navada je, da si kolegi novinarji, četudi iz različnih časopisnih hiš, pokažejo zapiske, da preverijo, ali so točni. To so t. i. »ban« novinarji (*ban kisha* – 番記者), ki pokrivajo določenega politika in mu sledijo ves dan, od jutra do večera, ter ne izpustijo nobene njegove besede. To so posebni primeri pokrivanja politike, katerim bi verjetno težko našli primerjavo kje drugje v svetu.

Kolektivistična miselnost na Japonskem pa postavlja velik poudarek tudi na ohranjanju harmonije v družbi, harmonije med posameznikom in družbo, ki je prav tako ključnega

pomena pri razumevanju japonske družbe. Osebnostne lastnosti, kot so samostojnost, odločnost in odkritost, pogosto pozitivne vrednote na zahodu, na Japonskem nimajo takšne veljave. Bolj poudarjeno je sodelovanja z drugimi, samoomejevanje in zadržanost. Tako samosvoj preiskovalni novinar najde le malo ugleda in spodbude na Japonskem (Cooper-Chen, 1997: 18). Poudarjanje pomembnosti skupine nad posameznikom se lepo kaže tudi v organiziranosti novinarskih klubov oziroma t. i. *kisha* klubov, o katerih več sledi v nadaljevanju, ter v drugih vidikih japonskega novinarstva, kot je nemotenje *statusa quo* v japonski družbi (Chang, 1981: 188).

Winfield in drugi (2000: 332) omenjajo še eno konfuciansko načelo, povezano z ustvarjanjem harmonije v družbi, in sicer načelo hierarhije. Japonska družba namreč deluje po hierarhičnem sistemu, ki vsakomur določa svoje mesto in kjer v vsakem odnosu velja, da mlajši, šibkejši ali ženski člani izkazujejo spoštovanje starejšim, močnejšim ali moškim članom.

Pri tem izpostavljajo zanimivo nasprotje japonskega zanašanja na predpisana merila z ameriško vero v svobodo in enakost. Posledica kolektivistične in hierarhične miselnosti je verjetno tudi dejstvo, da japonski mediji niso preveč agresivni pri pokrivanju vlade v primerjavi z zahodnim tiskom in tudi odnos tisk – vlada je precej manj nasprotovalen. Novinarji na Japonskem sicer sprejemajo družbeno odgovornost nadzora nad nosilci moči, vendar ne v smislu, da bi napadali vlado. Na Japonskem je pes čuvaj ali preiskovalni tisk tako rekoč neskladen z družbo, ki spoštuje harmonijo (Winfield in drugi 2000, 344–347).

Reichelt (v Winfield in drugi 2000, 334) omenja tudi pomembnost budizma v povezavi s tiskom, in sicer budistična vrednota večne resnice poudarja prepričanje v eno samo resnico. Potemtakem so po njegovem mnenju privrženci budizma, vključno z novinarji, dejansko »služabniki resnice«.

Med številnimi drugimi japonskimi kulturnimi in družbenimi posebnostmi, ki imajo vpliv na tiskane medije, Ito (v Feldman 1993, 9) navaja tudi jezikovno homogenost, japonsko skoraj popolno stopnjo pismenosti (99-odstotna) in nasploh dejstvo, da si Japonci delijo osnovne vrednote, poglede na življenje ter zavest. Dejansko pa že sami japonski kulturni pogledi družbe zahtevajo, da posameznik neprenehoma išče nove informacije, da bi znal delovati. Japonski kvalitetni tisk Beauchamp (1998, 76–77)

označuje kot eno njenih največjih nacionalnih dragocenosti, ki ogromno prispeva k širjenju skupnih vrednot in ciljev.

Vendar pa se je glede na izsledke raziskave Raziskovalnega inštituta NSK iz leta 1993 spremenil način življenja in razmišljanje časopisnih novinarjev v 90. letih. Rezultati raziskave so pokazali, da novinarji izgubljajo zaupanje v sam poklic novinarja. Med štirimi namreč le en novinar verjame, da njegov poklic koristi družbi (*jibun no shigoto wa yo no naka no yaku ni tatte iru* 「自分の仕事は世の中の役に立っている」) ter čuti, da ga je vredno opravljati (*shigoto ni yarigai o kanjite iru* 「仕事にやりがいを感じている」). V predhodni raziskavi leta 1973 jih je devet od desetih menilo, da koristijo, sedem med desetimi pa močno občutilo vrednost poklica. Poleg tega se je število novinarjev, ki je dalo delu prednost pred vsem, precej zmanjšalo. Skrb vzbujajoče je tudi dejstvo, da novinarji, ki razumejo stanje problema, ne delujejo. Novinarji vedo, kje tiči problem njihovih člankov, in sicer, da vedo preveč. Kakorkoli, Chuma (2003, 84–86) na splošno meni, da japonski novinarji dejansko ne opravljajo poglobljenega novinarskega poročanja.

S tem sem naredila krajši pregled umestitve tiska v japonski prostor. Nekatere značilnosti japonskega tiska, ki me bodo bolj zanimale in so bolj relevantne za mojo diplomsko nalogo, sledijo v nadaljevanju v bolj temeljitem pregledu. Moč in vpliv japonskih nacionalnih dnevnikov se namreč ne kaže le v njihovih visokih številkah in kulturno pogojenih značilnostih, temveč tudi v njihovem povezovanju z drugimi medijskimi skupinami in ostalimi vplivnimi skupinami japonske družbe.

3 VPETOST TISKA V MEDIJSKO INDUSTRIJO

Tisk na Japonskem je po Akhavanovem mnenju (1990, 1006) elitna skupina moči, kar izhaja iz njene koncentracije in integracije v elitno strukturo moči. Nacionalni dnevniki so namreč povezani z različnimi vladnimi, birokratskimi, ekonomskimi in drugimi medijskimi skupinami, kar jim prinaša dodatno moč. Istočasno se v tem odnosu izvaja tudi obrnjena vloga moči teh skupin nad tiskom.

Eden najbolj kritiziranih vidikov japonskega novinarstva je odnos tisk – vlada na podlagi novinarskih klubov oziroma *kisha* klubov, na osnovi katerega poteka celoten proces zbiranja novic na Japonskem. Pri tem je prisoten tudi določen nadzor vlade nad tiskom preko teh klubov in vpletanje v delovanje samih medijev. Po Freemanovi (2000) nadalje vlogo tiska krepijo še prej omenjeno časopisno industrijsko združenje (NSK) in medijski *keiretsu*; v delovanju teh treh institucij vidi lastnosti t. i. informacijskih kartelov.

3.1 KISHA KLUBI (*kisha kurabu* – 記者クラブ)

Kisha klub oziroma novinarski klub je po navedbah NSK prostovoljna institucija za zbiranje novic in aktivnosti pri poročanju novic. Osnovni namen tega sistema je tesno povezan s splošno pravico javnosti – pravico vedeti¹⁰.

Prvi *kisha* klub je nastal leta 1890, ko so se japonski novinarji združili in oblikovali posebno združenje z namenom, da bi si priborili pravico dostopa do informacij iz *Dieta*, japonskega državnega zbora, ki je bil ustanovljen istega leta pod prvo moderno ustavo. Tako so vladni uradniki navsezadnje privolili v organiziranje posebne sobe znotraj državnega zbora, kjer so se novinarji lahko zbirali in prejeli uradne novice. Ta prostor je navadno mišljen kot prvi uradni *kisha* klub in že takrat so veljala določena pravila in omejitve glede dostopa japonskih novinarjev do kluba in s tem do informacij (Freeman, 2000).

---

¹⁰NSK, *Kisha Club Guidelines*.

Kisha klubi so se skozi čas vse bolj razvijali in razširjali. Sodobni japonski novinarji pridobivajo novice in informacije skoraj izključno preko teh klubov, v katerih je nameščenih večina novinarjev iz vsakega japonskega nacionalnega dnevnika. *Kisha* klube najdemo v skoraj vsaki večji instituciji, od vladnih agencij in političnih strank do večjih podjetij in sedežev združenj delavcev, njihovi člani pa novinarjem omogočajo popolno pokrivanje te organizacije ter njihovih voditeljev in politik.

Posebnost in predvsem pomen teh klubov je v dejstvu, da v večji meri utemeljujejo celoten sistem zbiranja novic ter da so izredno razširjeni in prodorni. Vendar pa so še vedno precej togi in formalni v svoji organizaciji in predvsem nedostopnosti (Krauss 2000, 270-271). Točno število teh klubov sicer ni znano, vendar ocenjujejo, da jih je nekje od 700 do 1000 po celi državi (Freeman 2000, 15).

Sistem *kisha* klubov sicer res omogoča ogromen dostop do informacij o delovanju vlade, političnih strank in drugih organizacij, vendar se ob tem poraja velik problem dostopa do samih klubov in posledično različnih informacij, saj so klubi odprti le akreditiranim članom. Članstvo sicer varira od kluba do kluba, vendar je zagotovo prvotni pogoj članstvo v NSK. Toda tudi to ni zadosten razlog za članstvo v nekaterih *kisha* klubih. Navadno je v primeru večjih klubov v Tokiu dostop do informacij omejen na celo manjšo in bolj izključno skupino novinarskih organizacij, ki imajo preko tesnega nadzora nad vsakodnevnim upravljanjem klubov pravi monopol nad viri. Le 15 do 20 večjih japonskih novinarskih organizacij dejansko sodeluje kot redni člani v mnogih klubih v Tokiu.

Dolgo časa so bili izključeni iz vseh klubov tudi tuji novinarji, sedaj pa ostaja njihov dostop omejen na določene klube. Leta 1993 je namreč prišlo do znatne spremembe glede članskih pravil, ko je NSK omogočil dostop do klubov tudi tujim novinarjem. Medtem so novinarji japonskih revij, svobodni novinarji in predstavniki političnih ali verskih glasil še vedno v veliki meri izključeni (Freeman 2000, 88-89). Tudi Uesugi (2008, 107) opozarja na dejstvo, da so japonski neodvisni novinarji v slabšem položaju kot tuji novinarji. Da bi se na primer *freelancer* udeležil tiskovne konference, ki jo organizira ministrsko združenje novinarjev, je v sodobni Japonski skoraj nemogoče. V primerjavi z njimi imajo po njegovem mnenju tuji novinarji zagotovo manjše ovire.

Hall (v McCargo 2003, 54) vidi ravno v tem največji problem teh novinarskih klubov:

Najbolj neokusna značilnost kisha klubov je ta, da novinarji sami uporabljajo sistem klubov za izključevanje drugih novinarjev in na tak način ohranjajo informacijske kartele: to sta cenzura medijev in nadzor, vršena ne s strani vlade ali celo lastnikov medijev, temveč novinarjev na položaju.

Ta sistem se konstantno sooča s kritikami in zahtevami po spremembah.

Dejansko pa so *kisha* klubi glavni kanal, preko katerega viri novic detajlno informirajo tisk o različnih družbenih, ekonomskih in političnih dogodkih ter se preko teh klubov prenašajo ogromne količine informacij. Opazna je tudi vse večja težnja širjenja informacij preko teh klubov, kar se kaže predvsem v naraščajočem številu tiskovnih konferenc in številu izjav za tisk, ki so na voljo novinarjem. Zato mnogi opazovalci in komunikologi označujejo sodobno japonsko novinarstvo kot novinarstvo uradnih sporočil (*happyô jânarizumu* – 発表ジャーナリズム) ali obdobje uradnih sporočil za javnost (*kôhô happyô no jidai* – 広報発表の時代) (Hirose in Nishiyama v Feldman 1993, 97). Vendar večje število tiskovnih konferenc in izjav za tisk ne pomeni nujno, da so novinarji obveščeni o vedno novih zadevah. Včasih to večkratno poudarjanje določene teme vodi v dolgotrajno pokrivanje teme v časopisu in posledično je tema lahko postavljena na javno ali politično agendo.

Feldman (1993, 97–98) je v pogovorih z novinarji tudi ugotovil, da mnogi menijo, da so izjave za tisk, pridobljene prek *kisha* klubov, zadostne za uspešno opravljanje novinarskega poklica. Potemtakem lahko sklepamo, da ta sistem dejansko odvrča japonske novinarje od samostojnega zbiranja novic ter samega preiskovalnega novinarstva, saj se raje zanašajo na uradne izjave.

Posledično naj bi bil ravno ta sistem največji razlog za uniformnost vsebine med časopisi, ki sem jo omenila že zgoraj. *Kisha* klubi pa, kolikor udobni že so, dejansko omejujejo svobodo tiska, zagotovljeno z ustavo in kodeksi demokratičnega tiska.

Duncan McCargo (2003, 53–54) opozarja na dejstvo, da tako tesni odnosi med politiki in majhno skupino novinarjev, ki je določena za njihovo pokrivanje, namreč zlahka vodi k upadanju novinarske objektivnosti in standardov. Ob tem poudarja, da so bili pri

vsakem od večjih škandalov v zvezi s politiki Liberalno demokratske stranke (*Jimintō* – 自民党) v zadnjih 30. letih novinarji že dolgo pred objavo zgodb seznanjeni z vsem, kar se je dogajalo, vendar je dejansko obstajal tajni dogovor med tiskom in politiki, da se zamolči sumljivo dogajanje. In novinarji v *kisha* klubih so se držali internega reda, ki velja v teh klubih in ki članom preprečuje, da bi objavili senzacionalno novico.

Sistem novinarskih klubov je globoko vpet v japonsko kulturo in delovanje njenega tiska. V tako uspešnem delovanju teh klubov lahko zaznamo več značilnosti japonske kulture, kot je na primer poudarjanje skupine nad posameznikom. Medtem pa Butts (v Winfield in drugi 2000, 344) vidi japonske novinarske klube predvsem kot odraz narodne homogenosti ali celo ksenofobije.

3.2 MEDIJSKO GRUPIRANJE (*media keiretsu* メディア系列)

Dominantnost nacionalnih časopisov je dodatno okrepljena z vpetostjo le-teh v celotno medijsko industrijo. Oligarhija petih nacionalnih dnevnikov se namreč nadalje širi tudi na druge medije preko lastništva in povezovanja z drugimi podružnicami ali podjetji.

Na Japonskem obstaja pet medijskih *keiretsu* oziroma medijskih poslovnih skupin, ki delujejo pod okriljem enega izmed petih nacionalnih dnevnikov. Najbolj vplivni časopisi namreč oblikujejo vrh teh medijskih skupin, ki navadno vključujejo televizijske in radijske mreže, lokalne časopise, tedenske revije in niz nemedijskih podjetij. Tesne finančne, personalne in informacijske vezi z dominantnimi nacionalnimi dnevniki ohranja tudi japonskih pet nacionalnih komercialnih televizijskih mrež, in sicer *NTV* z *Yomiurijem*, *TV Asahi* z *Asahijem*, *TBS* z *Mainichijem*, *TV Tokyo* z *Nikkeijem* in *Fuji TV* s *Sankeijem*. Te vezi se nadalje širijo tudi do regionalnih radijskih postaj, ki so tudi skoraj vse del teh petih medijskih poslovnih grupiranj (Freeman 2000, 16–18). Tako je dejansko skoraj celotna komercialna televizijska industrija na Japonskem pod nadzorom enega izmed petih nacionalnih časopisov (Priloga B). Medijsko grupiranje je pomembno predvsem zaradi načina, na katerega se širi doseg japonskih nacionalnih časopisov na preostale akterje v medijski industriji. So namreč strateški center kompleksne mreže povezav, ki vključuje televizijsko oddajanje, radijske postaje in tedenske revije. Le-ti tudi pošiljajo svoje izvajalce, da tem podjetjem pomagajo pri

vodenju in tako si časopisi lastijo znaten delež njihovega lastniškega kapitala (Freeman 2000, 142–143).

Na Japonskem sicer obstajajo zakonski predpisi, ki določajo, da časopisom ni dovoljeno upravljati s komercialnimi televizijskimi postajami. Toda poslužujoč se različnih načinov skoraj vsa časopisna podjetja vlagajo več kot 50-odstotni delež v svojo podružnično televizijsko postajo (Feldman 1993, 13).

Pomen takšnih povezovanj in združevanj priznava tudi Bagdikian (1992, xi, 5). Združena podjetja in deljeno lastništvo med večjimi medijskimi podjetji so po njegovem mnenju ureditve, ki omogočajo korporacijskim konkurentom možnost ustvarjanja nadzornega kartela velikanov, medtem ko je njihov resnični vpliv prikrit. Trgu vladajoče korporacije v množičnih medijih pa imajo dejansko dominanten vpliv nad novicami, informacijami, javnimi idejami, popularno kulturo in političnim vedenjem.

Ta integracija medijskih podjetij pa vzpodbuja tudi homogenost medijev. Komercialne televizije namreč raje uporabljajo novice, ki so jim na razpolago pri njihovih podružničnih časopisnih podjetjih in pri tem jasno kažejo uredniško držo posameznega dnevnika. Nacionalni časopisi so potemtakem udeleženi pri oblikovanju vsebine tudi različnih drugih medijskih kanalov, kar še dodatno kaže na velik vpliv teh dnevnikov v japonski družbi. Pet japonskih nacionalnih dnevnikov po mnenju Changa (1981, 182) potemtakem predstavlja pomemben dejavnik v določanju stopnje pravice ljudstva vedeti.

Dominacija manjšega števila podobno velikih in vplivnih organizacij v medijski industriji dejansko odraža splošni vzorec sodobne japonske industrije (McCargo 2003, 54).

3.3 INFORMACIJSKI KARTELI (*jôhô karuteru* 情報カルテル)

Poleg zgoraj opisanih *kisha* klubov in medijskih *keiretsu* po Freemanovi (2000, 157) obstaja še tretja institucija, ki pridaja k ustvarjanju t. i. informacijskih kartelov, ki dominirajo nad delovanjem celotne japonske medijske industrije. To je Japonsko združenje izdajateljev časopisov in urednikov – NSK, ki sem ga omenjala že prej, in ki

je ključnega pomena pri ohranjanju posebnih ugodnosti *kisha* klubov ter koordiniranju drugih političnih in ekonomskih interesov. Le podjetja, ki so člani tega združenja, imajo možnost ekskluzivnega dostopa do klubov, članstvo pa imajo večinoma časopisna podjetja, vključena pa so tudi nekatera radiotelevizijska podjetja in tiskovne agencije. Tako lahko, dokler je tujemu in japonskemu tisku, ki ne spada v vodilni medijski krog, preprečen dostop do klubov, za kar je poskrbela NSK, in dokler so alternative tiskanemu novinarstvu pod nadzorom vodilnih časopisov, kar zagotavljajo medijski *keiretsu*, japonski večji časopisi še nadalje uspešno delujejo. Freemanova je tako mnenja, da je japonski informacijski trg vse, razen podoben trgu.

Za informacijske karteles so značilna institucionalizirana pravila in odnosi, ki vodijo povezave tiska z njihovimi viri in drugimi mediji ter služijo omejevanju in nadzoru vrste novic, ki so objavljene. Tako se *kisha* klubi osredotočajo na odnose med uradnimi viri novic in novinarji ter med samimi novinarji iz konkurenčnih podjetij, časopisno združenje ureja odnose na industrijskem nivoju med tiskovnimi agencijami, poslovne skupine oziroma *keiretsu* pa povezujejo tiskane medije z drugimi kanali novic. Vsaka od teh struktur ima svojstven vpliv na vsebino ali tok informacij na Japonskem in s tem na odnos država – mediji – družba (Freeman 2000, 13–14).

3.3.1 POSLEDICE INFORMACIJSKIH KARTELOV

V teh t. i. informacijskih kartelih se med seboj povezujejo različne medijske organizacije in ustvarjajo poseben krog, znotraj katerega so se znašli le izbrani člani; to so najvplivnejši mediji na Japonskem, katerih vrh predstavljajo nacionalni dnevniki. Freemanova (2000, 165–170) navaja pet posledic delovanja japonskih informacijskih kartelov: uradno potrjevanje dejstev, slabljenje politično-nadzorne funkcije, omejevanje procesa prednostnega tematiziranja, marginaliziranje alternativnih medijev in homogenizacija novic in mnenj.

3.3.1.1 Uradno potrjevanje dejstev (*jijitsu no kakunin hôhô* 事実の確認方法)

Prva posledica kartelizacije informacij na Japonskem je izrazito zanašanje na uradno potrjena dejstva. Freemanova si izraz izposodi od Bagdikiana (1992, 213–214), ki pod

tem pojmom razume dejstva, ki jih novinarji pridobijo od uradnih virov in katerih se poslužuje vse več novinarjev. Uradne izjave so namreč lahko navedene in potrjene kot objektivna bistva. Toda preveliko uporabljanje novic od uradnih virov lahko vodi v predstavljanje slike sveta, kot jo vidijo avtoritete, ali kot si jo želijo prikazati avtoritete. Poleg tega se novinarji preveč zanašajo na uradne novice ter manj na poročanje neuradnih dejstev in okoliščin.

Na Japonskem *kisha* klubi zagotavljajo ogromno število teh t. i. uradno potrjenih dejstev; novinarji se močno opirajo na uradne informacije in uradne razlage dogodkov. Kot sem že omenila, novinarji smatrajo, da objavljane uradnih izjav predstavlja dovolj uspešno opravljanje novinarskega poklica do te mere, da je t. i. strah, da ne bi napisali, kar vsi napišejo, nekaj čisto običajnega med japonskimi novinarji (Feldman 1993, 98). Čeprav so uradna poročila točna, pogosto vključujejo le izbrano resnico, ki jo določajo viri novic.

Uesugi (2008, 36) poudarja, da imajo časopisi neodvisno uredniško politiko, zato je ni nobene potrebe po sledenju vladnim objavam, vendar se iz nekega razloga vedno postavijo na stran oblasti ter to držo potem sami poimenujejo objektivno. To je verjetno do določene mere res objektivno, toda zakaj le izražati mnenja, ki sledijo samo vladnim pogledom. Pa vendar po njegovem mnenju ni težava časopisov v tem, da uporabljajo prikladno krinko objektivnih novic in ne razjasnijo svojega stališča. On problem vidi v tem, da hlinijo objektivnost, čeprav so v resnici pristranski.

Pogosto se japonski novinarji še nadalje omejijo na manjši delež teh uradnih virov, ne da bi pri tem skušali zagotoviti alternativne perspektive. Navajanje različnih informacij in interpretacij istega pojava bi bilo po mnenju intervjuvanega neimenovanega japonskega novinarja zapletanje, zato se novinar obrne na najvišjega uradnika, ki je sodeloval pri določenem političnem dogodku ter zatem objavi le njegovo izjavo oziroma različico dogodka (Feldman 1993, 65), kar je v bistvu v neskladju z osnovnimi načeli novinarskega poklica. S prevelikim poudarjanjem uradnih informacij se japonski novinarji tako izogibajo svobodnemu iskanju novic, objavljanju tudi neuradnih virov in raziskovanju okoliščin političnih dogodkov. Potemtakem tudi ne upoštevajo enega izmed vodilnih načel sodobnega novinarstva, ki pravi, da je treba predstaviti različne vidike in interpretacije določenega dogodka javnosti.

3.3.1.2 Slabljenje politično-nadzorne funkcije (*kenryoku kanshi kinô no jakutaika* 権力監視機能の弱体化)

Japonski informacijski karteli so vplivali tudi na skoraj popolno oslabitev politično-nadzorne funkcije medijev, s katero naj bi nadzorovali oblast pred nepoštenjem in korupcijo. Nadzorniki namreč služijo kot agenti tistih, ki niso toliko informirani, toda pogosto le stežka ostajajo neodvisni od tistih, ki naj bi jih nadzorovali in na Japonskem že dolgo ugotavljajo pomanjkanje te funkcije med japonskimi mediji.

Za to obstaja mnogo razlogov. Eden izmed njih je ta, da so japonski novinarji v *kisha* klubih vpeti v tesno spete ureditve, v katerih so povezani s svojimi viri novic in lojalnost, ki jo čutijo do njih, jim preprečuje, da bi razkrivali neprijetne informacije v zvezi z njimi. Poleg tega je osnovni pogoj članstva v novinarskih klubih, da ne bo noben novinar objavil informacije, ki ni na razpolago vsakemu drugemu članu (Brislin, 1997).

Novinar v političnem sektorju pri pokrivanju določenega politika izve tudi neugodne informacije v zvezi z njim. Če bi le-te objavil, bi ta politik lahko izgubil svoj položaj, hkrati pa bi verjetno tudi novinarja doletela podobna usoda. Tako je za političnega novinarja kritiziranje tega določenega politika neizogibno postalo tabu in novinarji so namesto opravljanja novinarskega poklica izbrali način uslužbenca; z drugimi besedami, niso opazovalci, ampak postanejo igralci blizu politiki. Japonski politični novinar temu ugovarja, da so škandalom podobne novice delo tedenskih revij in tabloidnih časopisov. Tako izgleda, da so se odločili, da na primer razkrivanje nepoštenosti politikov ni stvar kakovostnih časopisov, še ugotavlja avtor (Uesugi 2008, 30–33).

Zaradi tesne povezanosti in lojalnosti do uradnih virov novic ter omejenosti novinarjev z internimi pravili novinarskih klubov se novinarji najvplivnejših japonskih medijev izogibajo odkrivanju oziroma objavljanju neuradnih novic vrednih objave, tudi če jo izvejo. Nacionalni dnevnik ter drugi vplivni mediji v japonski družbi so potemtakem bolj slabi nadzorniki oblasti. Sicer jasno izražajo nevtralnost, v resnici pa le ponavljajo novice, ki so v prid vladajočim strankam. To velja predvsem za politični oddelek. Do sedaj namreč še ni bilo poskusa striktnega poročanja o politikih, navkljub temu da so politični novinarji monopolizirali pravico dostopa do politikov, se približali vladi in podrobno spoznali dejansko stanje, ki vlada tam. Če pogledamo nazaj, ni znano, da bi ti mediji v organiziranosti *kisha* klubov vnaprej podali takšno vrsto škandaloznih novic.

Te vrste novic je vedno poročal najprej revijski medij, ko pa so bile informacije dovolj preverjene, so jim z objavo sledili časopisi. Obstajajo sicer izjeme, kot je na primer poročanje *Asahi*-ja o t. i. incidentu Recruit¹¹. Vendar celo pri tem ni bilo tako, da je stvar objavil politični novinar, ki je pokrival tega politika, temveč je bila to ekskluzivna novica, ki je izhajala iz članka s kulturno-družbenega področja (Uesugi 2008, 28–29).

3.3.1.3 Omejevanje procesa prednostnega tematiziranja (*gidai settei kinô no genteika* 議題設定機能の限定化)

Funkcija prednostnega tematiziranja je ena izmed najbolj poudarjenih funkcij medijev. Mediji kot dobavitelji informacij postavljajo prednostne teme, s poudarjanjem določenih zadev in prezrtjem drugih (McNair 2003, 50). To funkcijo je verjetno najbolj povzel Cohen, ki pravi, da tisk mogoče ni najbolj učinkovit pri pripovedovanju ljudem, kaj naj mislijo, vendar je izredno uspešen pri pripovedovanju svojim bralcem, o čem naj razmišljajo (McCombs in Shaw 1972, 77).

Za japonske medije velja, da ne postavljajo politične agende tako pogosto ali prepričljivo, kot jo mediji v drugih državah. Freemanova (2000, 4) vidi razlog za to v tem, da japonski tisk prvotno odgovarja na agende političnih razprav, ki so bile že določene v t. i. informacijskih kartelih.

Tudi Ishikawa je v svoji analizi poročanja *Asahi shimbuna* prišel do podobnih zaključkov, in sicer ugotovil je, da je poročanje o analiziranih temah večinoma sledilo javnim objavam. Njegov sklep je bil, da prednostno tematiziranje na Japonskem ni rezultat neodvisnega poročanja, ki bi moralo biti bolj pomembno od teh objav. Avtor vidi vzrok v tem, da je vpliv vlade na medije večji, kot je vpliv medijev na vlado (Ishikawa v Freeman 2000, 167). Navkljub dejstvu, da novinarji urejajo in vladajo klubom, so namreč še vedno vladne in poslovne agencije tiste, ki odločajo, kaj bo novica določenega dne. Tako po Brislinovem mnenju novinarji v novinarskih klubih pravzaprav delujejo kot predstavniki vladne ali poslovne agende (Brislin 1997).

Vendar pa so izsledki raziskave pokrivanja dveh kritičnih tem v *Asahiju*, in sicer upravne in politične reforme v 90. letih, pokazali, da je bil japonski tisk tako pasiven

---

¹¹ *Asahi shimbun* (2009) je razkril t. i. škandal Recruit, ko je objavil vpletenost podžupana Kawasaki v nezakoniti distribuciji delnic hčerinskega podjetja družbe Recruit Co. Ltd. Škandal se je razširil in vanj so bile vpletene pomembnejše osebe iz političnega, birokratskega in poslovnega sveta.

prenašalec prednostnega tematiziranja uradnikov kot tudi zmeren podpornik reforme, ki občasno na določen in omejen način vpliva na agendo (Krauss in Lambert 2002, 72–73). Krauss (2000) trdi, da v zgodovini japonskega novinarstva obstajajo primeri, ko so časopisi aktivno izvajali vlogo prednostnega tematiziranja, kot na primer v 70. letih z gibanji proti onesnaževanju ali politiki starejših.

3.3.1.4 Marginaliziranje alternativnih medijev (*hisuryû media no keishika* 非主流メディアの軽視化)

Japonski javnosti je zunaj teh povezav novinarskih klubov, medijskega grupiranja in NSK na voljo še vrsta drugih medijskih kanalov. Toda, ali so to resnične alternative? Freemanova navaja kot četrto posledico kartelizacije marginalizacijo teh zunanjih ali alternativnih medijev, ki jim ni moč zaupati, saj nimajo neposrednega dostopa do že prej omenjenih pomembnih uradno potrjenih dejstev in drugih informacij. Nacionalni dnevnik so namreč preko različnih vrst nadzora, kot je na primer omejevanje uradno potrjenih sredstev, zgoraj omenjenih institucij omejili širitev alternativnih medijev in s tem konkurence v medijski industriji.

Med te alternativne medije spadajo na primer tedenske revije, resne in tabloidne, mnenjski mesečniki, publikacije, kot so občinski listi, športni časopisi in še nekatere druge vrste medijev. Prav tako sodijo v to skupino tuji dopisniki in japonski neodvisni novinarji. Uesugi (2008, 177) celo pravi, da se na Japonskem revialnega tiska in neodvisnih novinarjev sploh ne sprejema kot medijev.

Zanimivo pa je, da se ravno v teh medijih navadno pojavlja največ neugodnega poročanja. V teh zunanjih medijih namreč znaten delež informacij izvira iz neuradnih dogovorov med revijami in posameznimi časopisnimi in televizijskimi novinarji v klubih. V zameno za plačilo novinarji v klubih povedo informacije, včasih članke celo napišejo novinarji iz novinarskih klubov sami, le da jih objavijo pod psevdonimom (Freeman 2000, 100). Vendar te informacije še vedno veljajo za nedokazane, saj jih ne morejo pripisati resničnim virom. Tako se alternativni mediji zaradi svoje izključenosti iz informacijskih kartelov konstantno soočajo z ovirami, predvsem z vidika verodostojnosti. Tako Freemanova (2000, 169–170) razlaga, da če je problem glavnih medijev preveliko zanašanje na uradno potrjena vire, je problem alternativnega tiska njihov nezadosten dostop do le-teh.

3.3.1.5 Homogenizacija novic in mnenj (*kiji to shassetsu no dôshitsuka* 記事と社説の同質化)

Kot peto posledico informacijskih kartelov na Japonskem Freemanova navaja homogenizacijo mnenj in novic v medijih. Zaradi metod zbiranja novic, zanašanja na omejeno število virov informacij in konformnosti do različnih neformalnih navad so japonski dnevniki skoraj identični v svojem pokrivanju dogodkov, izboru novic, izgledu in formatu.

Japonski vodilni časopisi namreč izgledajo skoraj enako, poročajo skoraj enake zgodbe in nudijo skoraj enaka neškodljiva uredniška mnenja (Freeman 2000, 170). Ta uniformnost je spodbodla marsikatero kritiko na račun japonskih časopisov. Nekatere jim celo pripisujejo, da je razločevalna lastnost japonskih časopisov ta, da je nimajo (Feldman 1993, 28).

Najprej se moramo ozreti na delovanje v novinarskih klubih. Novinarji enega *kisha* kluba dobijo vsi enake informacije od istega vira in glede na to, da obstaja med novinarji enega novinarskega kluba, ki pišejo za različne časopise, določeno sodelovanje in posvetovanje v zvezi s tem, kako se bo poročalo o isti informaciji, je jasno, da bo pokrivanje te informacije zelo podobno (Farley 1996, 137).

Japonskim novinarjem večinoma ni pomembno, o čem poročajo, pač pa ali bodo o tem poročali tudi drugi novinarji. To je seveda popolnoma v nasprotju z miselnostjo novinarjev drugod po svetu. Vendar je na Japonskem drugače. Reporterji prejemajo kolikor se da enake informacije, sodelujejo skupaj z novinarji konkurenčnih podjetij ter pripravljajo podobne članke. Uesugi (2008, 171) meni, da navsezadnje izgleda, kot da napačno razumejo poklic novinarja. Poleg tega si japonski novinar oddahne takoj, ko je v drugem časopisu objavljena podobna vsebina članka, kot ga je napisal sam, še večje olajšanje pa čuti, če je tudi vsebina komentarja enaka. V primeru, da je imelo več novinarjev podobno pokrivanje, pa bi le on napisal drugačen članek, bi namreč nastal problem. Tako razlog za podobnost časopisov tiči tudi v skupinski mentaliteti novinarjev, še ugotavlja avtor (Uesugi 2008, 39–40).

K uniformnosti japonskih medijev je pripomoglo tudi lastništvo japonskih medijev preko povezovanja ključnih igralcev japonske medijske industrije v *keiretsu*. Še en

razlog pa tiči v boju časopisov za naklado, o čemer sem že govorila. Japonski časopisi imajo namreč široko raznolikost bralcev in da bi obdržali njihov interes, si prizadevajo, da jih ne bi na kakršenkoli način odvrnili. To pa vodi v uniformnost vrednot in stališč časopisov (Sugiyama 2000, 196).

Uesugi (2008, 164–166) izpostavlja še en faktor, ki vodi k večji podobnosti člankov, in sicer izvor političnih novinarjev. Avtor je namreč v času, ko je delal na sedežu japonske vlade v *Nagatachô* 永田町 zaznal določeno homogenost med političnimi novinarji, kar je posledica tega, da med njimi obstajajo neke povezave, saj so to diplomanti iz istih univerz. Med političnimi novinarji jih namreč zelo velik odstotek prihaja iz šestih tokijskih univerz. Potemtakem se na koncu oblikuje struktura ljudi, ki se nagibajo k enakemu razmišljanju. Dejansko je več kot polovica avtorjevih znancev političnih novinarjev diplomantov iz treh univerz, in sicer Tokio, Waseda in Keio. Podoben trend pa velja tudi v političnih krogih.

Celotna situacija v povezavi z japonskimi časopisi pa ima seveda velik vpliv tudi na vlogo medijev na Japonskem.

4 POLITIČNA VLOGA JAPONSKEGA TISKA

Večina ljudi se zanaša na medije za pridobitev informacij o političnih in drugih zadevah. To so pokazale različne raziskave, tudi na Japonskem. Ljudje informacije preberejo v tisku, slišijo na radiu ali vidijo na televiziji, preko njih pa si ustvarijo neka mnenja in dosežejo določene zaključke.

Mediji pa imajo moč, da odločajo, katere probleme bodo izpostavili javnosti, na kakšen način jih bodo predstavili ter kdo in pod kakšnimi pogoji bo sodeloval pri predstavitvi problema. Mediji tako povedo ljudem v javnosti, kaj naj si mislijo o stvari, kako naj si jo razložijo.

(Vreg 2000, 43)

Množični mediji so pomemben dejavnik v konstrukciji družbene realnosti, saj v veliki meri vplivajo na naš pogled na svet in ga oblikujejo, predvsem pa določajo pomembnost določenih zadev v družbi, pri tem pa se poslužujejo različnih načinov predstavitve letih. Funkcija medijev torej ni le v informiranju o aktualnih političnih in drugih javnih temah, temveč tudi v komentiranju, vrednotenju, kritičnem opazovanju teh zadev in dogajanju okrog nas. V tem se kaže tudi potreba po pluralističnem medijskem sistemu, ki omogoča široko paleto različnih informacij in mnenj, ki bi javnosti omogočile neodvisno oblikovanje mnenja glede javnih zadev. Le če so mediji odprti do raznolikosti družbenih mnenj, lahko širijo nepristranske, vsestranske in popolne informacije. Le če so mediji neodvisni od države, stranke ali ekonomskih vplivov, so zmožni delovati kot psi čuvaji, ki nadzorujejo politični proces. In le če predstavljajo raznolikost mnenj, lahko občinstvu nudijo primerno orientacijo in podpirajo oblikovanje mnenja javnosti. Potemtakem lahko gledamo na pluralizem kot normativno osnovo za dobro delujoč demokratični medijski sistem, poudarja Eildersova (2002, 28).

Poleg tega Vreg opozarja, da mediji postajajo vse bolj ekskluzivni in monopolni posredniki komuniciranja med državo in javnostjo (Vreg 2000, 86).

Pomembno pri tem je, da mediji pri svojem delovanju upoštevajo določena načela, ki jih vodijo k boljšemu izvajanju funkcij množičnih medijev. Katere so funkcije, ki se pripisujejo sodobnemu demokratičnemu tisku?

Avtorji podajajo različne opredelitve funkcij množičnih medijev. Harold D. Lasswell (v Vreg 1990, 50) medijem, med katere spada tudi množični tisk, pripisuje naslednje temeljne funkcije:

- nadzor nad okolico,
- korelacija delov družbe in odzivanje na okolje,
- prenos kulturne dediščine.

Tem trem funkcijam je Charles R. Wright dodal še četrto:

- zabavna funkcija in difunkcija.

Mediji so pomembni igralci v demokratičnih političnih sistemih. McNair (2003, 21–22) podaja naslednjih pet funkcij medijev v idealnih demokratičnih družbah.

1. *Informirati* državljane o tem, kaj se dogaja okrog njih. To funkcijo lahko poimenujemo tudi nadzorna ali kontrolna funkcija medijev.
2. *Izobraževati* glede pomena in smisla dejstev. Pomembnost te funkcije razlaga resnost, s katero novinarji ščitijo svojo objektivnost, glede na to da njihova vrednota kot vzgojiteljev predpostavlja profesionalno ločitev poročanja od analiziranja teh zadev.
3. Nuditi *oder* za javne politične razprave, ki pospešujejo oblikovanje javnega mnenja in prenašajo to mnenje nazaj javnosti, od koder je prišlo. To mora vključevati oskrbo mesta za izražanje *raznolikosti mnenj*; brez tega bi bila ideja demokratičnega konsenza brez pomena.
4. Omogočati *publiciteto* vladnim in političnim institucijam – novinarska vloga psa čuvaja.
5. Mediji v demokratičnih družbah služijo kot kanal za *zagovarjanje, posredovanje* političnih stališč. Stranke namreč zahtevajo kanal za artikulacijo svojih politik in programov množičnemu občinstvu in zato morajo biti mediji odprti zanje. Nadalje nekateri mediji, večinoma tiskani, aktivno podpirajo eno ali drugo stranko, na primer pri volitvah. V tem zadnjem smislu lahko gledamo na to medijsko funkcijo kot eno od *prepričevanja*.

Japonski nacionalni dnevnik glede na svojo visoko naklado dosežejo ogromno število bralcev in imajo s tem posledično velik vpliv v japonski družbi. Uesugi (2008, 19) sicer

omenja, da novinarski duh na Japonskem dejansko ustreza mentaliteti tiskovne agencije v tujini. Kaj pa menijo drugi avtorji, kako izpolnjuje vlogo medijev, ki velja za demokratične sisteme, japonski tisk?

Funkcija tiska kot psa čuvaja je ena izmed vlog, najpogosteje pripisanih sodobnemu demokratičnemu tisku. Zna japonski tisk zalajati ob pravem času?

4.1 JAPONSKI TISK KOT PES ČUVAJ ALI ČETRTRA VEJA OBLASTI

権力は腐敗する。それを防ぐにはだれかが監視しなければならない。その任にあたるのが新聞だ。新聞は読者に雇われた番犬なのだ。だから、新聞は事実をもって権力を批判し続ける。私はそう教わったし、いまもそう信じている。それだけに読者から、新聞の権力批判や企業チェックはほどほどに、と言われると戸惑う以上にさびしい。

Oblast je pokvarjena. Da bi to preprečili, jo mora nekdo nadzorovati. Ta dolžnost je dodeljena časopisom. Časopisi so psi čuvaji, ki so jih namestili bralci. Iz tega razloga časopisi še naprej objavljajo dejstva in kritizirajo oblast. Tako so me učili in še vedno verjamem v to. Potemtakem je bolj žalostno kot pa osuplo, da bralci pravijo, da naj bo kritika oblasti in preverjanje korporacij časopisov zmerna.

(Chûma 2003, 81)

Tisku se pogosto pripisuje vloga psa čuvaja, ko množični mediji delujejo z namenom, da podpirajo transparentnost vlade in javno preiskovanje tistih na oblasti, poudarjajo neuspehe politik, slabo upravljanje javnih uslužbencev, korupcije v sodstvu in škandale v korporacijskem sektorju (Norris 2004, 118).

Farleyeva (1996, 134) pravi:

Odgovor na vprašanje, ali je japonski tisk – v kontekstu režima dominantne stranke, s tesnimi in včasih škandaloznimi povezavami z velikimi interesnimi skupinami, z zgodovinsko tradicijo omejevanja tiska in edinstvenimi

novinarskimi institucijami¹² – sposoben dobro izvajati vlogo psa čuvaja, nikakor ni jasno še danes. /../ Večji tiskovni voditelji menijo, da imajo posebno odgovornost v tem sistemu dominantne stranke, da preverjajo vlado.

Japonska ima zanimiv kontekst za raziskovanje vloge tiska kot psa čuvaja. Eden izmed pomembnih dejavnikov, ki je vplival na njegovo izvajanje, je zagotovo politični položaj na Japonskem. Konzervativna Liberalno demokratska stranka je bila namreč na oblasti od leta 1955 do lani, s kratkim premorom leta 1993, ko je na vladni položaj prišla opozicija. Številni avtorji menijo, da je vloga psa čuvaja japonskih medijev med dolgim obdobjem prevlade ene stranke dejansko ustrezala vlogi opozicijskih strank v demokracijah z močnejšo politično opozicijo (Pharr 1996, 23).

Hkrati pa avtorica še opominja na zgodnejše primere izvajanja močne, neodvisne vloge medijev, kot je bilo ustvarjanje sovražnega odnosa do ministrskega predsednika Nobosuke Kishi-ja v času boja proti Varnostni pogodbi med ZDA in Japonsko v letih 1959–1960, podpihovanje čustev za vrnitev Okinave v poznih 60-ih in spodbujanje nacionalnega odpora do tekstilnih norm v 1969–1971. Bolj sodobni primeri, v katerih mnogi opazovalci vidijo vlogo medijev kot psa čuvaja, so onesnaževanje okolja, problemi starejših ljudi in politična korupcija, navaja Pharrova (1996, 22).

Krauss meni, da čeprav japonski tisk v preteklosti ni dobro izvrševal vloge psa čuvaja, nedavno pokrivanje škandalov daje slutiti, da se stanje mogoče izboljšuje. Več povojnih ministrskih predsednikov in drugih vplivnih politikov je namreč moralo zapustiti svoje položaje ali pa so bile njihove želje po višjih položajih preprečene kot neposreden rezultat vztrajnosti tiska (Krauss 2000, 273).

Zagovorniki japonskega tiskovnega sistema tudi opozarjajo na učinkovit nadzor vlade potihoma od znotraj. Tisk namreč raje kot ločena četrti veja oblasti¹³ postane del elitne skupine moči (Winfield in drugi 2000, 345). Elitna skupina moči pa po Akhavanu (1990, 1006) izvaja obratni nadzor nad vladajočo elito z neposredno udeležbo pri ustvarjanju različnih politik, čeravno je tudi sama kontrolirana od nje.

---

¹² kot so *kisha* klubi.

¹³ Teorija tiska kot četrti veja oblasti postavlja tisk ob bok trem vejam oblasti, in sicer sodni, zakonodajni in izvršni oblasti.

Mnogi avtorji pa menijo, da se funkcija psa čuvaja na Japonskem ni dobro izvajala. Chuma (2003, 82–83) glede tiska kot četrte veje oblasti pravi, da časnikarji niso preveč dojemljivi do tega. Več njegovih znancev namreč meni, da je absurdno, da bi ista oblast kritizirala drugo oblast oziroma so to notranji spori. Časopisi tako dejansko ne stojijo nasproti oblasti in ni potrebne vztrajnosti, da bi razkrili realno sliko oblasti; hkrati pa se pretvarjajo pri opominjanju in se delajo, kot da kritizirajo oblast.

Podobno tudi Freemanova (2000, 161) trdi, da je tisk na Japonskem le redko igral vlogo neodvisnega psa čuvaja države. Po njenem mnenju se pogosto zgodb ne spremlja, politikom ni treba odgovarjati za svoja dejanja in javnost se ne zaveda osnovnih neskladnosti v lastnem političnem in ekonomskem sistemu. Japonski tisk pa ne služi niti kot služabnik države ali nevtralni opazovalec, temveč je njihova vloga bližje vlogi »sozarotnika«. To utemeljuje s tem, da so mediji aktivni sodelavci z državo v sistemu vzajemne koristi, kar izhaja iz njene teorije o kartelizaciji informacij na Japonskem (Freeman 2000, 21).

Farleyeva prav tako poudarja omejeno obliko vloge psa čuvaja na Japonskem. To predvsem utemeljuje z dejstvom, da je bil navadno zunanji tisk tisti, ki je pokazal na večje škandale v zadnjih dveh desetletjih in razkril nepravilno delovanje političnih voditeljev. In odkrivanje škandala je po njenem mnenju glavni smoter tiska kot psa čuvaja (Farley 1996, 159).

Nadalje pomen množičnih medijev za politični sistem tiči tudi v njihovi vlogi pri oblikovanju in izražanju javnega mnenja.

4.2 FUNKCIJE JAPONSKEGA TISKA PRI OBLIKOVANJU JAVNEGA MNENJA

Množični mediji so po Vregu glavni akterji pri oblikovanju javnega mnenja, ki je »javno izraženo, skupno mnenje javnosti o perečem spornem vprašanju kot konsenz glede tistega, kar je v občem interesu družbe« (Vreg 1980, 28). Vlogo medijev pri oblikovanju javnega mnenja so Hitoshi Abe in drugi (1994, 190–191) zajeli v naslednji dve funkciji, in sicer v sporočanje in komentatorsko funkcijo. Glede na to, da so mediji sposobni vplivati na javno mnenje preko teh dveh funkcij, so označeni kot vrsta

politične avtoritete, političnega oblastnika. To pa seveda ne pomeni, da se javno mnenje oblikuje le na podlagi teh dveh političnih funkcij medijev. France Vreg navaja dve podobni imanentni medijski funkciji, in sicer informacijsko ter mnenjsko in orientacijsko funkcijo.

4.2.1 SPOROČANJSKA FUNKCIJA

Predstavljanje politične realnosti je prva funkcija medijev. Odločitev, o kateri novici se bo določeni dan poročalo, je v rokah množičnih medijev in preko selekcije novic mediji sporočajo določeno stališče. Bistvo sporočanje funkcije množičnih medijev je potemtakem ne le v poročanju dejstev, temveč tudi vodenju javnega mnenja v določene smeri.

Sem bi lahko umestili Vregovo *informacijsko funkcijo*, ki je po njegovem mnenju osrednja funkcija množičnih medijev. Pri tem »množični komunikatorji zbirajo informacije, jih oblikujejo v sporočila, jih s komunikativnimi dejanji posredujejo množičnemu občinstvu in omogočajo razumevanje dogajanj v družbi in v svetu« (Vreg 1990, 51) Oblikovanje te vsebine pa naj bi temeljilo na temelju kriterijev: kompleksnosti, objektivnosti in razumljivosti, nekateri pa opozarjajo tudi na točnost poročanja (Vreg 1990, 52).

Na Japonskem ima velik vpliv na izvajanje te funkcije predvsem delovanje t. i. informacijskih kartelov, ki skrbijo za velik pretok informacij. Poleg tega je tudi nagnjenost časopisov k točnemu in objektivnemu poročanju precej močna.

Eildersova (2002, 26) prav tako poudarja pomen sporočanja informacij kot nesporne funkcije množičnih medijev v modernih družbah. Množične medije, ki prenašajo informacije med občinstvom in političnimi akterji, označi za ene najbolj pomembnih podsistemov družbe. Vendar je s tega vidika medijem pogosto pripisana pretežno pasivna vloga, saj naj bi omogočali le forum za izmenjavo informacij, ne da bi pri tem prispevali svoj lastni vidik. Zato se pri procesu oblikovanja javnega mnenja ne smemo omejiti na primarno funkcijo medijev. Funkcija vodenja javnega mnenja se ne izvaja le preko poročanja dejstev, temveč tudi preko širjenja določenih mnenj. Mediji namreč sodelujejo v političnem procesu ne le preko obveščanja javnosti o informacijah, temveč kot politični akterji tudi interpretirajo in vrednotijo določene dogodke.

4.2.2 KOMENTATORSKA FUNKCIJA

Mediji so v sodobnih liberalnih demokracijah odločilni del okolja, v katerem se ustvarja politika. Prispevajo k političnim razpravam in rešitvam, pa ne le s postavljanjem javnih agend ali omogočanjem forumov za politike, da seznanijo javnost s svojimi mnenji, temveč tudi v presojanju in kritiziranju niza političnih stališč v obtoku. Tako mediji ne le preprosto poročajo na nevtralen in nepristranski način, kaj se dogaja v politični areni, temveč politične dogodke predstavljajo tudi z lastnimi vrednostnimi sodbami, subjektivnostjo in pristranskostjo (McNair 2003, 12, 74).

Poročanje o dogodkih sicer vpliva na oblikovanje javnega mnenja, toda verjetno je odločilna vloga pri tem komentatorska funkcija. Funkcija vodenja javnega mnenja poteka namreč tudi skozi premišljeno širjenje določenih mnenj. Navadno časopisi za lažje razumevanje dejstev objavljajo različne komentarje in analize, ki so mnenjska vrsta objave.

S to funkcijo sovpada *mnenjska in orientacijska funkcija* po Vregu (1990, 53). Množični mediji s svojimi novinarskimi in uredniškimi mnenji, interpretacijami in komentarji omogočajo razumevanje dogodkov, problemov in procesov v družbi in v svetu. S komentiranjem zadev omogočijo boljše razumevanje družbenih dogajanj, hkrati pa spodbujajo komunikativno interakcijo prejemnikov njihovega sporočila. Posameznik si na ta način ustvari novo znanje, se odzove na dogajanje v okolju, si ustvari sodbo o dogodku in lahko sprejme ustrezno odločitev. »Množični mediji s svojo mnenjsko funkcijo olajšajo človeku njegovo orientacijo v dogajanjih sveta, omogočijo njegovo »usmerjeno« odzivanje na dogodke v družbi in v svetu«.

Preko uredniških komentarjev tako mediji javno izražajo svoja mnenja in s komentiranjem javnih zadev se predstavijo kot avtonomni akterji (Eilders 2002).

4.2.2.1 Uredniški komentar kot žanr komentatorske funkcije

Novinarska sporočila v časopisu se po Koširjevi (1988, 63) delijo na dve skupini. Prvo sestavljajo tisti novinarski prispevki, ki se kažejo kot objektivna sporočila, v katerih je avtor s svojimi mnenji od predmeta distanciran in odsoten. Druga velika skupina je sestavljena iz prispevkov, ki se v tekstih kažejo kot subjektivna sporočila, avtorji pristopajo k obravnavanemu predmetu angažirano in so s svojimi mnenji v tekstu

prisotni. V prvem primeru je to udejanjanje **informativne** funkcije, v drugem pa **interpretativne** funkcije. Tako po Koširjevi lahko komentar umestimo kot žanr komentatorske vrste, ki spada pod interpretativno zvrst in katere namen je interpretiranje ozadja (dogodka).

Ravno komentarji so eni najbolj pomembnih dejavnikov vplivanja na javno mnenje. Ti vključujejo uredniške komentarje in druga mnenja ter pisma uredniku in posamezne komentarje ter analize kritikov in strokovnjakov (Abe in drugi 1994, 194–95).

Po Van Dijku (1996) so to:

/.../ javni, množično komunikacijski tipi mnenjskega diskurza, /.../ ki igrajo vlogo v oblikovanju in spreminjanju javnega mnenja, v postavljanju politične agende in vplivanju na družbeno razpravo, odločanje ter druge oblike družbenega in političnega delovanja.

McNair (2003, 13, 76) uredniški komentar označuje kot najbolj pomemben glas časopisa – »javni glas«, v katerem se izrekajo politična mnenja in ki pooseblja njegovo politično identiteto.

Na Japonskem se na uredniške komentarje gleda kot na predstavnike mnenj in drž posameznih časopisov, veljajo za lice časopisa (*shinbun no kao* – 新聞の顔). Poleg tega imajo uredniški komentarji vplivno vlogo v prizadevanju vodenja javnosti (Fowler v Saft in Ohara 2006, 85). Japonski časopisi so sicer navadno bolj nenaklonjeni izražanju svojih lastnih mnenj, predvsem v zvezi s spornimi zadevami, vendar se je zadnje čase situacija začela spreminjati. Nekateri časopisi so začeli bolj očitno izražati svoja mnenja glede polemičnih zadev, kot so na primer ponovno oboroževanje ali obrambni problemi.

Politična stališča medijev so namreč najbolj jasno in legitimno izražena na mnenjskih straneh. Mediji prej uveljavijo določen ideološki profil, ki jih naredi razločevalne, v uredniških komentarjih kot v novičarskem razdelku (Eilders 2002, 26). Proces oblikovanja mnenja podpirajo tako, da kritično razpravljajo o različnih argumentih in ustvarjajo sodbe glede določenih možnosti politik in političnih odločitvah. Mediji nenehno dobavljajo naraščajoče število nepovezanih informacij. Interpretacije in ovrednotene izjave pa dajejo nek smisel tem informacijam in s tem omogočajo

usmeritev za občinstvo, ki je po Eildersovi poleg informacije in kritičnega opazovanja ena izmed primarnih demokratičnih medijskih funkcij. In glede na to da uredniški komentarji nudijo pristranske informacije, ustrezajo ljudski potrebi po orientaciji (Weaver v Eilders 2002, 28).

Vendar pa japonski časopisi v svojih tržnih raziskavah ugotavljajo vse manjši interes bralcev za uredniške komentarje (Ôhashi 2002, 195). Tudi Abe in drugi (1994, 195) ugotavljajo, da je komentatorska funkcija tiska znatno oslabila. En razlog za to lahko najdemo v ogromni rasti časopisne naklade. Posledica tega je nudenje vsebine, ki bo zadovoljujoča za vse. Cilj časopisov je prodaja milijonom različnih bralcev in zaradi tega tisk daje prednost objektivnemu, resnicoljubnemu poročanju preko komentatorskega materiala, ki lahko zlahka zdrsne v podporo določenim političnim stališčem. Toda glede na to, da takšen komentatorski material poudarja politično stališče, ni potrebno, da bi bil nepristranski.

5 POLITIČNA USMERITEV JAPONSKIH DNEVNIKOV

Japonski mediji poudarjajo nepristranskost in velja, da so vsi veliki dnevniki politično nevtralni, pravi Feldman (1993, 11). Do 70. let so delovali trije večji nacionalni dnevniki: *Asahi*, *Yomiuri* in *Mainichi*. Le-ti so si bili zelo podobni po vsebini. *Asahi* je bil vodilni po nakladi, sledila sta mu *Yomiuri* in *Mainichi*. V poznih 70. letih pa je *Yomiuri* spremenil svojo uredniško politiko, postal je bolj konzervativen in provladni ter presegel *Asahi*-jevo naklado. K temu je pripomogla predvsem njegova bolj živahna podoba, uporaba večjih slik in posvetitev večje pozornosti zanimivejšim zgodbam, kar ga je predvidoma naredilo privlačnejšega. *Asahi* je po drugi strani ohranil svoj levičarski priokus glede številnih temeljnih zadev, kot so cesarski sistem, zaveza ZDA – Japonska in samoobrambne sile. Ohranil je tudi svojo podobo intelektualnega časopisa. *Asahi* namreč velja za najbolj vplivnega med nacionalnimi časopisi. Medtem pa je *Mainichi*, ki je bil včasih *Asahijev* najbližji konkurent, po finančnih težavah v poznih 70. letih ostajal za njima. Konzervativna *Nihon keizai* – japonski najbolj vplivni poslovni časopis, ki ga pogosto označujejo kot dvojnika ameriškega *Wall Street Journala* – in *Sankei* sta enakomerno povečevala svoje deleže.

Beauchamp (1998, 77) sicer trdi, da so večji časopisi daleč od nevtralnih v svojih političnih pogledih, vendar se po njegovem mnenju njihovi predsodki le redko pokažejo v novicah. Kar pa zagotovo velja za japonske časopise, je dejstvo, da ne zavzemajo uredniških stališč glede političnih kandidatov in si prizadevajo nepristransko predstaviti ter poročati o kandidatih in strankah med kampanjami (Pharr 1996, 133).

Opazovalci japonskih medijev so razvili različne domneve v zvezi s politično usmeritvijo japonskih dnevnikov, ki se najbolj jasno izraža preko prej opisane komentatorske funkcije. Nanri (2005, 169–170) v svojem članku *The Conundrum of Japanese Editorials: Polarized, Diversified and Homogeneous* predstavlja tri vzajemno protislovne domneve.

5.1 Domneva homogenosti

Zagovorniki te domneve poudarjajo, da japonski časopisi objavljajo novičarska poročila in uredniška mnenja na podlagi informacij, zbranih preko sistema *kisha* klubov oziroma novinarskih klubov. Ti namreč svojim članom nudijo iste novice in posledica tega je tudi homogenost v uredniškem mnenju.

O homogenosti novic in mnenj sem precej pisala v prejšnjem poglavju ter tudi navajala Freemanovo, ki to predpostavko umešča med posledice informacijskih kartelov. Podobno razmišljajo tudi nekateri drugi avtorji. Med njimi so tudi Abe in drugi, ki med značilnosti japonskega tiska (z izjemo uradnih časopisov političnih strank, kot je na primer komunistični časopis *Akahata*) vključuje nestransko, nepristransko nevtralnost, tj. vsi večji dnevnik so politično nevtralni. Toda pri tem opozarjajo, da samorazglasitev politične nevtralnosti nujno ne zagotavlja dejansko odsotnost pristranosti v časopisih. Toda na Japonskem je po njegovem mnenju iluzija nevtralnosti v tisku precej močna (Abe in drugi 1994, 192).

5.2 Domneva polarizacije

Naslednja domneva zagovarja polariziranost japonskih časopisov v dve skupini: radikalna levičarska skupina, katere predstavnik je *Asahi shimbun* in konzervativna desničarska skupina, ki jo predstavlja *Yomiuri shimbun*.

Do podobnih ugotovitev prihaja tudi Ôhashi, ki nacionalne dnevnik razdeli na liberalni in nacionalistični del:

ひところ新聞は、どこもニュアンスの違いが多少あるだけで似たような主張しかしないといわれていた。しかし、現今の新聞の主張、見解は大きく異なっている。それは人間の理念にかかわるイシュー（課題）で顕著である。朝日新聞の明確なりベラリズム、毎日新聞の時代の中道を行こうとしつつ、だが結局は将来を見据えて選択するリベラルな方向。読売新聞のはっきり先導しようとするナショナリズム。産経新聞のさらに強く打ち出すナショナリズム。

Včasih je veljalo, da so se v časopisih podajala podobna mnenja, med katerimi so bile le majhne razlike v niansah. Toda v sodobnih časopisih se mnenja in stališča močno razlikujejo. To je vidno iz zadev (problemov), povezanih z načinom ramišljanja ljudi. Izrazit liberalizem Asahi shimbuna, Mainichi shimbun izbira nevtralnost v času, vendar navsezadnje se le ozre v prihodnost in izbere liberalno smer. Yomiuri shimbun je očitno rad vodil nacionalizem. Nacionalizem Sankei shimbuna je še bolj izrazit.

(Ôhashi 2002, 196–197)

Morris-Suzuki (2005, 9) prav tako loči nacionalne dnevnike glede na razliko med liberalno politiko *Asahija* in *Mainichija* ter postavi *Yomiuri*, *Nikkei* in *Sankei* na konzervativni konec političnega spektra. Tudi Akuto piše, da je na Japonskem široko znano, da sta *Asahi* in *Mainichi* protivladna, proliberalna in celo proradikalna. *Yomiuri*, *Sankei* in *Nikkei* pa so bolj konzervativni (Akuto 1996, 319).

Tako so različni avtorji ustvarili le različne nianse v označevanju dveh skupin, v katere se porazdeli pet velikih nacionalnih dnevnikov.

5.3 Domneva raznovrstnosti

Domneva polarizacije pa je v nasprotju z domnevo raznovrstnosti. Maezawa Takeshi (v Nanri 2005, 170), prejšnji član uredniškega odbora *Yomiuri shimbuna*, meni, da so uredniška mnenja v japonskih časopisih raznolika vsaj od sredine 90. let.

Politična drža *Yomiurija* predstavlja japonski neokonzervatizem, *Sankei* navadno velja za desničarskega, *Asahi* pa za liberalnega. Uredniško politiko *Mainichija* pa je nekako težko označiti. Kljub temu so pripravili tabelo pregleda političnih stališč petih japonskih nacionalnih dnevnikov.

Tabela 5. 1: Pregled političnih stališč večjih časopisov

Izrazito levo	Levo od centra	Centristično	Desno od centra	Izrazito desno
Asahi shimbun	Mainichi shimbun	Nihon keizai shimbun	Yomiuri shimbun	Sankei shimbun

Vir: NationMaster.com 2003-5

Po mnenju Ishide in Kraussa (1989, 59) ima *Yomiuri shimbun* rahlo konzervativen, toda popularni priokus. *Asahi shimbun* je politično najbolj kritično razpoložen in verjetno najbolj vpliven med mnenjskimi voditelji. *Mainichi shimbun* je nevtralen časopis, medtem ko je *Nihon keizai shimbun* približen dvojnik *Wall street journala*.

Na osnovi vsebinske analize načina, na katerega so bili navadno obravnavani družbeni in politični dogodki v nacionalnih dnevnikih, Tsujimura (v Feldman 1993, 28–29) predlaga lestvico, na kateri je najbolj prestižen časopis *Asahi* najbolj kritičen do Liberalno demokratske stranke, sledijo *Mainichi*, *Yomiuri*, *Nihon keizai* in najmanj kritičen *Sankei*.

Podobno tudi Krauss (2000, 269–270) pravi, da vsak nacionalni dnevnik odraža zelo različno politično stališče. *Yomiuri* je po njegovih navedbah desno od centra, *Mainichi* relativno centrističen, *Asahi* pa levo od centra. Vendar se to odraža le do določene mere, razlike v novičarskih člankih so komaj opazne. Vidi se lahko na primer le v bežnih razlikah v izbiri in postavitvi člankov na prvo stran ali razpravljanju o zunanji politiki določene države.

Tsuneo Watanabe (2002, 13) pa trdi, da:

従来の新聞批判の中には、「どの新聞をみても報道、解説、主張や紙面構成が類似していて、特色がないではないか」というものがかなりあった。/.../最近、安全保障や教育政策、財政経済政策などで、全国紙間の論調の違いが、相当に広がってきた。新聞の論調によって読者が新聞を選択する時代が、ついにやってきたのではないだろうか。

Ena izmed jasnih kritik časopisov včasih je bila, da katerikoli časopis pogledaš, so novice, komentarji, mnenja in zgradba časopisa podobni ter da nimajo razločevalne karakteristike. /.../ Nedavno pa se je razlika v tonu debate med nacionalnimi časopisi glede varnosti, izobraževalne politike in finančno gospodarske politike precej povečala. Tako je mogoče končno nastopil čas, ko bo bralec izbral časopis glede na ton debate časopisa.

Vendar dodaja, da sicer še vedno veliko časopisov poudarja načelo nevtralnosti. Kar je v bistvu po njegovem mnenju samo po sebi prav, da se ceni to objektivnost in točnost. Vendar če zaradi tega slabi komentar, ker skuša ugajati vsem, je logično, da na koncu obvelja kritika, da katerikoli časopis bereš, so vsi enaki.

Sam Nanri pa po izsledkih svoje raziskave uredniških komentarjev na temo terorističnih napadov 11. septembra 2001 ugotavlja, da so vse tri delno pravilne.

6 UOKVIRJANJE 9. ČLENA V VODILNIH JAPONSKIH DNEVNIKIH

Izbira zadev in selektivni poudarki določenih vidikov zadeve se po mnenju Eildersove (2000, 1–5) smatrajo za osrednji koncept v procesu oblikovanja mnenja. Mediji, kot sem že pisala, ne delujejo le kot nevtralni informacijski akterji, temveč imajo aktivno vlogo v političnem procesu, saj izbirajo in strukturirajo informacije, jim pripisujejo pomembnost, interpretirajo in ocenjujejo tok dogodkov. Način, na katerega pokrivajo določene zadeve, se lahko razlikuje med različnimi medijskimi kanali, odvisno od političnega stališča posameznega medijskega kanala. Tako uokvirjanje dogodka ali zadeve preko vključevanja ali izključevanja nekaterih vidikov usmerja pozornost proti ali proč od določenih vsebin. Potemtakem podpira določeno branje sporočila, ki spodbuja prav posebno interpretacijo in ovrednotenje realnosti.

S tem so se ukvarjali tudi različni strokovnjaki, ki so na podlagi raznih analiz ugotavljali, kako novinarji uporabljajo različne okvire, preko katerih javnosti predstavijo zadeve. Ob tem se jih je veliko ukvarjalo tudi z vplivom teh okvirjev na način, na katerega si bralci zapomnijo in razumejo novice, s čimer pa se v moji nalogi ne bom ukvarjala.

Raziskovalni del moje diplomske naloge bo predstavljal osnovne ugotovitve analize vsebine uredniških komentarjev iz treh vodilnih japonskih dnevnikov, in sicer *Asahi shimbuna*, *Sankei shimbuna* in *Yomiuri shimbuna* na temo spremembe 9. člena japonske ustave. Pri tem bom uporabila analizo uokvirjanja. Na podlagi odnosa oziroma uokvirjanja tega že nekaj desetletij perečega problema v zgoraj navedenih časopisih bom skušala ugotoviti, ali dnevniki izražajo svojo politično usmeritev. Raziskovalci japonskega tiska so namreč precej razdeljeni v svojih mnenjih, saj nekateri jasno zagovarjajo homogenost časopisov na Japonskem, medtem ko drugi opažajo njihovo raznolikost v politični usmeritvi.

Tema 9. člena, s katero se Japonska odpoveduje vojni in vojnim sredstvom, je že od samega sprejetja ustave leta 1947 odmevna v japonski politiki in javnosti ter zajema desetletja sporov med različnimi mnenji in interpretacijami njegovega pomena. Tako menim, da je to primerna tema, za katero bi lahko pričakovali določena politična nagibanja časopisov in sklepam na različna stališča treh japonskih časopisnih hiš do še vedno ustavno veljavnega pacifizma na Japonskem.

Da bi znali razbrati okvirje v uredniških komentarjih v *Asahiju*, *Sankeiju* in *Yomiuriju*, moramo poznati ozadje analiziranega problema in z njim povezane zadeve. Tako bom najprej predstavila sam pacifistični člen in dogajanje v zvezi z njim od njegovega nastanka dalje.

6.1 RAZISKOVALNI PROBLEM: PACIFISTIČNI 9. ČLEN JAPONSKE USTAVE (*kenpô no daikyûjô* 憲法の第九条)

Japonska ustava, ki je stopila v veljavo 3. maja leta 1947, ostaja nespremenjena že več kot šestdeset let. Osrednje oziroma določilne značilnosti japonske ustave so: sistem simboličnega cesarja in suverenost naroda, temeljne človekove pravice in državni pacifizem. Med njimi je zagotovo najbolj razvpit pacifizem, ki ga določa 9. člen japonske ustave, v katerem se Japonska odpoveduje vojni in oboroženim silam na Japonskem.

日本国民は、正義と秩序を基調とする国際平和を誠実に希求し、国権の発動たる戦争と、武力による威嚇又は武力の行使は、国際紛争を解決する手段としては、永久にこれを放棄する。

前項の目的を達するため、陸海空軍その他の戦力は、これを保持しない。国の交戦権は、これを認めない。

Iskreno zavezani mednarodnemu miru, temelječem na pravici in redu, državljani Japonske za vse čase zavračamo vojno kot suvereno pravico naroda in grožnjo ali dejansko uporabo sile kot sredstvo za razreševanje mednarodnih sporov.

V skladu z uresničitvijo tako postavljenih ciljev ne bomo nikoli imeli kopenskih, pomorskih in zračnih sil, pa tudi drugih vojnih sredstev. Nikoli ne bomo priznali pravice države do vojskovanja.

(日本国憲法第九条 – 9. člen japonske ustave)

Pacifizem je izražen tudi v preambuli japonske ustave, ki pravi: Priznavamo pravico vseh ljudi sveta živeti v miru, prosto strahu in pomanjkanja.

9. člen je zagotovo najbolj kontroverzen in polemičen člen ustave v japonskem političnem prostoru. Šestdesetletno obdobje nespremenjenega ustavnega pacifizma je namreč zaznamovalo protislovje med ustavno normo 9. člena in politično realnostjo povojne Japonske. Skozi to obdobje je stalno viselo v zraku vprašanje spremembe tega člena in z njim povezane varnostne politike ter prispevanja mednarodni skupnosti. Ta vprašanja so prisotna še danes. Japonska se še vedno sooča s pacifističnim členom, ki postavlja velike omejitve militarizaciji, hkrati pa ima enega najvišjih proračunov za obrambo na svetu. 9. člen sicer ni bil nikoli dobesedno spremenjen, toda obstajale so določene spremembe v zvezi z njegovo interpretacijo. Različne vlade povojnega obdobja so postopoma spreminjale interpretacijo pacifističnega člena, da bi upravičile postopno oboroževanje Japonske in vključevanje v različne miroljubne akcije. V tem času je bilo sprejetih tudi več novih zakonov, s katerimi si je Japonska odpirala pot k večjemu razvoju vojaške moči.

Kako je sploh prišlo do sprejetja tega pacifističnega člena v ustavo Japonske, ki je nekdaj veljala za državo z močno militaristično naravnostjo?

6.1.1 NASTANEK 9. ČLENA IN NJEGOV PRVOTNI NAMEN

Po koncu 2. svetovne vojne na Pacifiku so Japonsko zavzele ameriške Zavezniške sile. Že kmalu po okupaciji je vrhovni poveljnik Zavezniških sil Douglas McArthur japonsko vlado pozval k preoblikovanju ustave¹⁴. Nova ustava je leta 1947 v nasprotju s prejšnjo razglasila suverenost ljudstva, uzakonila vrsto pravic, uvedla uradno ločitev oblasti in strogo ločenost države ter religije, kot osrednjo politiko japonske države pa razglasila pacifizem¹⁵ (Hook in McCormack 2001, 4–5). To je bila precejšnja sprememba za Japonsko, ki pa jo je narod zaradi okoliščin po koncu 2. svetovne vojne sprejel z veliko podporo¹⁶. Japonska je bila v tistem času pretresena od vseh grozot 2. svetovne vojne, poražena in izčrpana. Med 2. svetovno vojno je japonska vojska pobila več kot 20

---

¹⁴ Japonska je imela do sprejetja sedanje ustave leta 1947 t. i. Meiji ustavo iz leta 1889, pod katero je veljal avtoritativni režim: najvišja oblast je bila v rokah cesarja, dolžnost ljudi, da mu služijo in ga ubogajo, je bila absolutna in pravice naroda so bile omejene.

¹⁵ Ideje so črpali iz različnih virov. Osnove za 9. člen lahko najdemo npr. v Briand-Kelloggovi pogodbi in Ustanovni listini ZN. Briand-Kelloggovo pogodbo, ki je prepovedala vojno, so leta 1928 podpisale in sprejele ZDA, nekdanja Sovjetska zveza, Združeno Kraljestvo, Francija, Nemčija, Japonska in mnoge druge države (Auer, 1990: 172).

¹⁶ *Mainichi shimbun* je 27. maja 1946 objavil, da 70odstotkov ljudi na Japonskem podpira novo ustavo (Tsuneoka v Hook in McCormack, 2001: 8).

milijonov ljudi v drugih deželah in okoli tri milijone Japoncev je izgubilo življenja kot žrtve vojne. Grozna razdejanja vojne so bila posledice dejanj vlade in posledično je japonsko ljudstvo občutilo močan odpor do vojske. Vojne izkušnje Yamauchi (2001, 29) označuje za neposreden izvor t. i. miroljubne ustave na Japonskem.

Kasneje se je pogosto izpostavljalo vprašanje, čigava je bila izvorno ideja vključitve pacifizma v novonastalo ustavo. Sledeč navedbam generala MacArthurja¹⁷, Kijuro-ja Shidehara, takratnega ministrskega predsednika, in drugih sodelujočih pri nastajanju povojne ustave, so se oblikovala različna mnenja glede tega, kdo je prvotno predlagal 9. člen s pacifistično vsebino. Nekateri vztrajajo, da ga je vsilil MacArthur, drugi da ga je predlagal Shidehara, mnogi pa so mnenja, da sta bila sopredlagatelja (Yamauchi 2001, 29–30).

6.1.2 PROBLEM INTERPRETACIJE USTAVNIH DOLOČIL

Pacifizem v japonski ustavi določa odpoved vojni, odpravo oboroženih sil in pravico živeti v miru. Nekateri 9. člen razumejo kot popolno odpoved vojni kot tudi oboroženim silam, medtem ko obstajajo zagovorniki ideje, da pacifistični člen ne določa odpovedi vojni v samoobrambne namene. Dejstvo je, da se načel, ki jih določa ustava iz leta 1947, od samega sprejetja do danes v marsikaterem oziru ni upoštevalo in je bila interpretacija le-teh marsikdaj prilagojena političnim namenom.

Danes Japonska vodi popolnoma obrambno usmerjeno politiko, kar pomeni, da ne bo uporabila samoobrambnih sil, dokler ne bo napadena in še takrat lahko uporabi le minimalne sile za obrambo. Takšna politika je pasivna obrambna strategija, ki je v skladu z ustavnim duhom, navaja letno poročilo Ministrstva za obrambo (2008, 111). Poleg tega je Japonska še vedno privržena trem protijedrskim načelom, ki narekujejo, da Japonska ne bo posedovala atomskega orožja, ne bo proizvajala atomskega orožja in ne bo dovoljevala atomskega orožja na Japonskem.

V povezavi s pacifizmom, ki ga določa japonska ustava v svojem 9. členu, se porajajo predvsem tri zadeve: samoobrambne sile, Japonsko-ameriška varnostna pogodba ter sodelovanje v mirovnih operacijah Združenih narodov.

---

¹⁷ General MacArthur je kasneje trdil, da je Shidehara prvi predlagal idejo prepovedi vojne v novi ustavi. Shidehara naj bi MacArthurju januarja 1946 povedal, da namerava vključiti v spremenjeno ustavo določilo o odpovedi vojni (MacArthur v Tsuchiyama, 2007: 53).

6.1.2.1 JAPONSKE SAMOBRAMBNE SILE

Zametki samoobrambnih sil na Japonskem segajo v leto 1950, ko je kmalu po izbruhu Korejske vojne general MacArthur dal napotke japonski vladi, naj organizira Nacionalno policijsko rezervo (*keisatsuyobitai* 警察予備隊). Le-ta naj bi skrbela za ohranitev notranje varnosti, saj so se ameriške zavezniške sile premestile v Korejo. Leta 1952 so bile preoblikovane v Nacionalne varnostne sile (*hoantai* 保安隊), ko so se kopenskimi priključile še pomorske sile. Nadaljnji razvoj je sledil leta 1954, ko so bile ustanovljene Samoobrambne sile (*jieitai* 自衛隊), sestavljene iz kopenskih, pomorskih in novih zračnih samoobrambnih sil (Auer 1990, 176–178).

Japonska ustava direktno ne zanika pravice do samoobrambe, kar si vlada razlaga, kot da je dovoljeno posedovanje oboroženih sil v minimalnem obsegu, s čimer bi zadostili tej pravici. Tako kot del njihove izključno obrambne politike ohranjajo samoobrambne sile kot oboroženo organizacijo, ki je opremljena in pripravljena za operacije.¹⁸ Obseg teh sil se spreminja glede na trenutno mednarodno situacijo, razpoložljive tehnologije in različne druge dejavnike, o tem pa odloča državni zbor tudi na podlagi letnega proračuna ter drugih faktorjev. Vendar pa še vedno ohranjajo določene omejitve pri oboroževanju samoobrambnih sil, da ne bi prešli ustavnih omejitev. Tako na primer pod nobenimi pogoji ni dovoljeno orožje, ki je namenjeno za množično uničevanje druge države¹⁹.

Vlada tako že dolgo interpretira 9. člen v pomenu, da Japonska lahko uporablja oborožene sile v samoobrambne namene v treh primerih: ob neposrednem in nezakonitem napadu na Japonsko, ko ni drugega načina za odgovor na tak napad, kot poslužiti se te pravice in ko je uporaba oboroženih sil omejena na minimalno raven. Pravica do samoobrambe ni nujno omejena na japonsko ozemlje, vendar pa vladna interpretacija ustave ne dovoljuje oboroženim enotam, da bi bile poslani na ozemlja drugih držav z namenom uporabe sile. Poleg tega ni dovoljena pravica do kolektivne

---

¹⁸ Po Zakonu o samoobrambnih silah (3. člen) je glavni namen samoobrambnih sil braniti našo državo proti neposrednemu ali posrednemu napadu. Da bi izvršili ta namen, so bile samoobrambne sile pooblašene, da opravljajo obrambno delovanje, ohranjanje reda in varnosti, pomoč pri nesrečah in podobno. Samoobrambnim silam je tudi dovoljena uporaba oboroženih sil v obrambnih akcijah (Yamauchi, 2001: 34).

¹⁹ Samoobrambne sile na primer ne smejo posedovati medcelinskih balističnih raket (ICBM), strateških bombnikov dolgega dosega ali ofenzivnih letalnosilk.

samoobrambe, saj naj bi ta presegala mejo, ki jo določa 9. člen ustave, navaja Ministrstvo za obrambo v svojem letnem poročilu (2008, 109–110).

6.1.2.2 JAPONSKO-AMERIŠKA VARNOSTNA POGODBA

Nekaj mesecev pred začetkom Korejske vojne je japonska vlada predlagala ZDA mirovno pogodbo. Ko bi bila enkrat veljavna, bi Japonska Američanom dovolila uporabo vojaških baz, za povračilo pa bi Japonska pričakovala zagotovilo varnosti s strani ZDA. Izbruh Korejske vojne je sploh potrdil, da je namestitev ameriških vojaških baz na Japonskem odločilna za vodenje vojne v Koreji. Tako je bila septembra leta 1951 vzpostavljena Japonsko-ameriška varnostna pogodba (*nichibei anzen hosyô jôyaku* 日米安全保障条約). Le-ta je določala, da Japonska ne bo imela razpoložljiv sredstev za samoobrambo, zato z namenom začasnega dogovora²⁰ za svojo obrambo dovoljuje namestitev ameriških oboroženih sil na japonskem ozemlju. Te bi odvrnile morebiten oboroženi napad na Japonsko (Tsuchiyama 2007, 57–59).

Leta 1960 je bila Japonsko-ameriška varnostna pogodba ponovno obnovljena, s spremenjenim imenom v Pogodbo o medsebojnem sodelovanju in varnosti med Japonsko in ZDA (*nichibei sôgo kyôryoku oyobi anzen hosyô jôyaku* 日米相互協力及び安全保障条約). Japonska je v novi pogodbi zagotovila, da bo ojačala svoje obrambne zmožnosti in v primeru, da bi bili Japonska ali ZDA napadeni znotraj ozemlja japonske upravne moči, tudi skupno uporabila oborožene sile (Yamauchi 2001, 34–35).²¹

Naslednja poteza v teh dogovorih je sledila leta 1978 z osnovanjem prvih smernic za sodelovanje pri japonsko-ameriški obrambi, katerim so leta 1997 sledila nove.

Japonsko-ameriški varnostni sporazumi, ki temeljijo na Japonsko-ameriški varnostni pogodbi, so osrednji steber japonske obrambe. Pomen te naveze še raste in Japonska si bo po navedbah Ministrstva za obrambo (2008, 212) odločno prizadevala za ohranjanje in jačanje japonsko-ameriških varnostnih sporazumov.

---

²⁰ Dejansko je bilo mišljeno, da bo pogodba obveljala le 15 let med pogajanja. Nasprotno je osnovna oblika tega dogovora iz leta 1951 ostala skoraj nespremenjena.

²¹ Za tisto obdobje je bilo značilno neodobravanje s strani javnosti glede obnovitve Japonsko-ameriške varnostne pogodbe. V tistem času so bile prisotne močne demonstracije, znane kot Ampo demonstracije, po japonskem poimenovanju Ameriško-japonske varnostne pogodbe (Yamauchi, 2001: 35).

6.1.2.3 SODELOVANJE V MIROVNIH OPERACIJAH ZN IN ANTITERORISTIČNIH AKCIJAH

Zalivska vojna je pomenila za Japonsko velik preobrat. Do takrat namreč ni bilo nobenega resnega razpravljanja o prispevanju Japonske k mednarodni varnosti. Od 90. let dalje pa so se začela pojavljati vprašanja glede njihove vloge v mednarodni skupnosti (Tsuchiyama 2007, 48). Zaradi pritiskov, naj se priključijo koaliciji držav, ki so sodelovale v Zalivski vojni, je japonska vlada začela razmišljati o možnosti odprave japonskih samoobrambnih sil na tuje. Sprva so sicer prispevali visok znesek okrog 13 milijard ameriških dolarjev, ob koncu vojne leta 1991 pa so poslali še del japonskih samoobrambnih sil na Bližnji vzhod. Navkljub etiketi miroljubno in dejstvu, da so bile poslane ob zaključku vojne, je Japonska leta 1992 sprejela Zakon o sodelovanju v mirovnih operacijah (*heiwa iji katsudô hô* 平和維持活動法), da bi si zagotovila, da se njihovo delovanje ne bi smatralo kot kršenje ustave (Saft in Ohara 2006, 84).

V 90. letih so se samoobrambne sile nadalje vključevale tudi v druge mirovne operacije Združenih narodov, na primer v Kambodži, Mozambiku, Golanski planoti, Ruandi, Hondurasu. V teh mirovni operacijah so člani samoobrambnih sil sodelovali na primer pri nalogah, kot so gradnja cest v Kambodži ali napeljava telekomunikacijske opreme, ustanovitev zdravstvenih klinik in begunskih taborov v Zaire. Toda ta mirovna sodelovanja so še vedno nosila precejšnje simbolično težo. Ob tem so se pojavila tudi določena vprašanja glede njihovega pomena. Po eni strani je to zaznamovalo zgodnjo stopnjo nove oblike japonskega vključevanja v regijo, po drugi pa je pomenilo, da se je pozabilo na vsa leta opravičevanja obstoja samoobrambnih sil kot naravne pravice do samoobrambe, saj ni nihče ugotavljal, da bi bila japonska obramba ogrožena v kateremkoli od teh krajev. Želja naroda podpirati in prispevati h graditvi nove ureditve sveta je izpodrinila ta vprašanja in sodelovanje v multilateralnih mirovni prizadevanjih so podpirali tako učenjaki kot tudi politiki kot znak nove zrelosti in odprtosti (Hook in McCormack 2001, 33).

Po napadu na ZDA 11. septembra 2001 je Japonska oktobra sprejela Zakon o posebnih antiterorističnih ukrepih (*tero taisaku tokubetsu sochi hô* テロ対策特別措置法), ki samoobrambnim silam dovoljuje delovanje zunaj bojnih območij, omogočanje goriva in oskrbe ameriškim silam ter tistim v drugih državah, transport orožja in streliva po

morju, omogočanje zdravstvene oskrbe ranjenim vojakom in pomoč beguncem. Japonska je manj kot mesec po napadu 11. septembra poslala transportna letala samoobrambnih sil v Pakistan, da bi omogočila pomoč afganistanskim beguncem in pri tem uporabila obstoječi zakon glede sodelovanja pri mirovnih operacijah ZN. Kasneje je na osnovi tega zakona poslala še pomorske samoobrambne sile na Indijski ocean. Januarja leta 2008 so uzakonili še Zakon o posebnih ukrepih dopolnitvene pomoči.

Pred tem so leta 2003 sprejeli še dva kontroverzna zakona. Vojaški zakon za izredne razmere (*yūji hōsei* 有事法制) je določil navodila pri odgovoru na militarističen napad na Japonsko, Zakon o posebnih ukrepih pri humanitarni in obnovitveni pomoči (*iraku hukkō shien tokubetsu sochi hō* イラク復興支援特別措置法) pa je odobril odpošiljanje samoobrambnih sil v Irak leta 2004 (Tsuchiyama 2007, 47–48).

Japonska se je od 90. let do danes vključevala tudi še v mnoge druge mirovne, antiteroristične in reševalne operacije (Priloga C).

Te akcije in sprotno sprejemanje različnih zakonov, ki naj bi upravičevali vse večji razvoj japonske vojaške sile, ki je nastopala v teh operacijah, pa hkrati kažejo prizadevanja Japonske v usklajevanju 9. člena z realnostjo, vendar gledano z drugega vidika tudi poseganje v njegov prvotni pomen.

6.1.3 ZA ALI PROTI SPREMEMBI 9. ČLENA JAPONSKE USTAVE

Razpravljanje glede ustavne reforme je že dolgo osredotočeno predvsem na 9. členu ter z njim povezano obrambno in varnostno politiko ter prispevanju mednarodni skupnosti. 9. člen, ki preprečuje uporabo sile za reševanje sporov, in Japonsko-ameriška varnostna pogodba, ki spodbuja njihovo uporabo pod določenimi pogoji, sta dva osrednja stebra japonske varnostne politike, ki pa sta si dejansko nasprotujoča. Razlike so precej jasne in glede na te sta se v notranji politiki Japonske izoblikovali dve liniji: konzervativci so bili za varnostno politiko, opozicijske stranke pa za 9. člen.

Medtem se je japonska javnost soočala s, kar Tsuchiyama (2007, 59) poimenuje, problemom kognitivne neskladnosti: na splošno japonski narod podpira samoobrambne sile, vendar se hkrati zavedajo, da so samoobrambne sile neustavne, če si dobesedno razlagajo 9. člen.

Skozi to obdobje so se tako na Japonskem oblikovale različne skupine ljudi z različnimi nazori do ustavnih sprememb, ki jih Hook in McCormack (2001, 4) razvrščata v naslednjih pet skupin:

- **konstitucionalisti ali zagovorniki *goken* 護憲** vztrajajo pri strogi in dobesedni interpretaciji, predvsem 9. člena;
- **revizionisti ali zagovorniki *kaiken* 改憲** podpirajo popolno spremembo, z 9. členom v ospredju;
- **zagovorniki *kaishaku kaiken* 解釈改憲** se izogibajo dobesedni razlagi, toda so bolj naklonjeni ohranjanju delovanja, kot se izvaja že pol stoletja kot dejanski spremembi, saj verjamejo, da je dovolj spremeniti interpretacijo, ne besed;
- **kreativni konstitucionalisti ali zagovorniki *soken* 創憲** bi ohranili besede in njihov dobesedni pomen. Probleme, ki jih obdajajo, bi odpravili s sprejetjem različnih dopolnilnih zakonodaj.
- Linija med *kaishaku kaiken* and *soken* je v praksi lahko nejasna. Mnogi od teh so se zbrali v novo kategorijo, ki je naklonjena **ustavni debati *ronken* 論憲**.

Z 9. členom in z njim povezanimi vprašanji pa so se ukvarjali tako v politični sferi kot tudi mediji, akademiki, različne interesne skupine itd.

6.1.3.1 POLITIČNE STRANKE

Skozi šestdesetletno obdobje nespremenjene ustave in s tem 9. člena sta obstajala dva pola: konzervativci so sprejemali 9. člen kot veliko omejitev pri vodenju aktivne zunanje politike, medtem ko so ga progresivci sprejemali kot vodilno smernico zunanje politike. Ironija je bila, da so bili konzervativci (Liberalno demokratska stranka) večino časa na oblasti in so morali voditi zunanjo politiko, osnovano na 9. členu, čeprav je njihov politični program že od samega začetka podpiral ustavno spremembo (Tsuchiyama 2007, 48). Toda ustavna sprememba, kot določa 96. člen japonske ustave, zahteva dvotretjinsko večino v obeh domovih državnega zbora in večino na nacionalnem referendumu.

V zgodnjem povojnem iskanju identitete so si progresivni intelektualci in socialisti prizadevali za pozitiven pomen ustave. Tako se je v poznih 40. letih razvila ideja neoborožene nevtralnosti z namenom izoblikovati identiteto Japonske kot miroljubne

države. Ustava je tako postala normativen vir za politično delovanje, ki si je prizadevalo ustvariti miroljubno državo in zadrževati namene povrnitve legitimnosti vojske kot sredstva državne politike (Hook in McCormack 2001, 21).

Obdobje hladne vojne pa je prineslo nova vprašanja in pomisleke. V tistem času je bila neodločenost med domačimi in mednarodnimi normami vidna predvsem v nasprotju med težnjami razvoja vojaške moči in opozicijskimi strankami²² ter javnim mnenjem na drugi strani. Ob koncu te vojne pa sta se obe strani političnega prostora soočili s težavami pri prilagoditvi spremembam.

Zalivska vojna je namreč pokazala, da pošiljanje samoobrambnih sil na tuje lahko deluje kot pomoč pri vzpostavitvi mednarodnega miru, kar je bilo v nasprotju z varnostno strategijo socialistov. Le-ti so smatrali, da pomeni pošiljanje samoobrambnih sil na tuje kot neke vrste ponovno prebujanje Japonske kot velike vojaške sile in s tem tudi pretnje v vzhodni Aziji. Leta 1993 so se socialisti priključili koalicijski vladi in pokazali pripravljenost za kompromis glede ustavnih zadev.

Za vladajočo Liberalno demokratsko stranko pa je konec militarističnega soočenja, ki ga je prinesla hladna vojna, predstavljal pretnjo samemu pomenu sistema Japonsko-ameriške varnostne pogodbe, ki je bila osnovana na obstoju komunizma in tako so se mnogi začeli spraševati o nadaljnji potrebi pogodbe (Hook in McCormack 2001, 29–31).

Skozi čas pa se je tudi vse bolj stopnjevala težnja po spremembi 9. člena ali vsaj njegovem preoblikovanju. Na podlagi tega so se oblikovale posamezne struje. Tsuchiyama (2007, 63–66) navaja vsaj pet skupin v japonskem političnem prostoru, ki zavzemajo različna stališča v zvezi s spremembo ustavnega pacificističnega člena. Prvi dve skupini sta proti ustavni spremembi.

Privrženci prve skupine zagovarjajo varovanje 9. člena. Včasih sta bili to Socialistična stranka (*Nihon shakaitō* 日本社会党) (sedanja Socialdemokratska stranka *Shakai minshutō* 社会民主党) in Japonska komunistična stranka (*Nihon kyōsantō*

---

²² Skozi obdobje hladne vojne so socialisti nasprotovali Ameriško-japonski varnostni pogodbi, saj so se bali, da bi ZDA lahko zapletle Japonsko v vojno, ki bi jo povzročile ZDA. Za njih je bila grožnja atomske vojne večja kot pretnja komunizma.

日本共産党). Toda ko se je prva enkrat pridružila koaliciji z Liberalno demokratsko stranko in spremenila svoj politični program, ki je temeljil na politični doktrini znani kot neoborožena nevtralnost, je izgubila svojo moč in kredibilnost.

V drugo skupino spadajo zmerneži iz Liberalno demokratske stranke in mnogi iz drugih političnih strank, kot je Demokratska stranka Japonske (*Minshutō* 民主党). Tudi oni so za ohranitev 9. člena in verjamejo, da Japonska lahko vodi pomembno zunanjo politiko, ne da bi spremenila 9. člen. Ta vidik pogosto izraža tudi dnevnik *Asahi* ter bivši ministrski predsednik Miyazawa Kîchi.

Naslednje tri skupine na splošno podpirajo ustavno spremembo, toda z različnimi interpretacijami. Tretja skupina jo podpira, da bi na ta način zavzela večjo vlogo na področju mednarodne varnosti in zaščite, kot so mirovne operacije ZN in antiteroristične operacije. Z ustavno spremembo ali reinterpreteracijo 9. člena bi bila Japonska sposobna uporabljati militaristične sile za reševanje mednarodnih sporov.²³

Četrta skupina zagovarja ustavno spremembo ali reinterpreteracijo 9. člena, s čimer bi bila Japonska sposobna izvajati pravico do kolektivne samoobrambe, kar bi izboljšalo japonsko vojsko in diplomatske zmožnosti. Poleg tega bi tako poostrili varnostne in diplomatske odnose z ZDA. To stališče zavzema večina v Liberalno demokratski stranki, samoobrambnih silah in Ministrstvu za obrambo. V to skupino spada tudi *Yomiuri*.²⁴

Peta skupina podpira ustavno spremembo iz nacionalističnih razlogov. Japonska bi se morala po njihovem mnenju obnašati kot vse druge suverene države. Ustavno spremembo hočejo preprosto iz razloga, ker so jo po njihovem mnenju pripravile Zavezniške sile pod ameriško okupacijo.

---

²³ Vodja te skupine je bil Ichiro Ozawa, vodilni v Liberalno demokratski stranki leta 1998 in kasneje vodilni Demokratske stranke. Predlagal je dodaten tretji odstavek 9. členu, ki bi razjasnil pravico do samoobrambe in samoobrambnih sil. 9. členu je dodal tudi novo poglavje Mednarodni mir, ki bi določalo prispevanje k mednarodnemu miru preko sodelovanja v mednarodnih aktivnostih, vključno z vojsko (Ozawa v Tsuchiyama, 2007: 64).

²⁴ Glavni zagovornik te skupine je bivši ministrski predsednik Yasuhiro Nakasone. Eden izmed njegovih predlogov za ustavne spremembe je bil pomensko predelati drugi odstavek 9. člena. Dejansko pa zanj spremembe niso absolutno potrebne, saj meni, da so samoobrambne sile zakonite in pravica do samoobrambe, vključno s kolektivno, zagotovljene. Glede na to, da je bila ustavna sprememba vir kontroverznosti že od samega začetka, pa je po njegovem mnenju ustrezna (Miyazawa in Nakasone v Tsuchiyama, 2007: 65).

Januarja 2000 je japonska vlada ustanovila Sveta za raziskovanje ustave (*kenpô chôsakai* 憲法調査会) v zgornjem domu državnega zbora, domu svetnikov (*sangiin* 参議院) in spodnjem domu, predstavniškem domu (*shûgiin* 衆議院). Njihov namen je razpravljati in pravočasno pripraviti primerna priporočila v zvezi z ustavo (Hook in McCormack 2001, 3).

Aprila 2005 je raziskovalna komisija (2005) objavila poročilo 5. seje, v kateri je navedla tudi stališča predstavnikov različnih strank do problema 9. člena. Tako so na primer člani Liberalno demokratske stranke povedali, da večinoma podpirajo japonsko aktivno udeležbo v kolektivnih varnostnih operacijah ZN. Novi Komeitô (*Komeitô* 公明党) podpira glavna načela sedanje ustave. Toda njen predstavnik Masao Akamatsu glede 9. člena priznava, da bi se bilo verjetno dobro do določene mere pogoditi, da bi se odpravila vrzel med predpisom in realnostjo. Tomio Yamaguchi iz Japonske komunistične stranke pa opozarja, da so mnenja glede določbe izvajanja pravice do kolektivne samoobrambe in spremembe preambule neprepričljiva s stališča obojev za mir. Ker večina državljanov nasprotuje spremembi 9. člena, menijo, da bo to vodilo Japonsko k miru, človekovim pravicam in demokraciji, kar je dejansko tudi temeljni namen ustave. Podobno meni tudi Takako Doi iz Socialdemokratske stranke (*Shamintô* 社民党), ki pravi, da pacifizem v ustavi predstavlja zedinjeno voljo in upanje vseh ljudi na Japonskem. Vse Japonce poziva k močnemu interesu v tej ustavni krizi, da bi zaščitili in dobro izkoristili ustavo Japonske.

Javnomnenjske ankete, ki jih opravljajo različne medijske organizacije glede političnih nazorov v zvezi s pacifistično politiko Japonske, prav tako kažejo raznolikost mnenj in političnih teženj glede spremembe 9. člena. Leta 2002 je *Yomiuri shimbun* ugotovil, da 55 odstotkov članov državnega zbora podpira spremembo 9. člena, kar je višje od 41 odstotkov pet let pred tem. *Mainichi shimbun* je nadalje leta 2004 objavil rezultate, v katerih je 78 odstotkov članov državnega zbora podpiralo spremembo ustave²⁵. Podpora za revizijo 9. člena pa je bila manjša – 30 odstotkov jih je bilo za spremembo prvega odstavka in 43 odstotkov za drugi odstavek (Pekkanen in Krauss 2005, 442).

---

²⁵ To je vključevalo 96 odstotkov članov Liberalno demokratske stranke, 80 odstotkov Nove komeito in 73 odstotkov Demokratske stranke. Vsi člani Japonske komunistične stranke in Socialdemokratske stranke so nasprotovali.

V zadnjih letih je imela Japonska precej pestro dogajanje na premierskem stolčku, izmenjalo se je namreč kar nekaj ministrskih predsednikov. Leta 2009 je nanj sedel Yukio Hatoyama iz Demokratske stranke Japonske in razbil dologoletno vladavino Liberalno demokratske stranke. Kako se bo z izzivom spremembe 9. člena soočala njegova vlada, bo pokazala prihodnost.

6.1.3.2 JAVNOMNENJSKE POIZVEDBE

Večje medijske hiše in druge organizacije redno spremljajo javno mnenje glede ustavne spremembe in spremembe pacifističnega člena preko javnomnenskih poizvedb. Javnomenjske poizvedbe so pokazale, da je večina ljudi obvezana logično protislovnemu položaju, ko hkrati želijo ohraniti 9. člen, hkrati pa sprejemajo ustavnost samoobrambnih sil (Hook in McCormack 2001, 29). Mnenja so tudi pogosto odvisna od načina, na katerega je zastavljeno vprašanje, opozarja Nakano (v Teslik 2006).²⁶ Poleg tega Miller in Krauss (v Teslik 2006) sklepata, da obstaja demografska delitev med povojno generacijo in bolj nacionalističnimi mlajšimi generacijami. Ljudje v svojih 20-ih in 30-ih se namreč večkrat sprašujejo, zakaj Japonska ne bi imela vojske kot vsaka druga država.

Ob koncu hladne in začetku zalivske vojne je prišlo tudi do spremembe javnega mnenja glede 9. člena. Japonska javnost je sprevidela, da sama odpoved vojni ne more prinesiti mednarodnega miru. Dalje od zgodnjih 90. let so začeli Japonci razmišljati o svoji vlogi v mednarodni skupnosti²⁷. Vendar je leta 2001 *Asahi shimbun* v svoji raziskavi navedel, da je večina ljudi za spremembe ustave, toda več kot 70 odstotkov ljudi je nasprotovalo spremembam 9. člena (Asahi v Chinen 2006, 83). *Yomiuri* je aprila 2005 poročal o 61 - odstotni podpori spremembam ustave, da bi odražala spreminjajoče se čase, toda le 44 odstotkov je podprlo spremembo pacifističnega člena (Yomiuri v Chinen 2006, 83).

Yomiurijevi rezultati javnega mnenja marca 2008 (The Maureen and Mike Mansfield Foundation, 2005-2009) kažejo, da v zvezi s spremembo 9. člena kar 81,6 odstotka

---

²⁶ Nakano pravi, da če se vpraša Japonce, ali podpirajo remilitarizacijo, jih bo večina rekla ne. Toda če postaviš vprašanje, ali podpirajo širšo vlogo japonskih samoobrambnih sil v globalni skupnosti, potem verjame, da bi večje število reagiralo pozitivno.

²⁷ Leta 1993 je na primer prvič malce več kot polovica (50,4 odstotkov) podprla ustavno spremembo, toda ne nujno 9. člena, za katerega je javna podpora navadno visoka. Od takrat do 1999 so poizvedbe *Asahija* in *Yomiurija* kazala med 44 odstotkov in 53 odstotkov podpirajočih spremembo (Yomiuri v Hook in McCormack, 2001: 32).

anketiranih verjame, da ni potrebe po spremembi prvega odstavka in le 12,5 odstotka je za njegovo spremembo. Drugi odstavek 9. člena bi spremenilo 36,8 odstotka vprašanih, medtem ko 54,5 odstotka ne vidi nobene nuje po njegovi spremembi. Potemtakem lahko vidimo, da več ljudi ni za spreminjanje 9. člena, vključno z drugim odstavkom, ki je bil središče debate v zvezi s spremembo ustave (Yamauchi 2008).

Tudi *Asahi* je prišel do podobnih ugotovitev; aprila 2009 je sicer 53 odstotkov vprašanih odgovorilo, da je sprememba ustave nujna, vendar pa je le 26 odstotkov anketiranih za spremembo 9. člena, kar je sicer 3 odstotke več kot leto prej. 64 odstotkov meni, da ni potrebe po spremembi 9. člena (The Maureen and Mike Mansfield Foundation, 2005-2009).

6.1.3.3 MEDIJI

Mediji na Japonskem, predvsem vodilni dnevnik, skozi šestdesetletno obdobje nespremenjene ustave redno spremljajo trende v zvezi z 9. členom preko javnomnenjskih poizvedb, poleg tega pa je za nekatere značilno, da so v svojih izdajah zavzemali tudi določena stališča v zvezi s pacifistično politiko Japonske v povojnem obdobju. Tako navadno velja, da sta *Yomiuri* in *Sankei* zagovornika spremembe ustave, medtem ko *Asahi* in *Mainichi* spadata v skupino konstitucionalistov (Maruyama 2006, 43).

Za spremembo ustave se je prvi opredelil *Sankei shimbun* že leta 1981. Sledil mu je *Yomiuri*, ki je 3. maja 1991 v svojem uredniškem komentarju zagovarjal, da bi bilo treba odpraviti tabuje in razvijati razpravo o ustavi iz različnih vidikov. *Yomiuri* je šel še korak dlje, ko je na obletnico ustave leta 1992 objavil, da je ena izmed osnovnih pravic, ki jih zagotavlja ustava, tudi zagovarjanje spremembe ustave (Komori in drugi 2002, 135). Leta 1994 pa je objavil prvi predlog spremembe ustave, sledila sta mu še dva, leta 2000 in 2004.

V odgovor na to so se jasno izrazili tudi konstitucionalistični dnevnik. *Asahi* je naslednje leto, 3. maja 1995 podal svoj predlog v uredniškem komentarju, *Mainichi* pa je med aprilom leta 2000 in oktobrom leta 2002 razpravljal o ustavi v nizu treh objav. Takšno delovanje Maruyama (2006, 46) označi za ustavno debatiranje.

V vseh predlogih so se ukvarjali z vprašanji, kako premagati vrzel med določitvami ustave in dejanskim izvajanjem ter kako prilagoditi ustavo, da bo primerna okoliščinam 21. stoletja. Sledijo najbolj odmevni predlogi glede spremembe oziroma dopolnitve ustave, in sicer iz dveh vodilnih in najbolj vplivnih dnevnikov v japonski družbi.

PREDLOGI YOMIURI SHIMBUNA

Yomiuri je igral vodilno vlogo v kampanji za spremembo v 90. letih. Tretjega novembra 1994 je v svoji redni dnevni izdaji objavil osem strani dolgo prilogo, ki je vsebovala njegov predlog spremenjene ustave z detajlnimi argumenti in nadomestitvenim tekstom ustave. Prvi odstavek 9. člena bi ostal nespremenjen, toda naslednji stavek bi izbrisali in zamenjali z jasnim priznavanjem pravice posedovati konvencionalne oborožene sile. Poleg tega bi se dodalo novo poglavje v zvezi z mednarodnim sodelovanjem, ki bi določalo, da bo Japonska razposlala svojo oborožene čete za ohranjanje in podpiranje miru ter za humanitarne aktivnosti.

Junija 1995 je *Yomiuri* objavil nadaljnjo izpopolnitev svojih vidikov. Tokrat so se osredotočili na okrepitev moči ministrskega predsednika in vlade pri obvladovanju težavnih položajev²⁸, kar je vključevalo sprejetje Osnovnega zakona o splošni varnosti in ustanovitev Sveta za splošno varnost pod vodstvom ministrskega predsednika. Namen bi bil hitro ukrepati ob kakršnokoli nevarnosti na področjih nacionalne obrambe, terorizma ali naravne katastrofe. Predlagali so tudi legitimnost japonskega sodelovanja v kolektivnih varnostnih ukrepih in priporočili razširitev Japonsko-ameriške varnostne pogodbe v bilateralno varnostno pogodbo, pod katero bi bile japonske sile odpremljene v obrambo ZDA kot tudi obratno (Hook in McCormack 2001, 36–37).

Nadalje je objavil še dva predloga spremembe ustave, in sicer 3. maja 2000 in 3. maja 2004 ter s tem pokazal svojo aktivno držo (Maruyama 2006, 45).

PREDLOG ASAHI SHIMBUNA

Tretjega maja 1995 je tudi *Asahi* objavil svoj podroben načrt, pri čemer je sicer potrdil ustavo, a jo dopolnil z Zakonom o mednarodnem sodelovanju. *Asahi* je predlagal, naj Japonska zavzame neke vrste status ugovarjalca vesti med narodi. Vztrajali so namreč

---

²⁸ V mislih so imeli potres v Kobeju januarja in sarinski napad na tokijski podzemni železnici marca 1995.

na izključno nemilitarističnem prispevanju v svetovni skupnosti. Predlagal je program temeljitega remonta obrambnih politik in politik mednarodnih odnosov, ki bi bil izpeljan do leta 2010. Poleg tega je predlagal, da bi se prisotnost ameriške vojske na Japonskem najprej zmanjšala ter postopoma celo odstranila. Samoobrambne sile bi odločno upadle (do 50 odstotkov v primeru kopenskih samoobrambnih sil) ter se preoblikovale v posadko, ki bi imela izključno poslanstvo obrambe japonskih otokov pred lokalnimi napadi. Ločeno bi bile osnovane mirovne enote, kot so inženirske, zdravstvene, reševalne, komunikacijske in civilne policijske enote. Te bi sodelovale v mednarodnih podpornih nalogah. Toda japonske oborožene čete ne bi nikoli smele v tujino (Hook in McCormack 2001, 38).

Kakšen je bil odnos medijev do problemske tematike 9. člena v novem tisočletju, to je v obdobju od leta 2000 do leta 2008, bom podrobneje ugotavljala v nadaljevanju.

6.2 METODOLOŠKI OKVIR

6.2.1 Cilj

V raziskovalnem delu moje diplomske naloge bom analizirala uredniške komentarje iz treh japonskih dnevnikov na temo spremembe 9. člena japonske ustave. Cilj moje analize bo preko študije teh komentarjev razbrati različne okvirje, ki se pojavljajo v zvezi z 9. členom in z njim povezanimi zadevami. Pri tem bom zagovarjala, da so dnevnikarji različno uokvirjali to temo.

Za analizo bom uporabila uredniške komentarje iz treh japonskih dnevnikov: *Asahi shimbun*, *Yomiuri shimbun* in *Sankei shimbun*, in sicer zato, ker so to trije izmed petih nacionalnih in najbolj vplivnih dnevnikov v japonskem medijskem prostoru.

Gamson in Modigliani (v Eilders in Luter 2000, 418) menita, da bi morali biti načini uokvirjanja, ki jih bom raziskovala v moji študiji, najbolj jasni v političnih uredniških komentarjih glede na to, da se njihovim avtorjem ni treba podrežati normi objektivnega poročanja. Eildersova (2000, 3–4; 2002, 26) poudarja, da so mediji preko uredniških

komentarjev eksplicitno pooblaščen, da javno izražajo svoja mnenja in da s tem, ko vidno komentirajo javne zadeve, izkoriščajo svojo pravico, da se predstavijo kot avtonomni akterji. Časopis v uredniških komentarjih namreč sporoča poseben pogled in naslavlja določene segmente občinstva. Tako različni medijski kanali v uredniških komentarjih bolj kot v novicah uveljavljajo določen ideološki profil, ki jih razlikuje od njihovih konkurentov in poveže posamezne segmente občinstva. Eilders in Luter pa sta pri analizi uredniških komentarjev petih vodilnih nemških časopisov na temo vojne na Kosovu zabeležila vpliv politične usmeritve časopisa na okvirje uredniških komentarjev. Potemtakem sklepamo, da mnenja in okvirji v uredniških komentarjih odražajo politična stališča časopisov. Različno politično usmeritev japonskih dnevnikov bom zagovarjala v moji drugi hipotezi.

6.2.2 Vzorec

V nalogi sem za analizo vsebine uporabila uredniške komentarje iz *Asahi shimbuna*, *Sankei shimbuna* in *Yomiuri shimbuna* med leti 2000 in 2008 na temo 9. člena japonske ustave. Pri tem sem preučevala članke, ki sem jih pridobila preko računalniške podatkovne baze posameznih časopisov, in sicer sem si pomagala z iskanjem po ključnih besedah – 9. člen – 9 条 oziroma *kyūjō* 九条. Poleg tega sem pregledala uredniške komentarje 3. novembra ter 3. maja leta 2008 in 2009.

Analizirala sem le članke, ki so bili identificirani kot uredniški komentarji: pri *Asahi shimbunu* in *Yomiuri shimbunu* so bili to *shasetsu* 社説, pri *Sankei shimbunu* pa *shuchō* 主張. Pri tem sem izločila komentarje, ki se osredotočajo na določeno politično stranko oziroma politično osebnost. Prav tako nisem uporabila komentarjev, ki se nanašajo na teme, nepovezane z mojim raziskovalnim problemom.

Skupno sem za nadaljnjo analizo uokvirjanja uporabila 40 uredniških komentarjev, 12 iz *Asahija*, 15 iz *Yomiurija* in 13 iz *Sankeija*.

6.2.3 Hipoteza

V moji diplomski nalogi zavzemam mnenje, da vodilni časopisi na Japonskem različno uokvirjajo 9. člen in z njim povezane teme. Poleg tega zagovarjam, da niso politično homogeni in da sicer težijo k objektivnemu poročanju, vendar se pa do določenih

političnih tem vendarle politično opredeljujejo na mnenjskih straneh. Zatorej postavljam naslednji hipotezi:

- a. *Japonski nacionalni časopisi v uredniških komentarjih o 9. členu uporabljajo različne okvirje.*
- b. *Različni okvirji so povezani z različnimi političnimi usmeritvami obravnavanih dnevnikov.*

6.2.4 Metodologija: Analiza uokvirjanja

Eno najbolj znanih definicij uokvirjanja je postavil Entman (1993, 52), ki pravi, da uokvirjanje prvotno vključuje *izbiranje* in *poudarjanje*. Uokvirjati po njegovem mnenju pomeni izbrati določene vidike zaznane realnosti in jih bolj poudariti v sporočanem tekstu, in sicer na tak način, da podprejo določeno definicijo problema, vzročno interpretacijo, moralno oceno in/ali predlog obravnave opisanega predmeta.

Okvirji tako po njegovem mnenju:

- *definirajo probleme*: določijo, kaj vzročni agent počne, s kakšnimi stroški in ugodnostmi, navadno merjeni z vidika splošnih kulturnih vrednot;
- *ugotovijo vzroke*: identificirajo sile, ki povzročajo problem;
- *ustvarijo moralne sodbe*: ocenijo vzročne agente in njihove učinke ter
- *predlagajo rešitve*: ponudijo in zagovarjajo obravnave problemov in napovejo njihove mogoče učinke.

Okvirji poudarjajo posamezne vidike informacij v zvezi z obravnavano temo. To pomeni, da naredijo delček informacije bolj viden in pomemben. Teksti lahko naredijo delčke informacij bolj poudarjene tako, da jih na primer ponavljajo ali jih povezujejo s kulturno znanimi simboli. Poleg tega okvir določa, ali večina ljudi sploh opazi problem, kako ga razumejo in si ga zapomnijo, kot tudi kako ga ovrednotijo in upoštevajo. Vendar pa ni verjetno, da bi uokvirjanje imelo univerzalni učinek na celotno javnost.

Značilnost okvirjev je, da izberejo in pritegnejo pozornost na določene vidike opisane realnosti, kar logično pomeni, da istočasno usmerjajo pozornost proč od drugih vidikov. Večinoma se jih določa glede na to, kaj izpustijo kot tudi vključijo, saj je lahko prezrtje možnih definicij problema, razlag, vrednotenj in predlogov lahko v vodenju občinstva

enako odločilno kot njihovo vključevanje v tekst. S tem ko opozarjajo na te vidike realnosti, medtem ko zasenčijo druge, lahko ljudi pripelje do različnih reakcij do iste teme (Entman 1993, 53–55)

Uokvirjanje v komunikoloških raziskavah se nanaša na bolj ali manj namerno uporabo izbranih atributov in s tem predstavljanju določenega konteksta. Tako lahko mediji na tak način vplivajo na interpretacijo in ovrednotenje dogodka. Okvirji namreč ne vsebujejo le samih informacij, ampak tudi interpretacije in mnenja. Zato lahko uokvirjanje in njegove učinke pojmujeemo tudi kot prednostno tematiziranje druge stopnje. Preko prednostnega tematiziranja nam mediji pravijo, o čem naj razmišljamo, uokvirjanje pa določa, kako naj razmišljamo o zadevi. Tako se v osnovi prva stopnja prednostnega tematiziranja ukvarja z izbiro zadev v medijih in njihov vpliv na javno agendo, uokvirjanje pa z izbiro elementov znotraj določene zadeve (Ghanem v Eilders 2000, 5–6).

Ali torej vplivni nacionalni dnevnik zavzemajo določena stališča v povezavi s sporno temo spremembe 9. člena v svojih uredniških politikah in na kakšen način se to kaže, bom poskusila pokazati preko kvalitativne metode uokvirjanja, s katero bom skušala odkriti različne okvirje, ki se pojavljajo v teh komentarjih.

6.3 OKVIRJI V UREDNIŠKIH KOMENTARJIH NA TEMO 9. ČLENA JAPONSKE USTAVE

Sprememba ustave in njenega pacifističnega člena je že vrsto let tema razprave v japonski javni sferi, pa vendar do same aktualizacije še ni prišlo. Preko analize uredniških komentarjev treh obravnavanih dnevnikov sem med besedili na temo 9. člena razbrala naslednje okvirje:

- SPREMEMBE ČASA OZIROMA OKOLIŠČIN,
- MIROLJUBNA USTAVA ,
- NACIONALNI INTERESI,
- VARNOST JAPONSKE DRŽAVE,
- VLOGA JAPONSKE V MEDNARODNI SKUPNOSTI,

- JAPONSKO-AMERIŠKO ZAVEZNIŠTVO,
- JAPONSKE SAMOOBRAMBNE SILE,
- PRAVICA DO KOLEKTIVNE SAMOOBRAMBE.

6.3.1 OKVIR »SPREMEMBE ČASA IN OKOLIŠČIN«

YOMIURI: 先行きの不透明な時代 – Obdobje negotove prihodnosti

Tretjega maja 2000 ob obletnici sprejetja ustave Yomiurijev uredniški komentar nosi naslov: *Usmerjeni k novi ustavi 21. stoletja* (21 世紀の新憲法に向けて). To je sicer mišljeno za ustavno spremembe nasploh. Na koncu istega komentarja narekuje:

こうした先行きの不透明な時代だからこそ、世界、国際社会における日本としての国家戦略はどうあるべきかということ、真剣に議論しなければならない。

その議論の基盤となるのは、国のあり方の基本的枠組みを定める憲法をどういう内容のものにするかということだ。

できるだけ早く、新しい国民憲法を生み出さなくてはならない。

*Japonska bi morala resno razpravljati o tem, kakšna naj bo njena državna strategija v svetu in mednarodni skupnosti glede na to, da so **pred nami** takšni **negotovi časi**.*

Temelji te debate so, kakšna naj bo vsebina ustave, ki bo določala osnovni okvir za delovanje države.

Tako se mora, kolikor hitro se da, ustvariti novo ljudsko ustavo.

(Yomiuri, 3. 5. 2000)

Uredniški komentar ob obletnici sprejetja ustave leta 2004 naslavlja *postavimo 'novo ustavo' na politično agendo* (「新憲法」を政治日程に乗せよ). V tekstu nadalje

razlaga z argumentom, da je prav sedaj čas, ko je treba glede na politične težnje in zavest ljudi v zvezi z ustavo²⁹ postaviti revizijo ustave na stvarno politično agendo. Vse stranke bi morale na poletnih volitvah v domu svetnikov predstaviti novo obliko ustave in predstaviti bistvo problema.

V zaključku tega komentarja ponovno opozarja na potrebo po spremembi ustave zaradi negotovih časov:

憲法は、国家像、社会像を体現する基本法制だ。不透明な変化の時代だからこそ、国家、国民の指針となる新たな憲法の制定を急がなければならない。

Ustava je temeljna zakonodaja, ki pooseblja nacionalno in družbeno podobo. Ker je to čas negotovih sprememb, moramo pohiteti z osnovanjem nove ustave, ki bo postala državna in ljudska smernica.

(Yomiuri, 3. 5. 2004)

Konec januarja 2005 pa pravi:

新憲法制定へ論点は多い。最大の焦点は無論、9条だ。新たな時代の日本と国際社会の平和を守る基本的な指針を確立するため、論議を深めねばならない。

Veliko je točk debate za osnovanja nove ustave. Največji poudarek je seveda na 9. členu. Pomembno je poglobiti diskusijo z namenom osnovanja osnovnih smernic za ohranjanje miru v mednarodni skupnosti in Japonski novega časa.

(Yomiuri, 28. 1. 2005)

Naslednje leto izpostavlja potrebo po spremembi zaradi spremenjenih okoliščin:

---

²⁹ Prišlo je do velike spremembe v zavesti ljudi do ustave, kar je pokazala javnomnenjska anketa *Yomiurija* marca istega leta; 65 odstotkov anketiranih, kar je skoraj dve tretjini ljudi, je namreč odgovorilo, da bi bilo bolje spremeniti ustavo (Yomiuri, 3. 5. 2004).

日本を取り巻く地域情勢と国際社会全体の安全保障環境の変化は、焦点の9条の抜本的な見直しを迫っている。

Spremembe varnostnega okolja celotne mednarodne skupnosti in regionalne razmere, ki obkrožajo Japonsko, sprašujejo po temeljiti predelavi osrednjega 9. člena.

(Yomiuri, 6. 1. 2006)

V naslovu uredniškega komentarja 3. novembra istega leta pa ponovno izraža potrebo po »temeljnih smernicah za novo obdobje« (新しい時代への指針が必要だ).

Medtem ko *Yomiuri* večinoma poudarja spremembe časa, to *Sankei* izraža s podobnimi mislimi glede sprememb okoliščin v pol stoletja, ki je preteklo od sprejetja ustave.

- **SANKEI: 憲法が想定していた世界は今や激変している – Svet, ki ga je predvidevala ustava, se danes močno spreminja**³⁰

Tretjega maja 2002 prvič opozori na spremenjene mednarodne okoliščine od časov sprejetja ustave:

施行五十五周年の憲法記念日を迎えた。この半世紀の間に日本を取り巻く国際情勢は憲法施行時とは激変している。昨年九月十一日の米中樞同時テロを受けて、国際社会がテロリスト撲滅のための共同行動に乗り出したことも、その代表的事例のひとつだろう。

Dočakali smo 55. obletnico dneva sprejetja ustave. V pol stoletja so se mednarodne okoliščine, ki obdajajo Japonsko, močno spremenile od časa sprejetja ustave. Eden od značilnih primerov tega je tudi začetek skupnega delovanja mednarodne skupnosti za izkoreninjenje terorizma po terorističnem napadu na ZDA 11. septembra lani.

V začetku leta 2006 naredi podobno primerjavo obdobja sprejetja ustave ter sedanjosti.

---

³⁰ *Sankei*, 2. 5. 2006

憲法制定の狙いは、日本の非武装化だったが、当時と比べ、今は日本が自国と世界をよりよくするために何を行うかが問われる時代になっている。

Namen ustave je bila japonska demilitarizacija, vendar je v primerjavi s takrat zdaj čas, ko se sprašujemo, kaj storiti, da bi izboljšali svet in lastno državo.

(Sankei, 4. 1. 2006)

Vendar pa ob tem opozarja, da dokler bo Japonska imela ustavo, ki omejuje suvereno delovanje in zanika vojaško silo, ne bo mogla odgovorno sodelovati pri ustvarjanju mednarodnega miru in stabilnosti. Tako *Sankei* vztraja pri potrebi po spremembi ustave, s katero bi omogočili možnost za primerno zaščito miru in varnosti japonske države in naroda.

北朝鮮の核開発、中国の軍備増強や国際テロの脅威も顕在化している。日本の平和と安全を守るためにも新たな時代を見据えた憲法改正が急務だ。

Obstajajo jasne grožnje mednarodnega terorizma, vse večje kitajske oboroženosti in severnokorejskega razvoja jedrskega orožja. Tako je za zaščito miru in varnosti Japonske nujno potrebna sprememba ustave, ki bo zrla v nove čase.

(Sankei, 4. 1. 2006)

Ob 59. obletnici sprejetja ustave podobno razlaga, da je svet, ki ga je japonska ustava, katere namen je bila japonska demilitarizacija, predvidevala, sedaj močno spremenjen (*Sankei*, 2. 5. 2006).

- **ASAHI: 激変の時代 – Obdobje silovitih sprememb**

Asahi se zaveda sprememb, ki vplivajo na razmere na Japonskem ter ob tem soglaša z ustavno debato. Komentar zaključí:

ときあたかも、世界は相次ぐテロやイラク攻撃をめぐって大揺れし、日朝関係は核や拉致問題で緊張のさなかにある。いずれも、憲法と重ね合わせながら日本の姿勢を考えなければならない深刻な課題だ。

国民の前で生きた憲法論を戦わせるよい機会ではなかろうか。

Svet je pretresel zaporedno terorizem in napad na Irak, ravno ko je odnos med Japonsko in Severno Korejo sredi napetosti zaradi jedrskega orožja in problemi v povezavi z ugrabitvijo. Vsaka od teh je resna zadeva, ob katerih mora Japonska premisliti o svojem položaju, ki bo skladen z ustavo.

Ali ni to dobra priložnost, da se pred ljudmi aktivno razpravlja o ustavi?

(Asahi, 2. 11. 2002)

Tudi naslednje leto priznava spremembe razmer v svetu in okoli Japonske.

9・11 テロ。北朝鮮の核とミサイルの開発。世界の保安官を気取るブッシュ米政権の単独行動主義。どれもが日本を取り巻く環境を劇的に変えた。

*Terorizem 11. septembra. Razvoj jedrskega in raketnega orožja v Severni Koreji. Neodvisni behaviorizem ameriške Busheve vlade, ki se pretvarja za šerifa v svetu. Vsaka od teh je **dramatično spremenila razmere na Japonskem.***

(Asahi, 27. 8. 2003)

Asahi priznava, da je to čas, ko se svet zelo spreminja in ravno zato poziva politike, naj premislijo o nadaljnjem razvoju v državi. Debata glede ustave je zelo dobrodošla, vendar pa ob tem dodaja, da je drža premierja Koizumija, ki zagovarja spremembo 9. člena, preveč lahkomiselna (*Asahi*, 27. 8. 2003).

Naslednje leto ob 57. obletnici sprejetja ustave najprej poudari dejstvo, da je v teh letih ustava zdržala brez sprememb. Toda:

だが、人間なら定年退職に近い年だ。激変の時代でもある。そろそろ発想転換が必要なかもしれない。

Vendar če bi bila človek, bi se približevala dobi za upokojitev. Tudi časi se silovito spreminjajo. Mogoče bo počasi treba spremeniti mišljenje.

(Asahi, 3. 5. 2004)

Ob tem navaja, da glede na rezultate *Asahijeve* javnomnenjske ankete, v kateri več kot 50 odstotkov ljudi meni, da bi bilo treba spremeniti ustavo, je verjetno res prisotno takšno razpoloženje. Poleg tega se sprašuje, ali ni tako, da:

なるほど、憲法が生まれた頃とは時代状況がまったく異なる。冷戦時代とも、高度成長の頃とも違う。新憲法に輝きを与えた「民主」にはいまさらありがたみを感じず、「平和」も少しややこしくなった。

Vsekakor so okoliščine časa popolnoma drugačne od obdobja sprejetja ustave. Drugačne so tudi od obdobja hladne vojne in obdobja hitre gospodarske rasti. Ne čuti se več spoštovanja do 'demokracije', ki je dajala sijaj ustavi in tudi 'mir' je postal nekoliko zapleten.

(Asahi, 3. 5. 2004)

Poleg tega leta 2005 opozori na še eno spremembo pod vplivom časa.

憲法の出発点でもあった戦争の記憶は薄れつつある。

Spomin na vojno, ki je bil tudi izhodišče za ustavo, se vse bolj izgublja.

(Asahi, 3. 5. 2005)

Asahi meni, da ko danes govorimo o vojni, mislimo na vojno v Iraku, probleme s severnokorejskim atomskim orožjem in izstrelki ter problemi v povezavi z ugrabitvijo. Zaskrbljujoča je tudi močna Kitajska. Takšni dogodki zagotovo omajajo mnenje ljudi, ali je dobro, da bi še vedno zagovarjali pacifizem.

- **YOMIURI: 憲法と現実との乖離 – Odtujenost med ustavo in realnostjo oziroma 現実との矛盾 – Neskladnost z realnostjo**

Yomiuri v povezavi s spremembami časa oziroma okoliščin večkrat tudi uporablja besedno zvezo odtujenost med ustavo in realnostjo. Prvič se pojavi že v komentarju 3. maja 2001, ko navaja kot enega izmed razlogov za širitev te odtujenosti že v preteklosti, in sicer izpostavlja premierja Nakasoneja, ki je sicer zagovarjal spremembo ustave, a ne v času njegovega mandata. Nasprotno ministrski predsednik Koizumi izraža precej odkrito željo po spremembah, pri čemer ga *Yomiuri* podpira:

戦後の憲法秩序のさまざまな歪みを正し、新たな国の姿を求める一步として、憲法改正の必要性を強調する小泉首相の姿勢を高く評価したい。

Visoko cenimo držo premierja Koizumija, ki poudarja nujnost spremembe ustave kot korak k iskanju nove podobe države in da bi s tem popravil različna izkrivljanja povojnega ustavnega reda.

(Yomiuri, 3. 5. 2001)

V podobnem kontekstu uporablja tudi besedno zvezo neskladnost z realnostjo, ki prav tako nakazuje spremembe časa.

社会、経済の急速な変化を背景に、憲法の規定と政治や社会の実態との間の矛盾は、ますます広がっている。

S hitrimi družbenimi in gospodarskimi spremembami v ozadju se vse bolj širi neskladnost med predpisi ustave in aktualnimi političnimi ter družbenimi razmerami.

To je v času, ko je še vedno močno prisoten duh terorističnega napada na ZDA 11. septembra 2001.

テロ後の国内外の情勢の激変を反映して、九条に関する憲法と現実との乖離を埋めるには、もはや改正しかない、との認識が大勢となっている。

Prevladovati je začelo splošno zavedanje, ki odraža nenadne spremembe v mednarodnih in notranjih razmerah po terorističnem napadu, da sedaj ostane le še sprememba, da bi prekrili odtujenost med ustavo v povezavi z 9. členom ter resničnostjo in.

(Yomiuri, 3. 11. 2001)

Tudi leta 2002 najdemo v *Yomiurijevem* komentarju zelo podobne misli:

内外の情勢は、半世紀前の憲法制定時には想像もつかなかったほど大きく変わった。憲法の規定と経済、社会の実態との矛盾も、ますます広がっている。

Zunanje in notranje razmere so se tako zelo spremenile, da si jih pred pol stoletja v času sprejetja ustave nismo mogli niti zamisliti. Tudi neskladnost med predpisi ustave in aktualnimi gospodarskimi ter družbenimi razmerami se vse bolj širi.

(Yomiuri, 2. 11. 2002)

- **SANKEI: 乖離広げる憲法の足かせ – Okovi ustave, ki širijo odtujenost³¹**

Tudi v *Sankeiju* se pojavlja motiv odtujenosti. Kot razmišlja v uredniškem komentarju 2. maja 2004, je ravno zaradi te odtujenosti ustave od realnosti nujno opraviti revizijo ustave:

現行憲法が想定した世界と現実との乖離は覆うべくもなく、憲法体系の早急な見直しが必要なためである。イラク派遣自衛隊に課せられている、憲法に基づく制約要因も現実に適合していない。放置は許されない。

Takojšnja predelava sistema ustave je nujna zato, ker sedanja ustava ne more prekriti odtujenosti med realnostjo in svetom, ki so ga predvidevali. Prav tako niso v skladu z realnostjo omejevalni ukrepi, ki imajo osnovo v ustavi, določeni

---

³¹ *Sankei*, 3. 5. 2002

odpremljenim samoobrambnim silam v Iraku. Ne moremo dopustiti, da ostane tako.

(Sankei, 2. 5. 2004)

Tudi naslednje leto razlaga:

九条などを見直すのは、「戦力不保持」条項などが想定している世界と現実との乖離が限界を超えているのが明らかになっているためである。

Predelava 9. člena je potrebna zato, ker je jasno, da odtujenost med realnostjo in svetom, ki ga predvideva člen o neposedovanju vojnih sredstev, presega mejo.

(Sankei, 3. 5. 2005)

- **SANKEI: 占領下に制定された憲法 – Ustava, sprejeta pod okupacijo**

V *Sankeiju* pa zasledimo tudi problem ustave, sprejete pod okupacijo. Maja 2005 *Sankei* komentar zaključí:

もちろん、あるべき改憲の姿にはほど遠い。占領下に制定された憲法を全面的に見直すのは当然だし、なによりも日本人自身が自らの国のかたちを確定しなくてはならない。

Seveda je še precej daleč do podobe primerne spremembe ustave. Jasno je, da se bo v celoti predelalo ustavo, ki je bila sprejeta med okupacijo, predvsem pa morajo Japonci sami določiti podobo svoje države.

Ob tem poziva, da zato tudi ne smejo zamuditi dobre priložnosti za uresničitev spremembe ustave (*Sankei*, 3. 5. 2005).

Tudi čez dve leti govori o potrebi po spremembi ustave iz istih razlogov.

日本占領中の連合国側が、日本の弱体化を図った時代に、現憲法は生まれた。当時は、激しいインフレの中で労働争議が頻発し、社会は騒然と

していた。悲惨な戦争の経験から、恒久平和を願う国民が、結果的にこの憲法を受け入れたのも事実だ。

しかし、時代は大きく変わった。

Sedanja ustava je nastala v času, ko so zavezniške sile pod japonsko okupacijo izkoristile japonsko slabost. V tistem času je bila družba razburjena in pogosti so bili delavski nemiri zaradi visoke inflacije. Dejstvo je, da je japonski narod, ki si je po groznih vojnih izkušnjah želel trajni mir, posledično sprejel ustavo.

Vendar so se časi zelo spremenili.

(Sankei, 3. 5. 2007)

Leta 2009 pa v povezavi z omejitvami 9. člena razlaga:

日本の力を抑えつけておくことを最優先にしてきた、戦後間もない占領政策がいまだに生き続けている。

Okupacijska politika takoj po vojni, ki je imela najvišjo prioriteto omejiti vojno silo Japonske, je še vedno prisotna.

(Sankei, 3. 5. 2009)

6.3.2 OKVIR » MIROLJUBNA USTAVA«

- **SANKEI: ”平和憲法” – 'Miroljubna ustava'**

Leta 2007 govori o vlogi ustave v vsem tem času od njenega sprejetja dalje:

”平和憲法”としての側面が強調されてきたが、この 60 年間、憲法が国や国民の生命、財産を守るといふ国家の基本的な務めを果たしてきたとは到底言い難い。

この間、日本が直接、戦争に巻き込まれ、憲法と現実の乖離が表面化することは幸運にもなかった。しかし実際には日本の権益や国民の安全が脅かされ続けてきた。

Zelo se je poudarjalo vidik 'miroljubne ustave', vendar bi na koncu težko rekli, da je ustava v teh 60-ih letih izpolnjevala svojo temeljno dolžnost varovati življenja in lastnino naroda ter države.

K sreči Japonska v tem času ni bila neposredno vpletena v vojno in se ni pokazala odtujenost med realnostjo in ustavo. Vendar so dejansko japonski interesi in varnost naroda še vedno ogroženi.

(Sankei, 3. 5. 2007)

Podobno čez dve leti opominja:

憲法施行から 62 年が経過した。その間、大規模な戦争に巻き込まれなかったことをすべて「**平和憲法**」の恩恵と考えるのは幻想にすぎない。

62 let je minilo od uzakonitve ustave. Bila bi preprosto iluzija, če bi mislili, da je bilo to, da se medtem nismo zapletli v velikopotezne vojne, vse blagoslov 'miroljubne ustave'.

(Sankei, 3. 5. 2009)

Mednarodne razmere in varnostno okolje Japonske so se namreč zelo spremenile.

- **ASAHI: 「平和ブランド」は日本の財産 – 'Mirovna znamka' je japonska dragocena vrednost**

Asahi pa poudarja pomen miroljubne ustave.

Točka nič. Tako so poimenovali prizorišče po terorističnem napadu 11. septembra 2001 v New Yorku. Isti izraz je bil uporabljen tudi za Hirošimo in Nagasaki. *Asahi* naredi primerjavo, kako različno sta se odzvali ZDA in Japonska na to točko nič. ZDA je to

vodilo v vojne, medtem ko je popolno nasprotno to Japonsko vodilo v pacifizem. Pa vendar sta se ti dve državi povezali.

抜きんでた軍事力で「悪」を征伐しようとする米国。憲法で戦争放棄を打ち出した日本。二つの国がイラクで手を握った。

ZDA, ki skuša premagati zlo z izvrstno vojaško silo. Japonska, ki je določila odpoved vojni v ustavi. Dve državi sta si v Iraku podali roke.

Pa vendar se ob iraški vojni sprašuje, ali se ji resnično ni dalo izogniti. Ob tem tudi izpostavlja problem evropskih držav in ZDA, ki so vse pripomogle k razvoju orožja v Iraku. Toda Japonska vodi drugačno taktiko.

これに比べ、自ら「非核」の道を選び、武器の輸出も自ら禁じている日本には、これが憲法の精神だと胸を張る資格がある。そういう実績と自己主張を重ねてこそ、日本の値打ちも発言力も上がる。

V primerjavi z njimi je Japonska, ki je izbrala 'protijedrsko' pot in prepoveduje izvoz orožja, lahko ponosna na takšen duh ustave. Ravno s ponavljanjem takšnih dosežkov in lastnih prepričanj bo Japonska povečala tako svoj vpliv kot tudi vrednost.

Glede Severne Koreje pa je *Asahi* globoko zaskrbljen. Obstajajo namreč debate v povezavi s to državo, ki zahteva odločnost, vendar se *Asahi* sprašuje, ali jih ne skrbi, da jih pri tej odločnosti čaka vojna. Tako predlaga:

愚かな歴史を繰り返さないため、我々は憲法の精神をしたたかに発揮しなければならない。

自ら「戦争をしない」だけでなく、どの国にも「戦争をさせない」。非力でも、面倒でも、その努力を尽くすこと。それが、いま重んじるべき憲法の精神である。

Da se ne bi ponovila nespametna zgodovina, bi morali prepričljivo prikazovati duh naše ustave.

Ne le naj se sama 'ne vojskuje', tudi katerikoli drugi državi naj 'ne dopušča vojskovati se'. Tudi če je nemogoče in težavno, se mora na vso moč potruditi. To je duh ustave, ki ga je treba danes visoko ceniti.

(Asahi, 3. 5. 2003)

Komentar čez natanko eno leto vsebuje podnaslov: *Preživela mirovna znamka* (生きている平和ブランド) ter razlaga:

原爆の悲惨さも背景に、60年近く培ってきた「平和ブランド」は日本の財産に違いない。

Nedvomno je 'mirovna znamka', ki jo je razvijala skoraj 60 let, s tragedijo atomskih bomb v ozadju, japonska dragocena vrednost.

(Asahi, 3. 5. 2004)

6.3.3 OKVIR »NACIONALNI INTERESI«

- **YOMIURI: 日本の国益にそぐわない – Neustrezen za japonske nacionalne interese**

Motiv nacionalnih interesov se v *Yomiuriju* pojavi trikrat v obravnavanem obdobju. Najprej jih omenja leta 2001 v kontekstu japonsko-ameriških odnosov.

例えば自衛隊と米軍が共同活動中に米軍が攻撃された時、集団的自衛権の行使が禁じられているからといって自衛隊が座視していたら、日米同盟は瞬時に破たんする。これでは国益は守れない。

*Če bi bila na primer, medtem ko bi bile samoobrambne sile in ameriška vojska v skupni akciji, ameriška vojska napadena in bi samoobrambne sile, ki jim je prepovedano izvajanje pravice do kolektivne samoobrambe, le stale in gledale, bi japonsko-ameriško zavezništvo v trenutku prenehalo. Na tak način **ne moremo ščititi nacionalnih interesov.***

(Yomiuri, 3. 5. 2001)

Tretjega maja 2004 ponovno opominja na vpliv omejitev vladne interpretacije glede kolektivne samoobrambe:

集团的自衛権を行使できないとする政府の憲法解釈は、安全保障政策や自衛隊を活用した国際平和協力活動を制約してきた。国際情勢や日本の安全保障環境が大きく変化している時、これでは、日本の国益を守ることはできない。

*Interpretacija vlade, da se ne sme izvajati pravice do kolektivne samoobrambe, omejuje varnostno politiko in sodelovanje samoobrambnih sil v mednarodnih mirovnih operacijah. V času, ko se mednarodna situacija in japonske varnostne razmere zelo spreminjajo, se tako **nacionalnih interesov ne more ščititi.***

(Yomiuri, 3. 5. 2004)

Naslednjič zasledimo motiv nacionalnih interesov v uredniškem komentarju 3. maja 2007. Yomiuri tudi tokrat opozarja na nezmožnost primerne soočanja s trenutnimi varnostnimi razmerami v državi in zunaj nje, če ostane 9. člen nespremenjen, ter opozarja, da je neustrezen za nacionalne interese.

6.3.4 OKVIR »VARNOST JAPONSKE«

- **YOMIURI: 日本の安全保障環境の悪化 – Poslabšanje japonskih varnostnih razmer**

Na Japonskem je prisoten predvsem strah pred dvema njenima sosedama, in sicer Kitajsko in Severno Korejo, ki se vse bolj vojaško krepita in razvijata.

国家と国民の安全にとって、最も深刻な緊急事態は、外国からの侵略だろう。それに備える防衛力のあり方も、きちんと論議し直さなくてはならない。

その議論は、まず、自衛隊の必要性和その実態を、素直に見るところから始めるべきだろう。

Za varnost naroda in države je gotovo najbolj resno izredno stanje ob napadu od zunaj. Poleg tega je treba tudi natančneje razpravljati o stanju pripravljenosti obrambne zmogljivosti.

Tako moramo v tej debati najprej začeti z odkritim pregledom nujnosti samoobrambnih sil ter njihovega dejanskega stanja.

(Yomiuri, 3. 5. 2000)

Na ogroženost japonske varnosti ponovno opozori v uredniškem komentarju 3. novembra 2006:

憲法制定時には想像もできなかつた今日の国際情勢と日本の安全保障環境を考えれば、当然である。

北朝鮮の核実験の結果、日本が核攻撃にさらされる事態を想定せざるを得なくなつた。中国の急速な軍事力増強も大きな脅威となりうる。日本の安全保障環境はかつてない深刻かつ重大な局面にある。

V času sprejetja ustave si niso mogli predstavljati današnje mednarodne situacije in japonskega varnostnega okolja.

*Posledica severnokorejskih jedrskih poskusov pa je, da moramo sprejeti možnost izpostavljenosti Japonske jedrskemu napadu. Tudi hitra krepitev vojaške moči Kitajske postaja velika pretnja. **Japonsko varnostno okolje je tako v resni situaciji kakor še nikoli prej.***

Zato *Yomiuri* ob tem poudarja potrebo po razjasnitvi vloge samoobrambnih sil, ki skrbijo za japonsko varnost, kot vojske v ustavi.

Naslednje leto prav tako razlaga o poslabšanju stanja varnosti v državi in ovirah, ki jih nosi 9. člen. Ob nespremenjenem 9. členu se Japonska namreč ne bo sposobna odzvati

na poslabšanje varnostnega okolja zaradi Kitajske in Severne Koreje ter mednarodno nestabilnost na primer zaradi vojne v Iraku (*Yomiuri*, 3. 5. 2007).

- **SANKEI: 基本的価値は「安全」 – Temeljna vrednota je 'varnost'**

Sankei ob dnevu sprejetja ustave leta 2002 opomni, da je treba v današnjem času spremeniti temeljno vrednoto države.

「国のかたち」 = 「憲法」とすれば、戦後施行された現憲法は「平和希求」を「国のかたち」の基本にすえていたのは疑いない。それが最初から没意義であったというのではない。しかし、いまや「安全」を基本的価値に置かなければ、生存が担保されない時代に入っている。

Če pojmujeemo, da 'ustava' izraža 'podobo države', ni dvoma, da je sedanja ustava, ki je bila sprejeta po vojni, postavila 'zavezanost miru' v temelje 'podobe države'. To pa ne pomeni, da je bila to nepomembno od začetka. Kakorkoli, sedaj moramo postaviti 'varnost' kot temeljno vrednoto, saj smo vstopili v obdobje, ko preživetje ni samoumevno.

(*Sankei*, 3. 5. 2002)

Medtem pa tudi *Sankei* podobno kot *Yomiuri* opozarja na grožnje in ob tem opozarja na omejitve sedanje ustave.

国際テロや大領破壊兵器など、今の日本の安全を脅かす事態を、憲法はまったく想定していない。それどころか、問題は、こうした脅威に対し、現憲法下では日本が総力を挙げて対処することが難しいことだ。

最大の要因は、「戦力不保持」などを規定した憲法九条によって、自衛隊が国内的には軍隊としての地位や権限を与えられていないため、その活用ができないことにつくる。

Dejansko stanje, ki ogroža sedanjo japonsko varnost, kot je mednarodni terorizem in orožje za množično uničevanje, ustava sploh ne predpostavlja. Problem pa je v tem, da je pod sedanjo ustavo za Japonsko težko se z vsemi močmi spopadati s takšnimi grožnjami.

Največji razlog je v tem, da glede na 9. člen ustave, ki določa tudi 'neposedovanje vojnih sredstev', samoobrambnim silam znotraj države ni dodeljena veljava in položaj kot vojske, zato jih enostavno ne morejo dobro izrabiti.

(Sankei, 2. 5. 2004)

Tudi naslednje leto opozarja na omejitve 9. člena.

憲法改正が求められる理由は、「戦力不保持」を定めた憲法九条が象徴するように、現憲法が国家の主権行使を制限していることにつきる。憲法前文には「平和を愛する諸国民の公正と信義に信頼」とあるが、例えば北朝鮮はこれに該当する国だろうか。

Razlog za zahtevo po spremembi ustave je, da sedanja ustava, katere simbol je 9. člen, ki določa 'neposedovanje vojnih sredstev', enostavno omejuje suvereno delovanje države. V preambuli ustave je zapisano: 'zaupamo v pravičnost in iskrenost vseh miroljubnih ljudi'. Vendar, ali na primer Severna Koreja ustreza temu?

(Sankei, 4. 1. 2005)

Poleg tega v istem komentarju tudi opozarja na vidik terorizma in pravi, da kar se tiče teroristov, ne bodo mogli ščititi miru in varnosti ljudi, če bo še vedno dovoljena uporaba orožja le ob utemeljeni samoobrambi ter zasilnem umiku.

Podobne misli izraža tudi 2. maja istega leta, ko ponovno poudarja širjenje groženj mednarodnega terorizma ter Kitajske, ki vse bolj jača vojaško moč, in Koreje, ki je priznala, da razvija jedrsko orožje.

無抵抗平和主義に近い憲法九条で日本の独立と平和を守ることができる
とは到底いえまい。

日本が激動する東アジアで生き抜くためにも脅威への備えを怠ってはな
らない。核心は9条の改正である。

*Enostavno ne moremo reči, da lahko z 9. členom, zvestemu pasivnemu
pacifizmu, varujemo mir in neodvisnost Japonske.*

*Japonska se mora pripraviti tudi na grožnje, da bi preživela v močno
spremenjeni Vzhodni Aziji. Jedro tega je sprememba 9. člena.*

(Sankei, 2. 5. 2006)

Ob 60. obletnici razglasitve japonske ustave *Sankei* opozarja predvsem na grožnjo, ki jo
predstavlja za Japonsko Severna Koreja. V povezavi s tem se Japonska sooča z večimi
problemi zaradi omejitev ustave. *Sankei* meni, da je to zaradi neustreznosti temeljnih
zakonskih določil (*Sankei*, 3. 11. 2006).

Leta 2009 pa se na obletnico ustave sprašuje, zakaj je dobro, da Japonska ne more sama
briniti svoje države, niti sodelovati v skupnih mednarodnih akcijah in poudarja nujno
potrebo po spremembi pacifističnega člena, da bi lahko ščitili življenje ljudi in njihovo
varnost.

- **ASAHI: 「専守防衛」に誇り持て – Bodite ponosni na 'strogo obrambno
nacionalno varnostno politiko'**

Tako pravi podnaslov uredniškega komentarja na prvi dan v letu 2004. Vendar se še
pred tem na obletnico ustave 2003 *Asahi* sprašuje, ali ni temeljni duh ustave, da si
prizadeva za mir ne le na Japonskem, ampak tudi v svetu. Vendar priznava:

もちろん、理想主義だけで平和が訪れるわけではない。日本とて自衛隊
を持ち、日米安保条約で憲法を補ってきた。

Seveda to ne pomeni, da mir pride le z idealizmom. Japonska ima samoobrambne sile in je ustavo dopolnila z Japonsko-ameriško varnostno pogodbo.

Ob tem opozarja na grde vojne izkušnje, ki jih je izkusila Japonska v svoji preteklosti.

軍国主義の苦い経験をもつ日本は、イラクにせよ北朝鮮にせよ、非人道的体制とどう向き合うかも忘れてはならないということだ。

人権や民主主義のために、武力が必要とされる時もあるだろう。だが、人命を奪い合い、多くの人々の心身に癒しがたい傷跡を残す戦争が、最後の最後の手段だということは疑う余地がない。

Japonska, ki ima grenke izkušnje z militarizmom, tudi ne sme pozabiti, kako se je soočati z nehumanim sistemom, bodisi v Iraku ali Severni Koreji.

Obstaja tudi čas, ko je za človekove pravice in demokracijo treba uporabiti vojaško silo. Vendar je neizpodbitno, da je vojna zadnji izhod, saj zahteva veliko življenj in pusti neozdravljive poškodbe na duši in telesu veliko ljudem.

(Asahi, 3. 5. 2003)

Na prvi dan leta 2004 pa razlaga, da je bolje, da so ponosni na duh stroge obrambne nacionalne politike, osnovane na preteklih grenkih izkušnjah in da se ponašajo s tem, da niso navadna vojska. To je predvsem povezano s samoobrambnimi silami in zahtevami po njihovi spremembi (*Asahi*, 1. 1. 2004).

6.3.5 OKVIR »VLOGA JAPONSKE V MEDNARODNI SKUPNOSTI«

- **YOMIURI: 自衛隊が国際平和協力活動に果たす役割は大きい – Vloga samoobrambnih sil v mednarodnih mirovnih operacijah je velika**

V Irak so bile odposlane japonske samoobrambne sile.

国際社会の平和と安定のため、同盟国である米国と協力しつつ、日本の自衛隊が任務を果たすことで、自衛隊の活動の範囲が広がる。国際平和協力における日本の役割が一層重くなる。

Japonske samoobrambne sile izpolnjujejo svojo dolžnost, ko sodelujejo z zavezniško ZDA za mir in stabilnost v mednarodni skupnosti, s tem pa se obseg njihovega delovanja širi. Vloga Japonske pri mednarodnem mirovnem sodelovanju postaja vse bolj pomembna.

Ob tem poziva, da je odgovornost politike, da uredi pogoje za izpolnjevanje dolžnosti samoobrambni sil pri mednarodnem mirovnem sodelovanju (*Yomiuri*, 19. 12. 2003).

Yomiuri je že v svojem prvem predlogu nove ustave leta 1994 uvedel poglavje mednarodno sodelovanje, kjer je poudaril udeležbo samoobrambni sil v aktivnostih mednarodnih organizacij. V predlogu leta 2004 pa so temu dodali še skupno mednarodno delovanje za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti kot tudi podporo pri obnovi (国際の平和と安全の維持及び回復並びに入道的支援のための国際的な共同活動) (*Yomiuri*, 3. 5. 2004).

自衛隊のイラク派遣が示すように、自衛隊が国際平和協力活動に果たす役割は大きい。イラク戦争などで露呈した国連の機能不全を考えれば、「国際的機構の活動」への参加だけでは十分な役割を果たせない。

Vloga, ki jo izpopolnjujejo samoobrambne sile v mednarodnih mirovnih operacijah, je velika, kot kaže odpošiljanje samoobrambni sil v Irak. Če pomislimo na slabo delovanje ZN, ki se je pokazalo na primer v vojni v Iraku, ne moremo doseči zadovoljive vloge le z udeležbo v 'aktivnostih mednarodnih organizacij'.

(*Yomiuri*, 3. 5. 2004)

V komentarju leta 2005 prav tako poudarja vlogo samoobrambni sil pri ustvarjanju in ohranjanju mednarodnega miru.

二〇〇一年の米同時テロ後、国際社会は国際テロなど、新たな脅威に直面している。自衛隊が本土防衛は無論、国際平和の維持、創出に積極的な役割を果たすのは当然である。

*Mednarodna skupnost se po terorističnem napadu na ZDA leta 2001 spopada z novimi grožnjami, kot je mednarodni terorizem. Prav je, da samoobrambne sile izpolnjujejo, seveda poleg obrambe doma, tudi **aktivno vlogo pri ustvarjanju in ohranjanju mednarodnega miru.***

(Yomiuri, 21. 1. 2005)

Nadalje svojo vlogo v mednarodni skupnosti ponazarja takole:

貿易立国である日本の存立の基盤は、国際社会の平和と安定だ。日本自身が国際平和の維持、創出に相応の役割を果たさなければ、国際社会の責任ある一員とはみなされない。

*Temelj obstoja Japonske kot trgovinske partnerice je mir in stabilnost mednarodne skupnosti. Japonska mora izpolnjevati **ustrezno vlogo pri ustvarjanju in ohranjanju mednarodnega miru**, če ne, se nanjo ne bo gledalo kot na odgovorno članico mednarodne skupnosti.*

(Yomiuri, 3. 11. 2006)

Vendar pa opominja, da v 9. členu ni jasne uredbe za izpolnjevanje te vloge samoobrambni sil.

- **SANKEI: 現行憲法による制約 – Omejitve sedanje ustave**

Ob 55. obletnici sprejetja ustave *Sankei* razglablja tudi o spremembah mednarodnih okoliščin. Velik prelomnik v tem oziru predstavlja tudi teroristični napad na ZDA 11. septembra 2001 in mednarodno sodelovanje proti terorizmu.

しかし、国際社会との連帯が日本の課題になっているにもかかわらず、**現行憲法**による足かせは日本の行動を**制約**しつつけている。集団的自衛権を「保持しているが、行使できない」とする政府解釈が、共に活動している仲間たちが攻撃されても守ることができないという硬直した対応を強いているからにほかならない。

Vendar ovire sedanje ustave še vedno omejujejo japonsko delovanje, čeprav je solidarnost z mednarodno skupnostjo japonska naloga. To je vse zaradi tega, ker vladna interpretacija, po kateri 'lahko imajo, a ne smejo izvajati' pravice do kolektivne samoobrambe, vsiljuje togo ravnanje, da ne morejo braniti napadenih zaveznikov, s katerimi skupaj delujejo.

(Sankei, 3. 5. 2002)

V sodobnih vojnah se namreč nebojno območje v trenutku spremeni v bojno območje. In v tem primeru bi samoobrambne sile prekinile misijo. Vendar se tako ne uresničuje mednarodne solidarnosti pri boju s terorizmom, vztraja *Sankei* (3. 5. 2002).

Leta 2004 je Japonska že poslala svoje samoobrambne sile v Irak. Vendar glede na določitve 9. člena so samoobrambne sile precej omejene v svojem delovanju. Tokrat *Sankei* izpostavlja predvsem problematičen vidik uporabe orožja na tujem.

イラク派遣自衛隊がテロリストに攻撃されても、武器の使用が正当防衛・緊急避難に限られるのはその一例だ。憲法九条により海外での武力行使は禁じるとの解釈がありためでもある。

だが、こうした**制約**がある限り、国際社会の平和と安全の確保のために求められる安全保障上の役割を日本はなにも果たせない。自衛隊は外国の軍隊に警護され続けるしかない。

En primer tega je, da četudi bi odposlane samoobrambne sile v Iraku napadli teroristi, je uporaba orožja omejena na utemeljeno obrambo ali zasilni umik. To je zaradi tega, ker interpretacija 9. člena ustave prepoveduje uporabo vojaške sile na tujem.

Vendar Japonska nikakor ne more izpolnjevati varnostne vloge, ki je zahtevana za ohranjanje miru in varnosti v mednarodni skupnosti, dokler ima takšne omejitve. Tako samoobrambnim silam ne preostane drugega, kot da jih še naprej varujejo vojske tujih držav.

Ob tem pa se *Sankei* sprašuje:

それ以上に自衛隊駐屯地を警備するオランダ軍が攻撃されても、自衛隊が部隊として応戦するのは許されないので傍観したとすれば、国際社会はどう見るのだろうか。

Kdove, kako gleda na to mednarodna skupnost, če domnevamo, da četudi je napadena nizozemska vojska, ki brani oporišče samoobrambnih sil, le-te le pasivno opazujejo, saj jim ni dovoljeno napasti nazaj kot vojska.

(Sankei, 2. 5. 2004)

Slaba dva meseca zatem se *Sankei* (30. 6. 2004) spet ukvarja s problemom omejitve uporabe orožja ter nepriznavanjem pravice do kolektivne samoobrambe. Tretjega maja 2005 pa ponovno opozarja na dejstvo, da ker samoobrambne sile v Iraku v ustavi niso določene kot vojska in je uporaba orožja dovoljena le v primeru utemeljene obrambe ali zasilnega umika, se morajo zato zanašati na avstralsko vojsko. Poleg tega, če bi le-to napadli teroristi, samoobrambne sile ne bi mogle odvrniti sovražnih sil.

Čez dve leti pa se v komentarju sprašuje, kako bo mednarodna skupnost reagirala na to, če Japonska zaradi ustave ne bi sodelovala v skupnem mednarodnem delovanju. Le-to namreč ustreza japonskim nacionalnim interesom, saj je ravno sodelovanje z mednarodno skupnostjo osnova Japonske kot trgovinske partnerice (*Sankei*, 3. 5. 2008).

- ASAHI: 日本の「平和ブランド」 - Japonska 'mirovna znamka'

Asahi leta 2004 komentira:

外国の戦争には手を貸さない。海外で武力行使をしない。それが、第二次大戦の苦く痛ましい体験を踏まえた憲法九条による国是だった。国連平和維持活動（PKO）への参加も、そうした枠組みの中で行ってきた。その国是が揺らいでいる。

Ne pomaga v vojnah tujih držav. Ne uporablja orožja na tujem. To je bila nacionalna politika na podlagi 9. člena ustave, ki je izhajal iz grenkih in tragičnih izkušenj 2. svetovne vojne. Znotraj teh okvirjev je Japonska tudi sodelovala v mirovnih operacijah ZN. Ta nacionalna politika se sedaj maje.

Ob tem navaja, da so bile prve enote samoobrambnih sil odposlane v Samavo v Irak, kjer so jih lokalni prebivalci z veseljem sprejeli, saj računajo na njihovo pomoč. Toda:

だが、派遣を決めた首相の決断を支持することはできない。

Pa vendar ne moremo podpreti premierjeve odločitve, da se je odločil za odpošiljanje.

(Asahi, 27. 1. 2004)

Naslednje leto pa izraža pomen miroljubne vloge Japonske v mednarodnem delovanju.

自衛隊は一流の装備を持ちながら海外ではきわめて抑制的に振る舞い、武力行使はしない。愚直なほどに原則にこだわり続ける姿勢が、国際社会における日本の「平和ブランド」を作ってきた。戦後日本が築いた資産のひとつだろう。

Samoobrambne sile se s prvovrstno opremo obnašajo v tujini zelo represivno in ne uporabljajo orožja. S to držo, ki je zvesta načelu splošne poštenosti, so v mednarodni skupnosti ustvarile japonsko 'mirovno znamko'. To je ena od pridobitev, ki jo je ustvarila povojna Japonska.

(Asahi, 3. 5. 2005)

Ob tem pa dodaja, da če bi spreminjali 9. člen, je nujna razprava o tem, ali smo pripravljeni to zavreči.

6.3.6 OKVIR »JAPONSKO-AMERIŠKO ZAVEZNIŠTVO«

- **YOMIURI: 日米同盟の強化 – Jačanje japonsko-ameriškega zavezništva**

V povezavi z japonsko-ameriškimi odnosi je predvsem problematičen vidik pravice do kolektivne samoobrambe, ki je Japonska nima. O neprikladnosti sedanjega stanja je govora tudi v uredniškem komentarju 3. maja 2001, ko podaja hipotetičen primer napada na ameriške sile v skupni akciji s samoobrambnimi silami, ob čemer le-te ne bi smele ukrepati, saj jim je prepovedano izvajanje pravice do kolektivne samoobrambe. *Yomiuri* poudarja, da bi v tem primeru japonsko-ameriško zavezništvo v trenutku prenehalo.

Novembra 2006 prav tako poudarja pomen pravice do kolektivne samoobrambe pri japonsko-ameriških odnosih:

日米同盟を円滑に機能させるために、集団的自衛権を行使できることも明確にしなければならない。持ってはいるが、行使できない、とする 9 条解釈の下では、日米の共同行動に支障を来す。

Da bo japonsko-ameriško zavezništvo dobro delovalo, moramo tudi razjasniti, da lahko izvajamo pravico do kolektivne samoobrambe. Z interpretacijo 9. člena, da to pravico lahko imamo, vendar je ne moremo izvajati, zaostajamo pri skupnih japonsko-ameriških akcijah.

(*Yomiuri*, 3. 11. 2006)

Naslednje leto v uredniškem komentarju 3. maja ponovno izpostavlja problem, da japonske samoobrambne sile zaradi določil ustavne interpretacije ne morejo pomagati v primeru napada na ameriško vojsko, ki skrbi za njihovo varnost. Ob tem poziva:

日本の安保環境や国際情勢の変化が日米同盟の強化を迫っている現状を見れば、憲法改正を待つことはできない。

Ne moremo več čakati s spremembo ustave, če pogledamo sedanje stanje, ko spremembe mednarodne situacije in japonskih varnostnih razmer zahtevajo jačanje japonsko-ameriškega zavezništva.

(Yomiuri, 3. 5. 2007)

V začetku naslednjega leta pravi, da sta svetovni mir in varnost osnova obstoja Japonske kot trgovske države. Tako je naloga Japonske, da se v primeru nestabilnosti varnostnega okolja ali v azijski regiji ali celotni mednarodni skupnosti, aktivno trudi za ustvarjanje stabilnega mednarodnega reda. Pri tem je pomembno japonsko-ameriško zavezništvo, ki je dandanes še okrepljeno.

Poleg tega tudi ponovno opominja, da je tudi predelava protislovne vladne interpretacije ustave, da lahko imajo, a ne smejo izvajati pravice do kolektivne samoobrambe, neizogibna. Če bodo to zanemarili, se bo japonsko-ameriško zavezništvo zamajalo (*Yomiuri*, 7. 1. 2008).

- **SANKEI: 日米同盟が命綱 – Japonsko-ameriško zavezništvo je rešilna vrv**

Sankei sicer vidi problem glede zavezništva v pravici do kolektivne samoobrambe. V uredniškem komentarju 3. novembra 2004 daje kot primer ameriški rušilec, ki že od oktobra opazuje in nadzoruje severnokorejske balistične izstrelke v Japonskem morju.

米艦が公海上で妨害行動の対象になった場合、集団的自衛権の行使を憲法上、禁じられている海上自衛隊の護衛艦は基本的になすすべもない。その時、日米同盟は即刻危機に瀕する。

V primeru, da bi ameriška vojna ladja postala tarča blokade v mednarodnih vodah, konvoj pomorskih samoobrambnih sil, katerim je ustavno prepovedano izvajanje pravice do kolektivne samoobrambe, ne bi mogel ničesar. V tistem trenutku bi se japonsko-ameriško zavezništvo v trenutku znašlo na robu krize.

Sankei poudarja pomen zavezništva z ZDA:

同時に、報復力を持たない日本にとっては日米同盟が命綱だ。

Hkrati je zavezništvo z ZDA za Japonsko, ki nima represivnih sil, njena rešilna vrv.

Vendar pa ob tem opozarja, da bi v primeru, da je ameriška vojska napadena, medtem ko deluje za Japonsko, in japonska vojska ne bi storila nič, japonsko-ameriško zavezništvo propadlo (*Sankei*, 4. 1. 2005).

Pomembnost dobrih odnosov z ZDA poudarja tudi 3. maja istega leta, saj:

北朝鮮の弾道ミサイルや中国の軍事力強化への対処に、報復力を持たない日本は米国に頼らざるを得ない。

Japonska, ki nima represivne sile, s katero bi odgovorila na kitajsko krepitev vojaške moči in severnokorejske balistične izstrelke, se mora zanašati na ZDA.

(*Sankei*, 3. 5. 2005)

Hkrati pa ponovno opozarja, da po drugi strani pa, če bi ameriške vojne ladje postale tarča blokade, samoobrambne sile ne bi mogle ničesar, zato bi se japonsko-ameriško zavezništvo znašlo v krizi. V komentarju 3. novembra 2006 pa sklepa na iste težave v primeru prestrežanja izstrelkov, usmerjenih v ZDA.

Čez štiri leta poudarja potrebo po izboljšanju učinkovitosti japonsko-ameriške skupne obrambe (*Sankei*, 3. 5. 2009).

- **ASAHI: 米国だけを頼みとするのではなく – Ni treba, da se zanašamo le na ZDA**

Asahi leta 2003 opozarja na spremenjene pogoje sodelovanja z ZDA.

憲法 9 条と日米安保体制を組み合わせて自国の平和と地域の安定を両立させることが、長く日本の基本政策だった。それがいま、米国の戦争へ

の後方支援やミサイル防衛で、一層強力な自衛隊の行動を伴う協力を求められるようになった。憲法と安保の矛盾がこれほど際立った時代は初めてだ。

Dolgo je bila osnova japonske politike, da so kombinirali 9. člen ustave in Japonsko-ameriški varnostni sistem. Tako so skrbeli za mir v državi in stabilnost v regiji. Vendar se sedaj zahteva sodelovanje, ki vključuje še bolj izrazito delovanje samoobrambnih sil pri obrambi pred izstrelki in pri logistični podpori v vojnah ZDA. To je sedaj prvič, da je neskladnost med ustavo in varnostno pogodbo tako izrazita.

(Asahi, 27. 8. 2003)

O sodelovanju Japonske in ZDA priznava:

米国には今後とも最も大切な友人であってほしい。

V prihodnosti želimo imeti v ZDA najbolj pomembnega prijatelja.

Nadalje pa še predlaga:

米国だけを頼みとするのではなく、アジアの平和づくりにしたたかな外交を展開していく。過去を振り返り、未来を思いつつ、それが日本のとるべき道だと考える。

Ni treba da se zanašamo le na ZDA, ampak pojdimo v smeri razvoja močnih diplomatskih odnosov pri ustvarjanju miru v Aziji. Japonska bi morala ubrati pot, na kateri se bo, medtem ko bo razmišljala o prihodnosti, ozirala tudi v preteklost.

(Asahi, 1. 1. 2004)

Konec istega meseca pa v komentarju govori, kako Koizumi navkljub dvomom v svetu o upravičenosti vojne v Iraku še vedno resno poudarja pomembnost japonsko-ameriškega sodelovanja in podpira vojno. *Asahi* priznava:

米国との関係を良好に保つことは、日本にとって確かに重要である。安全保障でも経済でも大きく依存しているし、中東の安定は資源確保の面でも欠かせない。

Za Japonsko je res pomembno ohranjati dobre odnose z ZDA. Zelo se zanaša nanjo tako glede varnosti kot gospodarstva. Stabilnost na Bližnjem vzhodu pa je potrebna tudi z vidika zagotavljanja naravnih bogastev.

Vendar pri tem opozarja na še en vidik glede odnosa z ZDA:

米国の意向に従うのが国益だというのは、一つの考え方だろう。米国が感じているテロや大量破壊兵器の脅威に共感もする。だが、だからといって、米国がすべて正しいということにしてしまえば、法治国家としての品格が問われる。ほんとうの同盟国の態度でもあるまい。

Eno stališče je, da je v nacionalnem interesu slediti ameriškim načrtom. Pri tem tudi simpatizirajo z grožnjami terorizma in orožja za množično uničevanje, ki jih sluti ZDA. Toda kljub temu je pri tem vseeno pomembno vprašanje dostojanstva kot ustavne države, ko se obnaša, kot da ima ZDA v vsem prav. To ne more biti pravo obnašanje med zavezniškimi državami.

(Asahi, 27. 1. 2004)

6.3.7 OKVIR »VLOGA SAMOBRAMBNIH SIL«

- **YOMIURI: 自衛隊を軍隊として憲法に位置づける必要 – Potreba določiti samoobrambne sile kot vojsko v ustavi**

V uredniškem komentarju 3. maja 2000 opozarja, da je za varnost prebivalcev in države njabolj ogožujoča agresija od zunaj. Zato je treba najprej pregledati stanje samoobrambni sil. Ob tem navaja, da:

自衛隊は「戦力」ではないとか、「軍隊」ではないなどといった虚構の“言葉いじり”は、世界にはまったく通用しない議論だ。

Ponarejena 'igra besed', da samoobrambne sile niso ne 'vojaška sila, ne 'vojska', v svetu sploh ni sprejeto.

Yomiuri je že leta 1994 v svojem prvem predlogu razjasnil posedovanje samoobrambnihi zmožnosti, vendar pravi:

しかし、民主党の鳩山由紀夫代表らが指摘するように、「軍隊」を保持するとするほうが、よりわかりやすいことは確かだ。第二次試案で、「自衛のための組織」を「自衛のための軍隊」と修正したのは、そうした議論の動向を踏まえたものである。

Vendar je jasno, da bi bilo laže razumljivo, če bi raje uredili posedovanje 'vojske', kot je poudaril predstavnik Demokratske stranke Yukio Hatoyama. Tako smo šli v drugem predlogu v smeri razprave, da se popravi 'organizacija za samoobrambo' v 'samoobrambno vojsko'.

(Yomiuri, 3. 5. 2000)

Podobno stališče izrazi tudi v začetku leta 2005:

憲法改正の核心は九条改正だ。何よりもまず、憲法に「自衛軍」を明記し、「自衛隊は軍隊ではない」という虚構を解消するべきだ。世界を見渡しても、日本だけの戦後思考の典型例だ。集团的自衛権の行使や、国際平和維持・創出のための武力行使を認めないのも同様である。

Jedro ustavne revizije je sprememba 9. člena. Predvsem je treba najprej jasno navesti 'obrambno vojsko' v ustavi ter prekiniti z izmišljotino, da 'samoobrambne sile niso vojska'. Če pogledamo po svetu je Japonska edini modelčni primer povojne miselnosti. Enako je tudi s tem, da ni dovoljena uporaba vojaške sile za ohranjanje in ustvarjanje mednarodnega miru ter uporabe pravice do kolektivne samoobrambe.

(Yomiuri, 4. 1. 2005)

V istem komentarju še razlaga, da se širi mednarodno področje delovanja samoobrambnihi sil, kar je povezano s spremembami varnostnih razmer po terorističnem

napadu 11. septembra 2001. Japonska varnost je seveda osnova japonskega obstoja in tudi za konstrukcijo ter ohranjanje miru v mednarodni skupnosti je sprememba 9. člena tema, s katero je treba pohiteti.

V komentarju 21. maja prav tako izraža težnjo po spremembah:

安全保障環境の現実を見れば、現行憲法前文のように、「平和を愛する諸国民の公正と信義に信頼して」日本の「安全と生存」を保持することが、いかに非現実的であるかは明白だ。自衛隊に関する虚構を排し、「防衛軍」を憲法上、明確にするのは時代の要請だ。

Ob pogledu na realnost varnostnih razmer je jasno, kako zelo so zapisi v preambuli sedanje ustave: da varujemo japonsko 'varnost in obstoj, ko 'zaupamo v pravičnost in zvestobo vseh miroljubnih ljudi', nerealni. Poleg tega je zahteva časa, da se odstrani izmišljotina glede samoobrambnih sil in se razjasni v ustavi 'obrambno vojsko'.

(Yomiuri, 21. 1. 2005)

Svoje stališče do vloge samoobrambnih sil ponovno pojasni 3. novembra leta 2006, in sicer, da je treba jasno imenovati samoobrambne sile – ki so odgovorne skrbeti za japonsko varnost – kot vojsko v ustavi.

- **SANKEI: 自衛隊を一刻も早く憲法上、明確に位置づける – Nemudoma v ustavi jasno določiti samoobrambno vojsko**

Sankei tudi zagovarja razjasnitev položaja samoobrambnih sil kot vojske v ustavi. Ob tem pa močno poudarja njihovo vrednost za japonski narod.

テロや北朝鮮など多様な脅威に的確に対応できる自衛隊像が求められている。自衛隊を一刻も早く憲法上、明確に位置づけ、国民の財産として活用することが日本の課題である。

Zahteva se podoba samoobrambnih sil, s katero bi lahko primerno odgovarjali na različne grožnje s strani Severne Koreje in terorizma. Japonska mora nemudoma jasno določiti samoobrambno vojsko in jo uporabiti kot pridobitev naroda.

(Sankei, 30. 6. 2004)

Samoobrambne sile v Iraku prav tako čutijo omejitve, ki jih postavlja ustava.

憲法改正を急ぐべきなのは、イラク派遣自衛隊が、憲法上、「軍隊」として位置付けられていないことに伴う不備がもはや糊塗できないためだ。

S spremembo ustave moramo pohiteti zato, ker ne moremo več prekrivati pomanjkljivosti, ki spremljajo dejstvo, da v Irak odposlane samoobrambne sile v ustavi niso določene kot 'vojska'.

Ob tem razlaga, da obstaja možnost, da se bo naslednje leto marca nizozemska vojska, ki je stražila samoobrambne sile v Samavi, umaknila. Pod sedanjimi predpisi je samoobrambnim silam dovoljena uporaba orožja le ob utemeljeni obrambi in zasilnem umiku. Zato ne morejo skrbeti za mir, kot tudi ne smejo ukrepati, če je napadena zavezniška vojska (*Sankei*, 3. 11. 2004).

Sankei opozarja tudi na vidik omejitev pri obrambi same Japonske.

自国防衛でも領域を侵害する勢力を防止、排除する権限を自衛隊は持っていない。いずれも、軍隊の保持を禁じた憲法九条により自衛隊を軍隊として認めないことに問題の根幹がある。

国民の財産である自衛隊を活用して、国民の安全を守るのが国家の自然な姿なのではあるまいか。

Samoobrambne sile nimajo pri obrambi države pooblastil, da bi odvrnile ali preprečile sile, ki posegajo na japonsko ozemlje. Bistvo problema je, da glede na 9. člen ustave, ki prepoveduje vzdrževanje vojske, samoobrambne sile niso priznane kot vojska.

Ali ne bi bilo normalno, da država uporablja samoobrambne sile, ki so pridobitev naroda in skrbi za svojo varnost?

(Sankei, 4. 1. 2006)

Leta 2009 pa sklepa, da se ob spremembah v svetu ne bomo mogli več dolgo izogibati spremembi ustave.

問題の根幹は、自衛隊を軍隊と認めず、国家の防衛を抑制してきたことにある。憲法九条がその限界を作っているのは明らかだ。現実な脅威の高まりに、憲法見直しを避けてはなるまい。

Bistvo problema je v tem, da se samoobrambni sil ne priznava kot vojske, zato je omejena državna obramba. Jasno je, da je te omejitve ustvaril 9. člen. Ob gotovem porastu groženj se verjetno ne bomo mogli več izogniti reviziji ustave.

(Sankei, 3. 5. 2009)

- **ASAHI: 「普通の軍隊でない」ことに誇り – Ponos, da 'nismo navadna vojska'**

Leta 2003 na obletnico ustave razmišlja:

こうして日本も自衛隊の派遣が避けられなくなったのだが、それでもまだ憲法の壁がある。このうえ、もし自衛隊が普通の軍隊だったなら、米国から「同盟軍」の役割を課せられ、開戦のときから派兵を求められていたのではないか。

Japonska se tudi ni mogla izogniti odpošiljanju samoobrambni sil, toda še vedno obstaja ustavna ovira. Razen tega če bi bile samoobrambne sile navadna vojska, bi jim ZDA verjetno določile vlogo 'zavezniške vojske' in bi zahtevale njihovo odpošiljanje že od začetka vojne.

Ob tem citira premierja, ki je v državnem zboru razlagal, da je čas, da se v ustavi prizna vojsko in se ji dodeli primeren položaj in čast. *Asahi* se ob tem sprašuje:

しかし、軍隊になることがそんなに名誉なのか。自衛隊では名誉がないのだろうか。

Vendar zakaj bi bilo častno postati vojska? Ali niso samoobrambne sile častne?

Ter nadaljuje:

実力だけを見れば、すでに立派な軍といえる自衛隊だ。ここは過去の苦い体験に基づく「専守防衛」の精神に自負を持ち、「普通の軍隊でない」ことに誇りをもつのがいい。PKO には積極的に加わるが、国際協調の整わない海外派遣は断る。もとより外国での戦闘には一切加わらない。そういう哲学を堂々と語る。それで安心し、評価もするアジアの国は多いはずだ。

Če gledamo samo na njihovo realno sposobnost, lahko za samoobrambne sile že sedaj rečemo, da so izvrstna vojska. Bolje, da smo ponosni na duh 'strogo obrambne nacionalne politike', osnovane na preteklih grenkih izkušnjah in da se ponašamo s tem, da 'nismo navadna vojska'. In čeprav aktivno sodelujemo v mirovnih operacijah, odklanjamo pošiljanje samoobrambni sil na tuje, ki ni zasnovano na mednarodnem sodelovanju. Seveda nikoli ne sodelujemo v bojih v tujini. Takšno filozofijo jasno izražamo. Potemtakem je zagotovo veliko azijskih držav, ki se zaradi tega pomirijo in to tudi cenijo.

(Asahi, 1. 1. 2004)

Leta 2005 govori o njihovi vlogi v času njihovega obstoja.

自衛隊を創設して間もなく 50 年。自衛や災害に備えるのが目的であり、軍隊や戦力にはあたらないという解釈のもと、自衛隊はすっかり当たり前存在になった。海外での国連平和維持活動 (PKO) への参加も回を重ね、国民の理解は深まった。

Kmalu bo 50 let, odkar so bile ustanovljene samoobrambne sile. Samoobrambne sile, katerih osnova interpretacije pravi, da ne predstavljajo vojske in vojaških sredstev ter da je njihov namen, da so pripravljene za samoobrambo ali ob katastrofi, so postale nekaj vsakdanjega. Večkrat so tudi sodelovale pri mirovnih operacijah ZN v tujini in razumevanje javnosti se je poglobilo.

Asahi se zaveda, da pri razpravljanju glede spremembe 9. člena obstajajo tudi zahteve, da se mora sedanje samoobrambne sile točno prepoznati v ustavi ter postaviti jasne temelje tudi glede njihovih aktivnosti v tujini.

しかし、9 条の平和主義は、過去の過ちは繰り返さないという日本の不戦の証でもある。

Vendar je pacifizem v 9. členu tudi dokaz protivojne Japonske, da ne bo ponovila preteklih napak.

(Asahi, 3. 5. 2005)

Leta 2008 pa razlaga, da se je situacija glede spremembe ustave precej spremenila. Novi premier Yasuo Fukuda v nasprotju s svojim predhodnikom, ministrskim predsednikom Abejem, kaže le malo namenov za spremembo ustave in tudi javno mnenje glede spremembe pacifističnega člena se je ohladilo (*Asahi*, 3. 5. 2008).

6.3.8 OKVIR »PRAVICA DO KOLEKTIVNE SAMOOBRAMBE«

- **YOMIURI: 憲法解釈を変更すべき – Spremeniti je treba interpretacijo ustave**

Glede pravice do kolektivne samoobrambe:

安全保障の重要性を考えれば、憲法に明記するのが本来の姿だが、政府解釈を変更すれば、改憲を待たずに集団的自衛権の行使容認は可能になる。

*Če pomislimo na pomembnost zagotavljanja varnosti, je bistveno, da se razjasni v ustavi. Vendar če bi **spremenili vladno interpretacijo**, bi bila možna odobritev izvajanja pravice do kolektivne samoobrambe, ne da bi čakali na spremembo ustave.*

(Yomiuri, 3. 5. 2001)

Tako bi morala Koizumijeva vlada nemudoma sprejeti politično odločitev o spremembi vladne interpretacije, poudarja *Yomiuri*.

Težnjo po spremembi izraža tudi v uredniškem komentarju tako 1. januarja 2002 kot tudi 11. marca istega leta. V slednjem komentarju v povezavi z mednarodnim sodelovanjem.

憲法九条をめぐって内閣法制局が組み立ててきた“国家的自己欺瞞”とも言うべき憲法解釈を、国際常識に沿って根本的に改めることである。

当面、急ぐべきは「保持しているが、行使できない」などとしている集団的自衛権の政府解釈を「行使できる」と明確に表明することだ。

***Ustavno interpretacijo** v zvezi z 9. členom, ki bi jo morali poimenovati tudi 'državna samoprevara', ki so jo sestavili v vladnem zakonodajnem uradu, bi popolnoma **spremenili** v skladu z mednarodno prakso.*

Trenutno je treba pohiteti s točno proglasitvijo vladne interpretacije o pravici do kolektivne samoobrambe, da 'jo imajo, a je ne smejo izvajati', v da jo 'lahko izvajajo'.

Tretjega novembra 2006 pa zagovarja potrebo po razjasnitvi, da Japonska lahko izvaja pravico do kolektivne samoobrambe zaradi dobrih japonsko-ameriških odnosov.

Naslednje leto prav tako poudarja:

集団的自衛権については、「持っているが行使できない」という自己矛盾の政府解釈を変更すべきだ。

Moramo spremeniti lastno protislovje vladne interpretacije glede pravice do kolektivne samoobrambe, da 'jo lahko imamo, a je ne smemo izvajati'.

Komentar zaključuje z naslednjo mislijo:

日米同盟を基盤とする安保政策や国際平和活動の展開の桎梏となってきた集団的自衛権の問題を打開すべきときだ。その観点からも、07年は、戦後憲法史に画期的な1ページを開く年となりうる。

Čas je, da zlomimo problem pravice do kolektivne samoobrambe, ki predstavlja okove razvoju mednarodnih mirovnih akcij in varnostni politiki, ki temelji na japonsko-ameriškem zavezništvu. S tega vidika bi leto 2007 postalo leto, ki bi odprlo epohalno prvo stran v zgodovini povojne ustave.

(Yomiuri, 3. 5. 2007)

- **SANKEI: 集団的自衛権の解釈見直しが緊急の課題 – Predelava interpretacije pravice do kolektivne samoobrambe razlog je urgentna zadeva**

Sankei navaja, da japonska vlada še vedno ni spremenila interpretacije ustave v povezavi s kolektivno samoobrambo. Tako so samoobrambne sile, če jih odpošljejo v tujino, precej omejene. V Irak odposlane samoobrambne sile v primeru, da bi teroristi napadli enote sosednjih držav, ne bi mogle narediti prav nič. Enako bi veljalo v primeru, če bi Severna Koreja napadla zavezniško ameriško vojsko v bližini Japonske.

「現行憲法下でも、首相が政府見解を変えればよい」という意見があり、そうすべきではあるが、国民に分かりやすくするためには、新憲法で自衛隊の役割を明記することが、より良い選択だろう。

Obstaja mnenje, da 'bi bilo dobro, da premier spremeni stališče vlade pod sedanjo ustavo' in tako bi moral storiti, vendar da bi bilo za ljudi lažje razumljivo, bi bila zagotovo boljša izbira v novi ustavi razjasniti vlogo samoobrambnih sil.

(Sankei, 3. 11. 2003)

Januarja 2005 podobno poudarja težnjo po rešitvi tega problema.

集団的自衛権の解釈が現状のままでは、イラクに派遣された自衛隊は、またに駐屯地の治安を担う友軍が攻撃されても、ただ傍観するしかない。集団的自衛権の解釈見直しが緊急の課題というゆえんである。

Če interpretacija pravice do kolektivne samoobrambe ostane kot je, bi v primeru, da je zavezniška vojska, ki skrbi za mir v oporišču, napadena, v Irak odposlane samoobrambne sile lahko le opazovale. To je razlog, da je predelava interpretacije pravice do kolektivne samoobrambe urgentna zadeva.

(Sankei, 4. 1. 2005)

- **ASAHI: 認める必要もない – Ni potrebe, da bi jo priznali**

Leta 2001 na obletnico ustave *Asahi* piše o jasnem Koizumijevem stališču o potrebni spremembi 9. člena in pravice do kolektivne samoobrambe. Nadalje pa navaja rezultate javnomnenjskih poizvedb istega časnika glede spremembe 9. člena, za katero 74 odstotkov ljudi meni, da je boljše, da se ne spremeni, 66 odstotkov ljudi pa glede mednarodnega sodelovanja zagovarja, naj se posvetijo sodelovanju zunaj vojaških zadev. Tako je jasno, kakor lahko opazi tudi Koizumi, da debata o spremembi ustave glede pravice do kolektivne samoobrambe nima realnih osnov v javnem mnenju (*Asahi*, 3. 5. 2001).

Konec istega meseca poudarja, da je bila nacionalna politika navkljub nespremenjeni interpretaciji uspešna v povojnem obdobju.

集団的自衛権はあるが使えない、という政府解釈は単純明快とはいえない。けれども、そこには憲法九条のもとで許容される自衛力は、日本自身の自衛のために必要な最小限度の範囲にとどめるべきだ、とする戦後日本の国是が結実している。

Ne moremo reči, da je vladna interpretacija, ki pravi, da lahko imamo pravico do kolektivne samoobrambe, a je ne smemo izvajati, preprosto jasna. Vendar je nacionalna politika v povojni Japonski, ki zahteva, da morajo biti samoobrambne sile, dovoljene z 9. členom ustave, znotraj minimalnega obsega, ki je potreben za japonsko obrambo, uspešna.

(Asahi, 29. 5. 2001)

18. maja 2007 pa se *Asahi* jasno izreka, da ni potrebe po spremembah v povezavi s pravico do kolektivne samoobrambe.

私たちは、集団的自衛権の行使は憲法上認められないし、認める必要もないと考える。自衛隊は日本防衛以外の目的で武力行使をすることはない。その原則から逸脱してはならない。

*Menimo, da izvajanje pravice do kolektivne samoobrambe pod ustavo ni priznано ter tudi **potrebe, da bi bilo priznано, ni**. Nobene potrebe ni, da bi se uporabljalo vojaško silo za druge namene kot obrambo Japonske. Ne smemo se oddaljiti od teh načel.*

- **ASAHI: 集団的自衛権の行使が可能になれば – Če izvajanje pravice do kolektivne samoobrambe postane možno**

V komentarju 27. avgusta 2003 napoveduje, da če bi prišlo do spremembe 9. člena, ki jo zagovarjajo Koizumi in LDP, ter bi Japonska pridobila pravico do kolektivne samoobrambe, bi lahko japonske samoobrambne sile sodelovale tudi v vojaških akcijah, na primer v vojni v Iraku. Vendar ob tem opominja, da se ne sme pozabiti, da skoraj 60 odstotkov ljudi jasno nasprotuje takratnemu odpošiljanju samoobrambnih sil v Irak.

Tretjega novembra isto leto se *Asahi* ponovno ukvarja z vprašanjem, kaj bi se zgodilo, če bi Japonska dobila pravico do izvajanja kolektivne samoobrambe in bi bile popuščene omejitve glede vojaških akcij na tujem. Ob tem podaja primer vojne v Iraku.

イラク戦争は、テロとの争いの一環として米国が起こした予防的な先制攻撃だ。同盟国として英国が開戦時から攻撃に加わったように、法的には日本も米英軍とともにイラクを攻撃できるようになるだろう。

Vojna v Iraku je bila preventivni napad s strani ZDA kot del boja proti terorizmu. Zakonsko bi lahko tudi Japonska skupaj z ameriško in britansko vojsko napadala Irak kot od začetka vojne sodeluje v napadih Velika Britanija kot zavezniška država.

Seveda to velja v skrajnem primeru. Toda *Asahi* opozarja, da v primeru, da bi se jasno določilo posedovanje vojnih sredstev in omogočilo izvajanje pravice do kolektivne samoobrambe, bi morali razmisliti tudi o tem. Nadalje dodaja:

法的には可能になっても、米国に対する軍事的な協力は、国益に沿ってその時々判断すべきことだ。いつでもどこでも米軍と行動するわけではない。

Tudi če postane zakonsko možno, bi morali vsakič presoditi, da je vojaško sodelovanje z ZDA v skladu z nacionalnimi interesi. To ne pomeni, da bi sodelovali z ameriško vojsko kjerkoli in kadarkoli.

Vendar so pretekle vlade tudi govorile, da se neodvisno odločajo, pa so vsakič prihajale do zaključkov v skladu z ameriški zahtevami. Tako se *Asahi* sprašuje, ali bo Japonska lahko dosegla neodvisno mnenje glede vojne v Iraku.

Poleg tega opozarja, da je teroristični napad 11. septembra 2001 popolnoma spremenil predstavo o samoobrambi v ZDA. Če sklepajo na grožnjo, se ne odpovedujejo preventivnemu napadu in če bi bilo treba, bi šli kamorkoli. Ob tem pa:

日本がついていくには、一緒に争い、血を流す覚悟が迫られる。

Če jo bo Japonska spremljala, bo prisiljena biti pripravljena se skupaj boriti in prelivati kri.

(*Asahi*, 3. 11. 2003)

6.4 PRIMERJAVA OKVIRJEV

Z analizo uokvirjanja sem v komentarjih razbrala osem okvirjev: vsi trije časopisi so uporabljali okvir »spremembe časa oziroma okoliščin«, »varnost japonske države«, »vloga Japonske v mednarodni skupnosti«, »japonsko-ameriško zavezništvo«, »japonske samoobrambne sile« ter »pravica do kolektivne samoobrambe«, v *Asahi*-ju in *Sankei*-ju zasledimo okvir »miroljubna ustava«, le v *Yomiuri*-ju pa okvir »nacionalni interesi«.

Vsi trije dnevniki uporabljajo okvir »spremembe časa in okoliščin« precej podobno. Strinjajo se, da obstaja precejšnja razlika med obdobjem, ko je bila sprejeta ustava in današnja situacija v svetu in na Japonskem, ter da si takrat niso mogli predstavljati in tudi ne predvidevati današnjih razmer. Vendar pa *Yomiuri* in *Sankei* v tem okvirju jasno izražata potrebo po spremembi ustave oziroma 9. člena, s čimer bi se premostilo odtujenost med realnostjo in ustavo oziroma neskladnost, ki je nastala kot posledica sprememb. Posebnost *Sankeija* je, da izraža potrebo po spremembi ustave zgolj iz razloga, ker je bila sprejeta med okupacijo.

Sankei in *Asahi* uporabljata okvir »miroljubne ustave«, vendar z različnih vidikov. *Sankei* poudarja, da ta miroljubna ustava ni dobro opravljala svoje dolžnosti, medtem ko *Asahi* ta okvir predstavlja s pozitivnega vidika, in sicer kot duh ustave, ki ga je treba širiti.

Okvir »nacionalni interesi« uporabi le *Yomiuri*, ki izraža nejevoljo nad vladno interpretacijo ustave, ki določa prepoved izvajanja pravice do kolektivne samoobrambe; posledično pa omejitve interpretacije vplivajo tako na japonsko-ameriške odnose kot tudi na japonsko varnostno politiko in mednarodno sodelovanje nasploh. Tako *Yomiuri* obravnava nacionalne interese z vidika neustreznosti 9. člena za le-te.

Uporaba okvirja »varnosti Japonske« je prisotna v vseh treh časnikih, čeprav redko v *Asahiju*. *Yomiuri* v tem okvirju predstavlja problem poslabšanja varnostnih razmer, predvsem zaradi mednarodnega terorizma kot tudi sosedskih držav Severne Koreje in Kitajske, ki se vse bolj vojaško krepita, na kar se je treba pripraviti. *Sankei* podobno prav tako opozarja na grožnje in pri tem omejitve, ki jih predstavlja sedanja ustava.

Asahi pa v okvirju »varnosti Japonske« poudarja japonsko strogo obrambno nacionalno varnostno politiko in njen pozitiven pomen.

Tudi okvir »mednarodno sodelovanje« je uporabljen v vseh treh nacionalnih dnevnikih. *Yomiuri* tukaj poudarja aktivno vlogo samoobrambnih sil pri ustvarjanju in ohranjanju mednarodnega miru ter stabilnosti; pri tem pa nima v mislih le sodelovanje z ZN, temveč tudi z ZDA v mednarodnem delovanju. Tudi *Sankei* podobno uporablja ta okvir. Poudarja pomen delovanja Japonske v mednarodni skupnosti, vendar precej izrazito opozarja tudi na omejitve, ki ovirajo mednarodno sodelovanje samoobrambnih sil, tako glede uporabe orožja kot tudi pravice do kolektivne samoobrambe. *Asahi* pa v okvirju »mednarodno sodelovanje« opominja na duh ustave, ki si prizadeva za mir v svetu.

V vseh treh dnevnikih se pojavi tudi okvir »japonsko-ameriško zavezništvo«. *Yomiuri* ga uporablja predvsem z vidika pravice do kolektivne samoobrambe, zato zagovarja spremembo ustave. Poudarja, da razmere zahtevajo jačanje japonsko-ameriškega zavezništva. Tudi *Sankei* podobno poudarja pomen zavezništva ter navaja možnost krize v japonsko-ameriških odnosih zaradi japonske prepovedi izvajanja pravice do kolektivne samoobrambe. *Asahi* tudi obravnava zavezništvo z vidika njegove pomembnosti za Japonsko, vendar se ta okvir v *Asahi*-ju razlikuje v tem, da le-ta omenja tudi alternativo, da se ni treba zanašati le na ZDA, temveč se lahko Japonska usmeri v razvoj diplomatskih odnosov pri ustvarjanju miru v Aziji.

Yomiuri predstavlja okvir »samoobrambnih sil« z vidika potrebe po njihovi določitvi kot vojske v ustavi. Tudi *Sankei* obravnava okvir »samoobrambnih sil« na podoben način. *Asahi* pa v tem okvirju govori o tem, da so lahko ponosne, da niso navadna vojska in poudarja njihov pozitiven pomen.

Vladna interpretacija protislovno določa, da Japonska lahko ima pravico do kolektivne samoobrambe, vendar je ne sme izvajati. Okvir »pravice do kolektivne samoobrambe« izpostavijo vsi obravnavani časopisi. *Yomiuri* poudarja nujno zahtevo po spremembi te ustavne interpretacije, kar je pomembno z vidika mednarodnega sodelovanja in japonske varnosti, ki temelji na japonsko-ameriškem zavezništvu. Tudi *Sankei* izpostavlja kot urgentno zadevo revizijo interpretacije pravice do kolektivne samoobrambe. *Asahi* pa v tem okvirju razlaga, da ne vidi nobene potrebe po spremembi

in opozarja, kaj bi se zgodilo v primeru, da bi Japonska lahko izvajala pravico do kolektivne samoobrambe.

7 SKLEP

V prejšnjem razdelku te naloge sem postavila dve hipotezi, in sicer:

- a. *Japonski nacionalni časopisi v uredniških komentarjih o 9. členu uporabljajo različne okvirje.*
- b. *Različni okvirji so povezani z različnimi političnimi usmeritvami obravnavanih dnevnikov.*

Na podlagi primerjave uokvirjanja teme 9. člena japonske ustave v *Yomiuriju*, *Sankeiju* in *Asahiju* ugotavljam, da se večinoma pojavljajo isti okvirji v vseh časopisih, vendar jih le-ti uporabljajo enkrat v prid zahtevi po nujni spremembi ustave, drugič pa kot argument glede nepotrebnosti spremembe ustave. V uredniških komentarjih se sicer nisem osredotočala na prevladujoči okvir, ampak ugotavljam, da se okvirji med seboj precej prepletajo.

Slika 7. 1: Okvirji, ki so jih japonski dnevniki uporabljali v obravnavi (ne)potrebnosti spremembe 9. člena ustave s številom člankov, ki zagovarjajo oziroma nasprotujejo spremembi

*32

³² Glede spremembe 9. člena velja: za: 12 (*Sankei*) + 14 (*Yomiuri*), za razpravo o spremembi: 5 (*Asahi*); neopredeljeni: 8 (*Asahi*) + 1 (*Sankei*) + 1 (*Yomiuri*).

Okvirji posameznega časopisa so se v devetletnem obdobju izkazali za precej stalne. So pa trije časopisi v teh okvirjih precej različno predstavljali tematiko 9. člena ter z njim povezane zadeve. V moji diplomski nalogi zagovarjam hipotezo, da je to posledica različne politične usmeritve treh nacionalnih dnevnikov. Predvsem je opazen velik razkorak med uokvirjanjem v *Asahiju* na eni strani ter *Yomiuriju* in *Sankeiju* na drugi.

Dnevnik *Asahi*, v katerem so predvsem poudarjeni okvirji, ki podpirajo pomen povojne miroljubne ustave, a se vseeno zaveda sprememb, zaradi katerih bo potrebna razprava glede ustave, lahko umestimo levo od centra. Preostala dva časopisa, ki precej podobno uokvirjata zadeve, jasno zagovarjata ustavne spremembe in spremembo 9. člena. Pa vendar je opazna tudi določena razlika med *Sankeijem* in *Yomiurijem*. *Sankei* namreč bolj odločno v različnih okvirjih izpostavlja potrebo po predelavi 9. člena. Poleg tega pa se v *Sankeiju* pojavi tudi motiv spremembe ustave iz razloga ker je sedanja ustava nastala med okupacijo, ko je bila Japonska šibka in pod vplivom vojnih izkušenj. To pa kaže na že bolj nacionalistične razloge za spremembo ustave.

Rezultati analize kažejo, da *Asahi* izraža bolj liberalno stališče glede teme 9. člena, medtem ko *Yomiuri* in *Sankei* zavzemata bolj konzervativno držo. Vendar ima *Yomiuri* bolj umirjeno držo do spremembe pacifističnega člena v primerjavi s *Sankeijem*.

Usmeritev časopisov glede spremembe 9. člena dobro ponazarjajo naslednji primeri:

北朝鮮の核兵器開発や中国の軍事大国化による日本の安全保障環境の悪化や、イラク情勢など国際社会の不安定化に対し、現在の 9 条のままでは、万全の対応ができない。日本の国益にそぐわないことは明らかだ。

Če ostane današnji 9. člen kot je, se ne moremo popolnoma odzvati na poslabšanje japonskih varnostnih razmer, ki so nastale zaradi razvoja atomskega orožja v Severni Koreji in Kitajske kot vse močnejše militaristične države, ter na mednarodno nestabilnost zaradi stanja v Iraku. Jasno je, da je neustrezen za japonske nacionalne interese.

(Yomiuri, 3. 5. 2007)

国民の生命と安全を守るためには憲法九条の改正こそ急務であると強調したい。

Želimo poudariti nujno potrebo po spremembi 9. člena ustave, da bi lahko ščitili življenje ljudi in njihovo varnost.

(Sankei, 3. 5. 2009)

憲法をめぐる論議は大いに歓迎だ…

Debata glede ustave je zelo dobrodošla.

(Asahi, 27. 8. 2003)

Če povzamemo zgoraj opisano, lahko sklenemo, da vplivni japonski nacionalni dnevniki kljub določenim posebnostim delovanja tiska na Japonskem, med katerimi je gotovo najbolj sporna organiziranost *kisha* klubov, in ki so včasih mogoče tuje zahodnemu svetu ter vzbujajo marsikatero kritiko – med njimi je tudi njihova homogenost – pokažejo svoj obraz v uredniških komentarjih, kot se je pokazalo tudi v pričujočem diplomskem delu. Potemtakem japonski dnevniki nimajo le pasivne vloge prenosa informacij, temveč prispevajo svoj delež tudi s širjenjem določenih mnenj.

8 LITERATURA

ANGLEŠKI IN SLOVENSKI VIRI

1. Abe, Hitoshi; Shindō, Muneyuki; Kawato, Sadafumi (1994) *The government and politics of Japan*. Tokyo: University of Tokyo Press.
2. Akhavan-Majid, Roya (1990) The press as an elite power group in Japan. *Journalism Quarterly*, 1006–1014.
3. Akuto, Hiroshi (1996) Media in Electoral Campaigning in Japan and the United States. V Pharr, Susan J., Krauss, Ellis S. *Media and Politics in Japan*, 313–339. Honolulu : University of Hawaii Press.
4. Asahi shimbun (2009) *Sledeč 129-letni poti Asahi shimbuna*. Dostopno prek: <http://www.asahi.com/shimbun/honsya/e/e-history.html> (8. 12. 2009).
5. Auer, James E. (1990) Article nine of Japan's constitution: from renunciation of armed force »forever« to the third largest defense budget in the world. *Law and Contemporary Problems*. Durham, North Carolina, Volume 53, Winter&Spring 1990, Numbers 1&2, 171–182.
6. Bagdikian, Ben H. (1992) *The Media Monopoly*. Boston : Beacon Press.
7. Beauchamp, Edward R. (1998) *Japanese Society Since 1945*. New York, London: Garland Publishing, Inc.
8. Brislin, Tom (1997) *An Update on Journalism Ethics in Asia: Values and Practices as Context for Meaning in Japan, China and Korea*. Dostopno prek: <http://www2.hawaii.edu/~tbrislin/asiaeth.html> (8. 1. 2009).
9. Chang, Won H. (1981) Vertical Integration of Mass Media in Japan. *International Communication Gazette* 27, 181–192.
10. Chinen, Mark A. (2006) Article 9 of the constitution of Japan and the use of procedural and substantive heuristics for consensus. *Michigan Journal of International Law Vol. 27*, 55–114.
11. Cooper-Chen, Anne (1997) *Mass communication in Japan*. Ames, Iowa : Iowa State University Press.
12. Eilders, Christiane (2000) Media as Political Actors? Issue Focusing and selective emphasis in the German quality press. *German Politics* 9/3, 181–206.

13. --- (2002) Conflict and Consonance in Media Opinion: Political Positions of five German Quality Newspapers. *European Journal of Communication* 17/1, 25–64.
14. Eilders, Christiane, Albrecht, Lüter (2000) Research Note: Germany at War: Competing Framing Strategies in German Public Discourse. *European Journal of Communication* 15/3, 415–428.
15. Farley, Maggie (1996) Japan's Press and the Politics of Scandal. V Pharr, Susan J., Krauss, Ellis S. *Media and Politics in Japan*, 133–163. Honolulu : University of Hawaii Press.
16. Feldman, Ofer (1993) *Politics and the news media in Japan*. Ann Arbor : University of Michigan Press.
17. Freeman, Laurie Anne (2000) *Closing the shop : information cartels and Japan's mass media*. Princeton, N.J. : Princeton University Press.
18. Hayashi, Kaori (1998) The Home and Family Section in Japanese Newspapers. *The Public*, 51–63.
19. Hook, Glenn D., McCormack, Gavan (2001) *Japan's contested constitution: documents and analysis*, London, New York: Routledge.
20. Ishida, Takeshi, Krauss, Ellis S. (1989) *Democracy in Japan*. Pittsburgh, Pa.: University of Pittsburgh Press.
21. Japan Ministry of Defense (2008) *Defense of Japan 2008*. Dostopno prek: http://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/2008.html (21.1.2010).
22. Košir, Manca (1988) *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
23. Krauss, Ellis S. (2000) Japan: News and Politics in a Media-Saturated Democracy V Gunther, Richard. *Democracy and the media: a comparative perspective*, 266-302. Cambridge : Cambridge University Press.
24. Krauss, Ellis S., Lambert, Priscilla (2002) The Press and Reform in Japan. *The Harvard International Journal of Press/Politics*, 7 (1) Winter, 57–78.
25. Kyôgoku, Junichi (1987) *The Political Dynamics of Japan*. Tokyo: University of Tokyo Press.
26. McCargo, Duncan (2003) *Media and Politics in Pacific Asia*. London in New York: Routledge.
27. McCombs, Maxwell E., Shaw, Donald L. (1972) The Agenda-Setting Function of Mass Media. *Public Opinion Quarterly* , 36 (Summer), 176–187.

28. McNair, Brian (2003) *An introduction to political communication*. London, New York : Routledge.
29. Morris-Suzuki, Tessa (2005) Free Speech – Silenced Voices: The Japanese Media and the NHK Affair. *Asiarights Journal*, 1–21.
30. Murakami, Yoshio (1998) »The Japanese Newspaper Model and its Challenges«. *5th World Editors Forum: In Search of Excellence*.
31. Nanri, Keizo (2005) The conundrum of Japanese Editorials: Polarized, Diversified and Homogeneous. *Japanese Studies*, 169–185.
32. NationMaster.com. (2003-5) *Encyclopedia: Japanese Media*. Dostopno prek: <http://www.nationmaster.com/encyclopedia/Japanese-media#Newspapers> (8. 1. 2009).
33. Norris, Pippa (2004) *Global Political Communication: Good Governance, Human Development and Mass Communication* V Esser, Frank, Pfetsch, Barbara *Comparing Political Communication: Theories, Cases and Challenges*, Cambridge: Cambridge University Press.
34. NSK, *Kisha Club Guidelines*. Dostopno prek: <http://www.pressnet.or.jp/english/index.htm> (17. 7. 2008).
35. --- *NSK's member news organizations*. Dostopno prek: <http://www.pressnet.or.jp/english/index.htm> (21. 10. 2009).
36. Open Source Center (2009) *Japan – Media Environment Open; State Looms Large*. Dostopno prek: <http://www.fas.org/irp/dni/osc/japan-media.pdf> (18. 8. 2009).
37. Pekkanen, Robert in Krauss, Ellis S. (2005) Japan's »Coalition of the Willing« on Security Policies. *Orbis – Philadelphia then Amsterdam* – 49, no. 3: 429–444.
38. Pharr, Susan J. (1996) Media and Politics in Japan. V Pharr, Susan J., Krauss, Ellis S. *Media and Politics in Japan*, 5–17. Honolulu : University of Hawaii Press.
39. *Research Commission on the Constitution (Fifth Meeting)* (2005). Dostopno prek: http://www.shugiin.go.jp/itdb_english.nsf/html/kenpou/english/20050415f.htm (2. 11. 2009)
40. Saft, Scott, Ohara, Yumiko (2006) The media and pursuit of militarism in Japan. *Critical Discourse Studies*, 81–101.

41. Sugiyama, Mitsunobu (2000) Media and power in Japan V Park, Myung-Jin in Curran, James. *De-Westernizing Media Studies*, 191-201. London, New York : Routledge.
42. Teslik, Lee Hudson (2006) *Japan and its Military*. Dostopno prek: <http://www.cfr.org/publication/10439/#9> (8. 1. 2009).
43. The Maureen and Mike Mansfield Foundation (2005-2009) *Asahi Shimbun April 2009 Public Opinion Poll on the Constitution*. Dostopno prek: <http://www.mansfieldfdn.org/polls/2009/poll-09-11.htm> (21. 1. 2010).
44. --- (2005-2009) *Yomiuri Shimbun March 2008 Opinion Polls*. Dostopno prek: <http://www.mansfieldfdn.org/polls/2008/poll-08-06.htm> (21. 1. 2010).
45. Tsuchiyama, Jitsuo (2007) War renunciation, Article 9, and Security Policy V Berger, Thomas U. *Japan in international politics, the foreign policies of an adaptive state*, Lynne Rienner Publishers, Inc., 47–73.
46. Van Dijk, Teun (1996) *Opinions and Ideologies in Editorials*. Dostopno prek: <http://www.discourses.org/UnpublishedArticles/Opinions%20and%20ideologies%20in%20editorials.htm> (8. 1. 2009).
47. Vreg, France (1980) *Javno mnenje in samoupravna demokracija: procesi izražanja mnenj in interesov v meščanski demokraciji in v sistemu socialističnega samoupravljanja*. Maribor: Obzorja.
48. --- (1990) *Demokratsko komuniciranje: prispevek k pluralistični paradigmi v komunikacijski znanosti*. Maribor: Obzorja.
49. --- (2000) *Politično komuniciranje in prepričevanje: komunikacijska strategija, diskurzi, prepričevalni modeli, propaganda, politični marketing, volilna kampanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
50. Winfield, Betty H., Takeya, Mizuno, Beaudoin, Christopher E. (2000) Confucianism, Collectivism and Constitutions: Press Systems in China and Japan. *Communication Law and Policy*, 323–347.
51. Yamauchi, Toshihiro (2001) Constitutional Pacifism: Principle, reality and Perspective V Higuchi, Yoichi. *Five decades of constitutionalism in Japanese society*. Tokyo: University of Tokyo Press, 27–40.
52. Yamauchi, Toshihiro (2008) *Recent circumstances of constitutional revisionism*. Dostopno prek: <http://www.jicl.jp/english/related/backnumber/20080707.html> (17. 9. 2008).

JAPONSKI VIRI

1. 中馬清福 (2003) 『新聞は生き残れるか』、岩波書店、東京
(Chûma, Kiyofuku (2003) *Bodo časopisi uspeli preživeti?*, Tokio: Iwanami Shoten).
2. 古森義久、井沢元彦、稲垣武 (2002) 『朝日新聞の大研究：国際報道から安全保障・歴史認識まで』、扶桑社、東京
(Komori, Yoshihisa; Izawa, Motohiko; Inagaki, Takeshi (2002) *Velika študija Asahi shimbun-a: Od mednarodnih novic do varnosti in zgodovinske zavesti*, Tokio: Husôsha).
3. 国立国会図書館(National Diet Library) (2003-2004) *日本国憲法 (The Constitution of Japan)*. Dostopno prek:
<http://www.ndl.go.jp/constitution/etc/j01.html> (21. 1. 2010)
4. 日本新聞協会 (Nihon shinbun kyôkai) 「2007年全国メディア接触・評価調査」 (*Nacionalna raziskava o vlogi in vplivu medijev na prebivalstvo 2007*). Dostopno prek: <http://www.pressnet.or.jp/adarc/data/data01/15.html>. (16. 8. 2010).
5. --- 「発行部数と普及度」 (*Naklada in stopnja razširjenosti*). Dostopno prek: <http://www.pressnet.or.jp/data/01/cirsetai.html> (5. 2. 2010).
6. --- 「新聞の戸別配達率」 (*Delež dostave časopisov na dom*). Dostopno prek: <http://www.pressnet.or.jp/data/01/cirtakuhai.htm> (5. 2. 2010).
7. --- 「新聞倫理綱領」 (*Kanon novinarstva*). Dostopno prek: <http://www.pressnet.or.jp/index.htm> (21. 6. 2000).
8. 丸山重武 (2006) 『新聞は憲法を捨てていいのか』、新日本出版社、東京
(Maruyama, Shigetake (2006) *Ali smejo časopisi zavreči ustavo*, Tokio: Shin'nihon shuppansha)
9. 大橋弘 (2002) 『新聞論をこえて』、風媒社、名古屋
(Ôhashi, Hiroshi (2002) *Onstran teorije časopisov*, Nagoya: Fûbaisha)
10. 上杉隆 (2008) 『ジャーナリズム崩壊』、幻冬舎、東京
(Uesugi, Takashi (2008) *Propad novinarstva*, Tokio: Gentôsha)

11. 渡邊恒雄 (2002) 「序章：社論と提言報道」、『提言報道：読売新聞の挑戦』、中央公論新社、東京
(Watanabe, Tsuneo (2002) Predgovor: Teorija podjetja in predstavljanje predlogov; V *Predstavljanje predlogov: Izziv Yomiuri shimbuna*, Tokio: Chûô Kôron shinsha)

ČASOPISNI VIRI ZA ANALIZO

ASAHI SHIMBUN 朝日新聞

- 『憲法と小泉新政権、「78%」と「3%」の間』 (2001年5月3日付)
Ustava in Koizumijeva nova vlada, Med 78% in 3% (3. 5. 2001)
- 『「助太刀」論は危うい、集団的自衛権』 (2001年5月29日付)
Debata o 'podpori' je nevarna, Pravica do kolektivne samoobrambe (29. 5. 2001)
- 『生きた憲法論を交わす時、衆院調査会の中間報告』 (2002年11月2日付)
Čas menjave preživele ustavne debate, Vmesno poročilo sveta za raziskovanje ustave predstavniškega doma (2. 11. 2002)
- 『「戦争をさせない」の精神、憲法記念日に考える』 (2003年5月3日付)
Duh 'Ne bojajmo se', Razmišljanje na obletnico ustave (3. 5. 2003)
- 『めざすは保安官助手か、憲法改正』 (2003年8月27日付)
Ali merimo na pomočnika šerifa? Sprememba ustave (27. 8. 2003)
- 『イラク戦争で考える、憲法9条と総選挙』 (2003年11月3日付)
Razmišljanje o Iraški vojni, 9. člen ustave in splošne volitve (3. 11. 2003)
- 『「軍隊」を欲する愚を思う、節目の年明けに』 (2004年1月1日付)
Premišljevanje o nesmiselnosti želje po vojski, Preokretnica v novem letu (1. 1. 2004)

- 『「ここまで来たら」を排す、陸自本隊に派遣命令』 (2004年1月27日付)
Navzlic 'če smo prišli do tukaj', Odredbe odpošiljanja za glavne kopenske sile (27. 1. 2004)
- 『多彩な民意を直視して、憲法記念日に思う』 (2004年5月3日付)
Soočanje z raznolikim mnenjem ljudi, Premišljevanje na obletnico ustave (3. 5. 2004)
- 『改憲論議を考える、世直し気分と歴史の重さ』 (2005年5月3日付)
Razmišljanje o razpravi glede ustavne spremembe, Razpoloženje glede socialnih reform in teža zgodovine (3. 5. 2005)
- 『集団的自衛権、何のために必要なのか』 (2007年5月18日付)
Pravica do kolektivne samoobrambe, Zakaj je potrebna (18. 5. 2007)
- 『日本国憲法一現実を変える手段として』 (2008年5月3日付)
Ustava Japonske, Kot sredstvo za spremembo realnosti (3. 5. 2008)

SANKEI SHIMBUN 産経新聞

- 『憲法記念日、変化求める「国のかたち」、想定外の新事態にも備えを』 (2002年5月3日付)
Obletnica ustave, 'Model države' zahteva spremembo, Priprave tudi na nove nepričakovane razmere (3. 5. 2002)
- 『憲法、改正論の核心は9条だ、国づくりへ実りある議論を』 (2003年11月3日付)
Ustava, Jedro razprave o spremembi je 9. člen, Plodna debata k oblikovanju države (3. 11. 2003)
- 『憲法記念日、緊急性ます9条見直し、教育基本法の改正と両輪で』 (2004年5月2日付)
Obletnica ustave, Povečana urgentnost predelave 9. člena, Skupaj s spremembo zakona o izobraževanju (2. 5. 2004)
- 『自衛隊、逆風によく耐えた五十年』 (2004年6月30日付)
Samoobrambne sile, 50 let so bile kos neugodnemu vetru (30. 6. 2004)

- 『憲法公布 58 年、固まってきた自衛隊明記』 (2004 年 11 月 3 日付)
58 let od razglasitve ustave, Izoblikovana razjasnitev samoobrambnih sil (3. 11. 2004)
- 『憲法改正、北への守り固める時だ、自衛隊活用に不備はないか』
 (2005 年 1 月 4 日付)
Sprememba ustave, Čas okrepitve obrambe na sever, Ali ni koriščenje samoobrambnih sil nezadostno? (4. 1. 2005)
- 『憲法記念日、「不磨の大典」に風穴を、まず 9 条と改正条件の緩和』
 (2005 年 5 月 3 日付)
Obletnica ustave, Luknja v 'nedotakljivosti ustave', Najprej ublažitev pogojev za ustavno spremembo in 9. členu (3. 5. 2005)
- 『憲法改正、党派超えた協力決断を、国際平和に責任果たそう』 (2006 年 1 月 4 日付)
Sprememba ustave, Določitev sodelovanja, ki presega stranke, Izpolnimo dolžnost pri mednarodnem miru (4. 1. 2006)
- 『あす憲法記念日、脅威への備えは十分か、9 条改正して自立基盤作ろう』 (2006 年 5 月 2 日付)
Jutrišnja obletnica ustave, Dovolj pripravljeni na grožnje?, Spremenimo 9. člen in oblikujmo neodvisne temelje (2. 5. 2006)
- 『憲法公布 60 年、脅威対処へ足枷はずせ』 (2006 年 11 月 3 日付)
60 let od sprejetja ustave, Odstranite okove za obvladovanje groženj (3. 11. 2006)
- 『憲法施行 60 年、日本守る自前の規範を、新しい国造りへ宿題果たせ』
 (2007 年 5 月 3 日付)
60 let od uzakonitve ustave, Potreben je lasten model za varovanje Japonske, Izpolnite nalogo oblikovanja nove države (3. 5. 2007)
- 『憲法施行 61 年、不法な暴力座視するな、海賊抑止の国際連携参加を』
 (2008 年 5 月 3 日付)
61 let od uzakonitve ustave, Ne sme se samo sedeti in gledati nepravilno uporabo sile, Udeležba pri mednarodnem sodelovanju za obvladovanje piratov (3. 5. 2008)

- 『憲法施行 62 年、脅威増大を見過ごすな、9 条改正し国の安全を守れ』
(2009 年 5 月 3 日付)
62 let od zakonitve ustave, Ne sme se prezreti porasta groženj, Spremenite 9. člen in branite varnost države (3. 5. 2009)

YOMIURI SHIMBUN 読売新聞

- 『21 世紀の新憲法に向けて』 (2000 年 5 月 3 日付)
Usmerjeni k novi ustavi 21. stoletja (3. 5. 2000)
- 『新世紀を聞く、小泉首相の憲法発言に望む、まず集団的自衛権で決断せよ』 (2001 年 5 月 3 日付)
Slediti novemu stoletju, Računati na izjavo o ustavi premierja Koizumija, Najprej z določitvijo pravice do kolektivne samoobrambe (3. 5. 2001)
- 『憲法公布 55 年、一段と強まる改正への流れ』 (2001 年 11 月 3 日付)
55 let od razglasitve ustave, Nadaljnja krepitev toka k reviziji (3. 11. 2001)
- 『「テロ後」に望む日本の課題政策を総動員して恐慌を回避せよ』
(2002 年 1 月 1 日付)
Opravimo splošno mobilizacijo japonske problemske politike, ki se pričakuje po terorizmu, in se izognimo paniki (1. 1. 2002)
- 『反テロ協調、集団的自衛権は行使されている』 (2002 年 3 月 11 日付)
Sodelovanje proti terorizmu, Pravico do kolektivne samoobrambe se izvaja (11. 3. 2002)
- 『憲法調査会、改憲へ意見集的に入る時だ』 (2002 年 11 月 2 日付)
Svet za raziskovanje ustave, Čas zbiranja mnenj za ustavno spremembo (2. 11. 2002)
- 『自衛隊派遣、国際平和協力への新たな責務』 (2003 年 12 月 19 日付)
Odpošiljanje samoobrambnihi sil, Nova odgovornost pri sodelovanju za mednarodni mir (19. 12. 2003)
- 『憲法記念日、「新憲法」を政治日程に乗せよ』 (2004 年 5 月 3 日付)
Obletnica ustave, Postavimo 'novo ustavo' na politično agendo (3. 5. 2004)

- 『「戦後」を超えて、新憲法へ大きく踏み出す時だ、国家目標を定めよ』 (2005年1月4日付)

Preko 'povojnega obdobja', Čas za velik korak proti novi ustavi, Postavimo državne cilje (4. 1. 2005)
- 『新憲法試案、時代の要請に応える政治の責任』 (2005年1月21日付)

Predlog nove ustave, Odgovornost politike odgovoriti na zahteve časa (21. 1. 2005)
- 『新憲法論議、内閣法制局主導の「解釈」も論点だ』 (2005年1月28日付)

Debata o novi ustavi, Tema razprave je tudi 'interpretacija' vladnega zakonodajnega urada (28. 1. 2005)
- 『転機を迎えて、時代が求める新憲法の制定、描くべき国の将来像』 (2006年1月6日付)

Dosegli preokretno točko, Osnovanje nove ustave, ki jo zahteva čas, Bodoča podoba države, kakršna bi morala biti (6. 1. 2006)
- 『憲法公布60年、新しい時代への指針が必要だ』 (2006年11月3日付)

60 let od razglasitve ustave, Potrebne nove smernice za novo dobo (3. 11. 2006)
- 『憲法施行60年、歴史にきざまれる節目の年だ』 (2007年5月3日付)

60 let od sprejetja ustave, Leto spremembe, ki se bo vklesalo v zgodovino (3. 5. 2007)
- 『新たな秩序へ、やはり日米同盟が基軸だ、自衛隊派遣の恒久法を』 (2008年1月7日付)

K novi ureditvi, Navsezadnje je japonsko-ameriško zavezništvo temelj, Trajni zakon o odpošiljanju samoobrambnih sil (7. 1. 2008)

9 PRILOGE

Priloga A: Vtisi in ocene posameznega medija (各メディアの印象・評価)

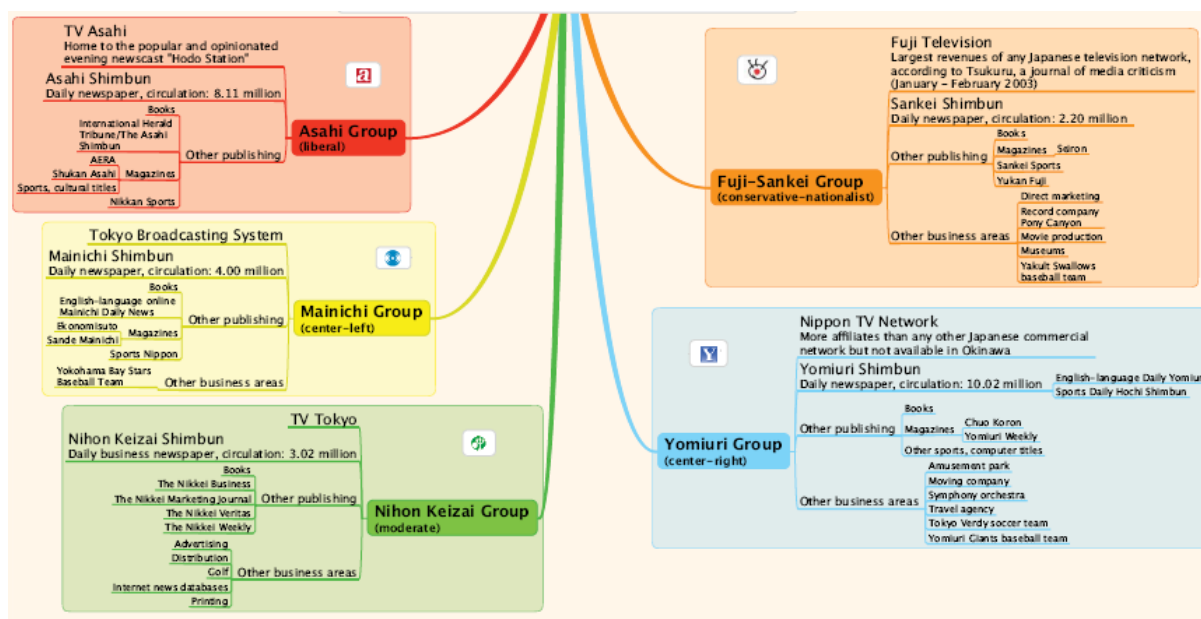
	新聞 Časopisi	テレビ(民放) TV (komercialne)	テレビ (NHK) TV NHK	ラジオ Radio	雑誌 Revije	インター ネット Internet
社会に対する影響力がある Ima moč vplivanja na družbo.	60.7	55.1	52.8	16.7	20.7	32.0
情報源として欠かせない Je nujno potreben vir informacij.	53.8	39.0	37.6	15.7	12.9	32.6
知的である Je intelektualen.	50.6	7.7	42.0	8.1	6.5	10.2
地域や地元のことがよく分 かる Veliko izvemo o regionalnih in lokalnih zadevah.	49.6	18.1	14.7	10.9	3.5	10.7
社会の一員としてこのメデ ィアに 触れていることは大切だ Pomembno je biti v stiku s tem medijem kot član družbe.	46.0	26.9	31.3	11.9	9.1	21.3
日常生活に役立つ Pripomore v vsakdanjemu življenju.	44.4	34.9	29.1	14.1	18.2	31.7
教養を高めるのに役立つ Pripomore k dvigovanju stopnje izobraženosti.	43.1	13.6	37.1	9.0	15.6	19.7
世の中の動きを幅広くとら えている Široko pokriva družbene dogodke.	43.0	28.5	29.3	9.1	8.3	20.9
読んだ(見た・聞いた)事 が記憶に残る Prebrane (videne, slišane) stvari se vtisnejo v spomin.	42.6	26.8	22.1	10.2	18.0	14.1
世の中の様子を大づかみに 理解しやすい Preprosto je razumeti splošno stanje v svetu.	42.2	32.2	28.8	9.3	8.8	14.5
情報が整理されている	41.4	12.8	28.1	6.7	9.3	11.5

Informacije so urejene.						
手軽に見聞きできる Brezskrbno ga lahko doživljamo.	40.8	51.7	33.5	26.0	20.0	31.2
情報量が多い Količina informacij je velika.	40.1	33.4	22.3	7.9	15.9	45.1
安心できる Razbremenjuje.	38.7	14.9	39.0	11.8	5.1	3.5
情報が正確である Informacije so točne.	38.6	10.6	39.2	9.3	2.9	6.9
バランスよく情報が得られる Omogoča zelo uravnotežene informacije.	37.2	18.0	22.0	6.2	5.7	15.3
多種多様な情報を知ることが できる Lahko izvemo raznolike informacije.	36.9	36.5	22.5	11.8	19.8	43.2
情報が信頼できる Lahko zaupamo informacijam.	36.8	11.1	38.5	8.4	3.2	5.5
物事の全体像を把握する ことができる Lahko dobimo celotno predstavo o zadevi.	35.0	20.4	22.3	5.4	6.2	11.2
情報が詳しい Informacije so nadrobne.	33.7	18.1	24.3	5.5	13.2	23.6
分かりやすい Je lahko razumljiv.	33.5	40.1	31.6	13.9	16.6	17.5
仕事に役立つ Koristen je za delo.	33.1	14.6	18.1	7.6	10.2	27.3
情報の重要度がよくわかる Stopnja pomembnosti informacij je jasna.	31.7	17.4	27.7	5.7	4.4	7.7
親しみやすい Zlahka se je povezati z njim.	30.1	61.9	23.4	29.0	27.6	18.8
お金があまりかからない Ne potrebujemo veliko denarja.	26.4	38.0	20.0	30.8	5.3	16.3
情報に深みがある Informacije so poglobljene.	24.7	9.9	23.7	4.0	7.7	10.1
中立・公正である Je nevtralen in pravičen.	22.2	5.8	32.8	4.9	1.5	3.3
プライバシーに配慮している Upošteva zasebnost.	20.8	7.9	28.4	6.9	2.4	2.4

専門的である Je strokoven.	19.0	6.9	23.3	3.5	20.9	24.9
社会的弱者に配慮している Upošteva socialno šibke.	18.1	7.9	25.1	7.7	2.1	1.7
情報が速い Informacije so hitre.	17.2	39.1	40.1	20.7	4.8	44.5
時代を先取りしている Predvideva vnaprej.	11.8	28.1	11.5	5.1	20.7	39.9
楽しい Je zabaven.	11.7	63.6	17.6	23.2	33.7	26.9
イメージがわからない・評価 できない Podobe so slabo razumljive, se jih ne more presojati.	2.7	4.0	7.2	26.1	19.9	19.9

Vir: NSK, 「2007年全国メディア接触・評価調査」 (Nacionalna raziskava o vlogi in vplivu medijev na prebivalstvo 2007).

Priloga B: Povezovanje japonskih medijev: Medijski konglomerati določajo glavne teme razprave

Vir: Open Source Center (2009)

Priloga C

Tabela 9. 1: Aktivnosti mednarodnega sodelovanja za mir japonskih samoobrambnih sil

Trajanje	Aktivnosti mednarodnega sodelovanja za mir (tip)	Regija
sept. 1992 – sept. 1993	Kambodža (mirovne operacije ZN)	Jugovzhodna Azija
maj 1993 – jan. 1995	Mozambik (mirovne operacije ZN)	Afrika
sept. 1994 – dec. 1994	Ruanda (humanitarna pomoč v mednarodnih podpornih in reševalnih operacijah)	Afrika
feb. 1996 –	Golanska planota (mirovne operacije ZN)	Bližnji vzhod
nov. 1999 – feb. 2000	Vzhodni Timor (humanitarna pomoč v mednarodnih podpornih in reševalnih operacijah)	Jugovzhodna Azija
oct. 2001	Afganistan (humanitarna pomoč v mednarodnih podpornih in reševalnih operacijah)	Centralna Azija
feb. 2002 – junij 2004	Vzhodni Timor (mirovne operacije ZN)	Jugovzhodna Azija
marec 2003 – april 2003	Irak (humanitarna pomoč v mednarodnih podpornih in reševalnih operacijah)	Bližnji vzhod
julij 2003 – avg. 2003	Irak (humanitarna pomoč v mednarodnih podpornih in reševalnih operacijah)	Bližnji vzhod
marec 2007 –	Nepal (mirovne operacije ZN)	Južna Azija

Vir: Ministrstva za obrambo (2008)

Tabela 9. 2: Operacije nujenja mednarodne in druge pomoči japonskih samoobrambnih sil

Trajanje	Operacije nujenja mednarodne pomoči in druge	Regija
nov. 1998 - dec. 1998	Operacije nujenja mednarodne pomoči v odgovor na hurikan, ki je zadel Honduras	Latinska Amerika
sep. 1999- nov. 1999	Prevoz nujnih sredstev v operacijah nujenja mednarodne pomoči v severozahodni Turčiji, zadeti od potresa	Bližnji vzhod
feb. 2001	Operacije nujenja mednarodne pomoči v odgovor na velik potres v Indiji	Južna Azija
dec. 2003 - jan. 2004	Prevoz nujnih sredstev za operacijah nujenja mednarodne pomoči v jugovzhodnem Iranu, zadetem od potresa	Bližnji vzhod
dec. 2004 - mar. 2005	Operacije nujenja mednarodne pomoči po velikem potresu na indonezijskem otoku Sumatra in posledičnem tsunamiju v Indijskem oceanu	Jugovzhodna Azija
avg. 2005	Operacije nujenja mednarodne pomoči ob nesreči ruske mini podmornice pri Kamčatki v Rusiji	Severni Pacifik
okt. 2005 - dec. 2005	Operacije nujenja mednarodne pomoči v odgovor na velik potres v Pakistanu in drugih državah	Južna Azija
jun. 2006	Operacije nujenja mednarodne pomoči v odgovor na velik potres na otoku Java v Indoneziji	Jugovzhodna Azija

Vir: Ministrstva za obrambo (2008)

Priloga D: 卒業論文の要旨 (Japonski povzetek diplomske naloge)

日本の全国紙における憲法第9条のフレーム分析

—読売新聞・朝日新聞・産経新聞の『社説』・『主張』を対象として—

目次

1	はじめに.....	128
2	現代日本における新聞界の影響力.....	128
3	報道界における新聞の関係.....	129
3.1	記者クラブ.....	130
3.2	メディア系列.....	130
3.3	情報カルテル.....	130
3.3.1	情報カルテルの特徴.....	131
4	日本の新聞の政治的な役割.....	132
4.1	報道機能.....	133
4.2	評論機能.....	133
5	日本の全国紙の政治的な姿勢.....	133
5.1	同質性の仮定 (homogeneity assumption).....	133
5.2	分極性の仮定 (polarization assumption).....	133
5.3	多様性の仮定 (diversity assumption).....	134
6	分析.....	134
6.1	分析対象：日本国憲法第九条.....	134
6.2	目的.....	135
6.3	資料.....	135
6.4	仮説.....	136
6.5	方法：フレーム分析.....	136
6.6	結果.....	136
6.6.1	「時代と状況の変化」のフレーム.....	136
6.6.2	「平和憲法」のフレーム.....	137
6.6.3	「日本の国益」のフレーム.....	137
6.6.4	「日本の安全」のフレーム.....	137

6.6.5	「日本の国際社会の役割」のフレーム.....	138
6.6.6	「日米同盟」のフレーム.....	139
6.6.7	「自衛隊の役割」のフレーム.....	139
6.6.8	「集団的自衛権」のフレーム.....	140
7	終わりに.....	140

1 はじめに

渡邊恒雄は日本の新聞について、「日刊紙、特に全国紙は、発行部数が巨大になれば、その政治的、社会的影響力も巨大だ」と言っている。日本はその新聞の莫大な発行部数によって世界の新聞界の頂点に達している。日本の読者の何百万人もが毎日、新聞の重要な情報、解釈、意見に依存している。日本の新聞、とりわけ全国紙は、読者に十分信用があり、日本の社会に大きな影響力があることに特徴がある。

実際、マスメディアはたいてい私たちの世界認識に影響を与えている。メディアは、何を報道するか、どんな課題を評論するかを毎日決定する。加えて、メディアがさまざまな課題をいかに提示するかはとても重要である。フレーミングはその一つのやり方である。新聞がどのようなフレームを用いるかはその一般的・政治的な姿勢にも関係がある。

日本の全国紙は、記事や社説などの均一性という批判が指摘されているが、本論文では、これがそうではなく、全国紙がその論調において異なった政治的な姿勢を表明していることをフレーム分析によって考察する。

本論文の目的は、主要な全国紙における「日本国憲法第九条」に関する「社説」・「主張」の内容を分析し、社説では、どんなフレームが示されるかについて調べる。それから、そのさまざまな新聞のフレームの比較によって、これらの新聞がそれぞれ違った政治的な姿勢を表しているかについて考察する。分析対象となる日本国憲法第九条は、戦争の放棄と戦力の不保持、そして、交戦権の否認を掲げている。

2 現代日本における新聞界の影響力

日本の全国紙は、日本の社会に大きな影響力を持っている。これは日本新聞協会の 2007 年全国メディア接触・評価調査でも確認されている。この調査によると、新聞に対しては、人々の多くが「社会に対する影響力がある」、「情報源として欠かせない」などと回答している。この新聞に掲載された情報は正確で、信頼できると考えられる。日本国民の約 73%が毎日、新聞を読んでいる。

さらに、新聞協会によると、2009 年には朝刊・夕刊合わせて毎日推定約 6510 万部以上の新聞が発行され、これは人口 1000 人あたり約 512 部であるこ

とが証明されている。そして、読売新聞が約 1000 万部発行され、世界最大の発行部数である。これらの情報によると、日本の新聞は確かに世界の新聞メディア界の頂点にあるといえるだろう。

日本には、読売新聞、朝日新聞、毎日新聞、産経新聞、日本経済新聞の五大全国紙が存在し、非常に勢力がある。この大手全国紙の特徴は、高級本位であり、高い発行部数によって大衆紙でもあることである。どのようにこれほど高い発行部数と高級性をたもっているのだろうか？

発行部数の多さを説明する重要な要因はいろいろ考えられるが、日本の新聞の戸別配達制度がもっとも重要である。2009 年には約 94.7%の新聞が家庭や職場に直接に配達されていた。しかしながら、この発行部数の維持のための競争は、新聞の内容の均一性というよく批判される日本の新聞の特徴にも影響を及ぼしている。それに日本の新聞は、可能な限り多くの人々を満足させるために、客観・中立報道主義を掲げている。

また、日本の文化は他の文化と同様、独自の性格と特異性があり、その社会的、文化的、政治的な特徴にともなって、日本の新聞の活動にも影響を及ぼしている。日本では、報道の自由は日本国憲法第 21 条によって保障されている。しかも、2000 年には日本新聞協会が新・新聞倫理綱領を制定した。新綱領は、「知る権利」を盛り込んで、新聞の自由と責任や、正確で公正な記事、メディアの独立と寛容、さらに人権の尊重や品格と節度を明確に述べている。そして、日本の新聞は不偏不党・中立性も掲げている。戦後の報道界は、正確性、客観性、バランスなどの東洋の民主主義的な特徴と、日本の文化的、社会的な特性と結び付いていた。日本の特質が現れる例は横並び意識や調和精神などである。日本の新聞の特徴のいくつかを次に詳しく説明する。

3 報道界における新聞の関係

Freeman (2000) によれば、日本では、主流な新聞が記者クラブ制度、メディア系列、日本新聞協会と結びついており、この関係による情報カルテルの特徴が認められる。

3.1 記者クラブ

日本新聞協会によると、記者クラブは、「公的機関などを継続的に取材するジャーナリストたちによって構成される取材・報道のための自主的な組織」である。記者クラブの目的は国民の「知る権利」と密接にかかわる。記者クラブが全体でいくつあるかは知られていないが、700 から 1000 までと推定されている。

実際、記者クラブを通じて、記者に大量の情報が提供されている。だが、記者クラブに加入することは限定されていて、日本新聞協会の加盟社の記者であることが最低の条件である。

日本で働く外国記者は長い間記者クラブに所属できなかったが、1993 年には、日本新聞協会が外国記者の記者クラブへの加入を受け入れた。けれども、日本の雑誌の記者、フリーランサー、政治機関紙の記者、宗教機関紙の記者たちはさらに弱い立場に直面している。

そして、日本の記者クラブ制度は、特に閉鎖性に関して引切り無しに批判され、変更が要求されている。また、日本の記者が記者クラブから得た情報と広報発表などをよく使うことから、日本のジャーナリズムは「発表ジャーナリズム」とよく言われている。

3.2 メディア系列

次に、全国紙はメディア系列によって、情報発信の優位性をさらに強めている。すなわち、日本におけるメディア系列は、全国紙がテレビ、ラジオ、地方新聞、週刊誌、他の会社などと繋がることによって、さらに影響が強くなっている。全国紙は、国民放送の 5 社や他のメディアと結び付き、各全国紙が 5 メディア系列の頂点にある。それから五大全国紙が、5 メディア系列を通して日本のメディアマーケットを独占している。

3.3 情報カルテル

記者クラブ制度、メディア系列以外にも日本新聞協会という組織も情報カルテルに影響を及ぼしている。この情報カルテルには、いろいろなメディアが繋

がり、円陣を組んでいる。しかし、この円陣には、有力な、選ばれたメディアのみ入ることができる。

3.3.1 情報カルテルの特徴

Freeman は、日本の情報カルテルの特徴を次のように述べている。

- **事実の確認方法 (credentialing of facts)**

日本のメディアは権威筋から確認した事実に頻繁に依存し、これを客観的事実として報道する。ところが、権威筋から得た情報を公表しすぎて、権力側からの「真実」を報道してしまう可能性がある。その上、記者たちが公式の情報に頼りすぎ、非公式の情報や違った意見などをほとんど報道していない。確かに、記者クラブに属する記者が公式の莫大な量の情報を簡単に手に入られることは明らかな事実である。

- **権力監視機能の弱体化 (weakening of the political auditing function)**

日本の情報カルテルは、新聞が権力監視機能という重要なマスメディアの役割を十分に果たせないことにも影響を与えている。いろいろな要因があるが、記者クラブに属する記者たちがその情報源と関係が強いため、例えば、その政治家に関する不利な情報も知っているが、忠義によってこの非公式の情報を報じることができないという例は、その弊害のひとつである。

- **議題設定機能の限定化 (limiting the agenda-setting process)**

「議題設定機能」というマスメディアの重要な役割は、メディアが何を報じるかを決定することである。日本メディアの研究者の多くは、日本のメディアについて、その議題が十分に設定されていないと批判している。例えば、Freeman は、日本の新聞が情報カルテルに設定された政治的な議題のみを取り上げているという事実を指摘している。

- **非伝統メディアの軽視化 (marginalizing alternative media)**

非伝統メディアは、記者クラブから排除され、権威筋から確認した情報へアクセスできないなど、軽視されている。この非伝統メディアのグループには、雑誌記者、外国記者、フリーランサー、政党機関紙の記者、宗教機関紙の記者などが含まれる。だが、興味深いことに、日本における不利な情報のほとんどはこれらのメディアによって暴かれている。不利な非公式の情報の多くが記者クラブメディアの記者から非伝統メディアに流れているということになる。

- **記事と社説の同質化 (homogenization of the news and opinion)**

Freeman によると、情報カルテルのもうひとつの特徴は、日本の主流メディアの記事と社説などの同質性である。取材活動、限られた情報源に依存するなどというさまざまな要因によって、日本の全国紙が同じように取材しつつ、同じ情報を選択し、似た内容を報道している。日本の新聞について、どれを読んでもすべて同じだという批判もある。

日本の記者にとって、何を取材するかは重要ではなく、他の記者が同じテーマを取材することが重要である。

4 日本の新聞の政治的な役割

ほとんどの人々は、政治的な課題などに関する情報のためにメディアを当てにしている。ただ、メディアの役割はさまざまな政治的な課題を単に報道するだけではなく、さまざまな課題について評論することでメディアがその責任を果たす。

さらに、権力を監視する「番犬」としてのメディアの役割も重要である。中馬（2003）は番犬の役割について「権力は腐敗する。それを防ぐにはだれかが監視しなければならない。その任にあたるのが新聞だ。新聞は読者に雇われた番犬なのだ。だから、新聞は事実をもって権力を批判し続ける。私はそう教わったし、いまもそう信じている。それだけに読者から、新聞の権力批判や企業チェックはほどほどに、と言われると戸惑う以上にさびしい。」と言う。日本のメディア研究者の多くが中馬の意見と一致しているが、一方で、なかには、この役割を果たす実例が時々現れていることを指摘している研究者もいる。

また、報道機能と評論機能を通じて世論を形成・誘導していることもメディアの政治的な役割といえるだろう。

4.1 報道機能

新聞の一般的な役割は、事実を報道するということである。新聞社がどんな情報を報道するか選択して、新聞に掲載している。これによって世論を形成している。報道機関から世論にうごきかけるのが評論機能である。

4.2 評論機能

新聞が事実を報道するだけではなく、いろいろな政治的な課題、問題などをどのように判断するかについて社説・論説・評論を発表することは評論機能といえる。この機能の代表的な類型として、社説などを通じて新聞がその政治的な姿勢を明確に述べている。しかも、日本においては社説が新聞の顔と見られている。

5 日本の全国紙の政治的な姿勢

Nanri (2005) は、日本の新聞の政治的な姿勢に関する矛盾した3つの仮定を次のように述べている。

5.1 同質性の仮定 (homogeneity assumption)

日本の新聞のすべてが記者クラブから同じ情報を得るので同じ報道や論調を掲載している。

5.2 分極性の仮定 (polarization assumption)

この仮定は新聞を二分する。朝日新聞は左派の代表紙と見なされ、読売新聞は右派・保守的な代表紙と考えられている。大橋 (2002) が似たようなことを確認している。大橋は、「ひところ新聞は、どこもニュアンスの違いが多少あるだけで似たような主張しかしないといわれていた。しかし、現今の新聞の主張、見解は大きく異なっている。それは人間の理念にかかわるイシュー (課題) で顕著である。朝日新聞の明確なリベラリズム、毎日新聞の時代の中道を

行こうとしつつ、だが結局は将来を見据えて選択するリベラルな方向。読売新聞のはっきり先導しようとするナショナリズム。産経新聞のさらに強く打ち出すナショナリズム。」と述べている。

5.3 多様性の仮定 (diversity assumption)

各新聞が特定の傾向を示し、読売新聞は新保守的で、産経新聞の論調は右派で、朝日新聞は左派の論調であることが知られている。毎日新聞は中道の論調で特徴づけられている。日本経済新聞はウォールストリート・ジャーナルという米国の新聞のような全国紙である。

6 分析

6.1 分析対象：日本国憲法第九条

分析対象となる憲法第九条は、以下の通りである。

日本国民は、正義と秩序を基調とする国際平和を誠実に希求し、国権の発動たる戦争と、武力による威嚇又は武力の行使は、国際紛争を解決する手段としては、永久にこれを放棄する。

前項の目的を達するため、陸海空軍その他の戦力は、これを保持しない。国の交戦権は、これを認めない。

平和主義は憲法の前文でも定義されている。「われらは、全世界の国民が、ひとしく恐怖と欠乏から免かれ、平和のうちに生存する権利を有することを確認する。」

日本国憲法は、第二次世界大戦終戦後の 1946 年に制定され、1947 年 5 月 3 日から施行された。その際、日本の国民は戦争の悲惨を背景に、平和主義を支持していた。戦後日本の軍事戦略は専守防衛であり、防衛のために日米安保体制と自衛隊を持っている。すなわち、日本は、1954 年に陸・海・空の自衛隊を発足させていた。自衛隊は国際平和のために共同行動にも参加し、カンボジア、

モザンビーク、ルアンダ、イラクなどに部隊を派遣していた。だが、政府解釈によって自衛隊の行動は限定されている。

憲法の施行以降、第九条に基づく平和主義についていろいろな違った見解が現れて、変化を求めて多くのアピールがなされてきた。憲法と現実との乖離に直面して、憲法改正、とりわけ第九条の改正はしばしば議論されていた。日本のさまざまな政党、政治家、集団、メディアが第九条の改正に関するいろいろな立場を検討し、Hook と McCormack (2001) は、憲法の改正に賛成か反対かで分かれている護憲派、改憲派、解釈改憲派、創憲派、論憲派という種類の派が構成されていることを述べた。憲法改正の試案のいくつかは発表された。読売も 3 つの憲法改正試案を公表した。九条改正の問題に関して、新聞は頻繁に九条各種の世論調査をおこない、国民の認識を確かめている。

6.2 目的

本論文の目的は、「日本国憲法第九条」に関する全国紙の「社説」・「主張」を内容分析することである。この分析を通じて、新聞がどんなフレームをつかうのかを調べる。この全国紙の 3 つを選んだ理由は、各紙は日本の代表的な一般全国紙の新聞だからである。そして、社説は客観的に報道する必要はなく、はっきりと主張をするため、フレームのつかい方は社説においてもっとも明らかとなる。その上に、各紙のフレームの比較によって、この三大全国紙が異なった政治的な姿勢を表すことを考察する。

6.3 資料

第九条に関する『朝日新聞』、『読売新聞』、『産経新聞』の三全国紙の社説を質的に分析するために、2000 年から 2008 年までの新聞社説を対象として、フレーム分析を行う。朝日新聞と読売新聞の記事データベースにおいて、2000 年から 2008 年までの期間に「社説、九条」（または「社説、9 条」）というキーワードを検索し、同時期の産経新聞の記事データベースにおいて「主張、九条」（または「主張、9 条」）というキーワードで調べた。それに 2009 年の憲法記念日の社説・主張も加えた。

分析対象として、朝日新聞から 12、読売新聞から 15、産経新聞から 13 の社説・主張を選んだ。

6.4 仮説

したがって、本論文では、

- 日本の三全国紙が第九条に関する「社説」・「主張」にいろいろなフレームをつかう。
- いろいろなフレームは各紙の特定の政治的な姿勢に関係付けられている。

という仮説の二つを立てている。この仮説が正しいか、正しくないかを三大全国紙の論調のフレーム分析を通じて確認する。

6.5 方法：フレーム分析

Entman (1993) によれば、フレーミングとは、現実における一部分の事実の見解を選択し、その情報を掲載した記事で強調するということである。憲法第九条の問題に関する読売新聞、朝日新聞の社説および産経新聞の主張にどのようなフレームが表れているかということについて分析する。

6.6 結果

分析の結果として、フレーム数が 8 であることがわかり、以下のように示される。「時代と状況の変化」、「日本の安全」、「日本の国際社会の役割」、「日米同盟」、「自衛隊の役割」、「集団的自衛権」の 6 フレームが三全国紙のすべてで使われている。朝日新聞と産経新聞も「平和憲法」のフレームが使われており、読売新聞だけに「日本の国益」のフレームがみられる。

6.6.1 「時代と状況の変化」のフレーム

このフレームでは、三全国紙があまり異なった社説・主張の内容を掲載していない。例えば、朝日の 2004 年の憲法記念日の社説では「憲法が生まれた頃とは時代状況がまったく異なる。」という主張がなされた。読売の同年同日の社説では「不透明な変化の時代だからこそ、国家、国民の指針となる新たな憲

法の制定を急がなければならない。」と新憲法の要請を指摘している。同様に、翌年の憲法記念日の産経の主張には、「九条などを見直すのは、“戦力不保持”条項などが想定している世界と現実との乖離が限界を超えているのが明らかになっているためである。」と掲載されている。さらに、同じ主張のなかで、「占領下に制定された憲法を全面的に見直すのは当然だし、なによりも日本人自身が自らの国のかたちを確定しなくてはならない。」と指摘したことが産経の特徴である。

6.6.2 「平和憲法」のフレーム

産経と朝日は「平和憲法」についても述べている。だが、同じフレームにおいて違った立場を示す。産経は、2007年の憲法記念日の主張で、「“平和憲法”としての側面が強調されてきたが、この60年間、憲法が国や国民の生命、財産を守るという国家の基本的な務めを果たしてきたとは到底言い難い。」と指摘しているが、朝日はこのフレームで積極的な態度を取っている。「原爆の悲惨さも背景に、60年近く培ってきた“平和ブランド”は日本の財産に違いない。」という2004年の憲法記念日の社説を掲載している。

6.6.3 「日本の国益」のフレーム

読売新聞だけ「国益」のフレームを使っており、例えば、2004年の憲法記念日には「集団的自衛権を行使できないとする政府の憲法解釈は、安全保障政策や自衛隊を活用した国際平和協力活動を制約してきた。国際情勢や日本の安全保障環境が大きく変化している時、これでは、日本の国益を守ることはできない。」という批判を述べた。

6.6.4 「日本の安全」のフレーム

「日本の安全」のフレームも全国紙のすべてでみられる。読売は日本の安全に考慮し、北朝鮮の核実験と中国の急速な軍事力増強の脅威から「日本の安全保障環境はかつてない深刻かつ重大な局面にある。」と、2006年11月3日付けの社説で指摘している。しかも2007年の憲法記念日の社説には、「北朝鮮の核兵器開発や中国の軍事大国化による日本の安全保障環境の悪化や、イラク

情勢など国際社会の不安定化に対し、現在の 9 条のままでは、万全の対応ができない。日本の国益にそぐわないことは明らかだ。」ということも掲載している。産経は同じフレームで、より強く九条を改正する必要性を表しており、2009 年の憲法記念日の主張において「国民の生命と安全を守るためには憲法 9 条の改正こそ急務であると強調したい。」とはっきり述べている。読売と産経に対して、朝日は日本の「専守防衛」の誇りを指摘し、戦争に反対している。

6.6.5 「日本の国際社会の役割」のフレーム

3 紙のすべてから、「日本の国際社会の役割」のフレームが抽出される。読売は国際社会との協力を重視し、自衛隊が国際平和と安全の維持に積極的な役割を果たすべきことを指摘する。例えば、読売の 2006 年 11 月 3 日付けの社説では、「貿易立国である日本の存立の基盤は、国際社会の平和と安定だ。日本自身が国際平和の維持、創出に相応の役割を果たさなければ、国際社会の責任ある一員とはみなされない。」と注意している。産経も同じフレームにおいて、読売と同様に日本の国際社会活動を支持し、「国際社会との連帯が日本の課題になっている」（2002 年 5 月 3 日）と指摘している。3 紙の中では、産経がもっとも強く集団的自衛権の行使の否定と武器の使用の制限を掲げる日本国憲法の解釈によって日本の行動の制約を強調する。「だが、こうした制約がある限り、国際社会の平和と安全の確保のために求められる安全保障上の役割を日本はなにも果たせない。自衛隊は外国の軍隊に警護され続けるしかない。」ということが 2004 年 5 月 2 日付けの産経の主張で述べられている。朝日は同じフレームで違った見解を示している。2005 年の憲法記念日の社説に、日本だけでなく、世界の平和も求めるというのは憲法の基本精神なのではないかという解釈を示した。そして、「自衛隊は一流の装備を持ちながら海外ではきわめて抑制的に振る舞い、武力行使はしない。愚直なほどに原則にこだわり続ける姿勢が、国際社会における日本の“平和ブランド”を作ってきた。戦後日本が築いた資産のひとつだろう。」と評価する。

6.6.6 「日米同盟」のフレーム

「日米同盟」のフレームは3紙で使われている。読売は、集団的自衛権は持っているが行使できないとする九条の制限的な解釈を主張し、「日本の安保環境や国際情勢の変化が日米同盟の強化を迫っている現状を見れば、憲法改正を待つことはできない。」（2007年5月3日）と提案する。産経にも読売と同様にこのフレームがみられ、集団的自衛権の否定から日米同盟が危機に瀕する可能性を指摘している。産経が「同時に、報復力を持たない日本にとっては日米同盟が命綱だ。」と、2005年1月4日付け主張に述べているのは、日米同盟を重視していることを示す。朝日も、いろいろな要因で日米同盟は重要であるという考え方をもっている。だが、2004年の正月の社説に「米国だけを頼みとするのではなく、アジアの平和づくりにしたたかな外交を展開していく。」と提言した点で他紙と異なっている。

6.6.7 「自衛隊の役割」のフレーム

読売が「自衛隊の役割」のフレームを、「自衛隊を軍隊として憲法に位置づける必要」と繰り返して要求をし、「憲法改正の核心は九条改正だ。何よりもまず、憲法に“自衛軍”を明記し、“自衛隊は軍隊ではない”という虚構を解消するべきだ。世界を見渡しても、日本だけの戦後思考の典型例だ。集団的自衛権の行使や、国際平和維持・創出のための武力行使を認めないのも同様である。」（2005年1月4日）と提示している。産経にも同じフレームが使われ、さまざまな脅威から「自衛隊を一刻も早く憲法上、明確に位置づけ、国民の財産として活用することが日本の課題である。」（2004年6月30日）という議論をしている。一方で、朝日は自衛隊に関する憲法改正について、「実力だけを見れば、すでに立派な軍といえる自衛隊だ。ここは過去の苦い体験に基づく“専守防衛”の精神に自負を持ち、“普通の軍隊でない”ことに誇りをもつのがいい。PKOには積極的に加わるが、国際協調の整わない海外派遣は断る。もとより外国での戦闘には一切加わらない。そういう哲学を堂々と語る。それで安心し、評価もするアジアの国は多いはずだ。」（2004年1月1日）と指摘している。

6.6.8 「集団的自衛権」のフレーム

政府解釈によると、日本は集団的自衛権を保持しているが、行使できないと指摘されている。「集団的自衛権」のフレームも全国紙のすべてにみられる。読売は、この政府解釈を変更すべきであると述べる。また、2007年の憲法記念日の社説で「日米同盟を基盤とする安保政策や国際平和活動の展開の桎梏となってきた集団的自衛権の問題を打開すべきときだ。」という立場をとっている。それから、産経も集団的自衛権に対する政府解釈見直しが緊急の課題と指摘する。他方、朝日は同じフレームにおいて、2007年5月18日付けの社説で「私たちは、集団的自衛権の行使は憲法上認められないし、認める必要もないと考える。」と明確に表明している。

7 終わりに

上記のように、本論文における仮説は、

- 日本の三全国紙が第九条に関するその社説・主張にいろいろなフレームをつかう。
- いろいろなフレームは各紙の特定の政治的な姿勢に関係付けられている。

ということである。

第九条に関する読売、産経、朝日のフレーミングの比較によって、各紙では、たいてい同じフレームが表れていることがわかった。だが、新聞がこのフレームを、憲法の改正を支持するか、反対するかという異なる議論のために使っている。

新聞各紙が第九条の問題に関してほとんど異なった意見を述べている。本論文の仮説は、これが3全国紙の違った政治的な姿勢にもとづくとした。新聞の政治的な姿勢に関して、朝日のフレーミングと、読売・産経のフレーミングの間には著しい相違がある。

本論文における分析によれば、朝日新聞は左翼に傾いていると考えられる。読売新聞と産経には類似したフレーミングが用いられ、改正を明らかに提示し

ている。だが、この 2 つの全国紙の間にも違いがある。産経新聞は読売新聞と同様に保守的だが、さらに強く保守的な立場を表している。

そして、次の例は第九条に関する全国紙の姿勢の差異をよく指し示している：

北朝鮮の核兵器開発や中国の軍事大国化による日本の安全保障環境の悪化や、イラク情勢など国際社会の不安定化に対し、現在の 9 条のままでは、万全の対応ができない。日本の国益にそぐわないことは明らかだ。

(読売、2007 年 5 月 3 日)

国民の生命と安全を守るためには憲法九条の改正こそ急務であると強調したい。

(産経、2009 年 5 月 3 日)

憲法をめぐる論議は大いに歓迎だ...

(朝日、2003 年 8 月 27 日)